

CURIER

Revistă de cultură și bibliologie

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„Ion Heliade Rădulescu”
DÂMBOVIȚA

„Vissarion este cel mai expresiv povestitor de astăzi, înzestrat cu o rară putere verbală de a reproduce realitatea și de a însufleți printr-un joc inimitabil toate amănuntele unei memorii inepuizabile. Trei note respiră din ființa în acțiune a povestitorului: viciciunea, șiretenia și erotismul. Cum găsim aceste note și în filele scrise, am putea recunoaște în ele trăsăturile specifice ale țaranului muntean în deosebire de umorul și resemnarea filozofică a țaranului moldovean.”

Eugen Lovinescu,
Istoria Literaturii Române Contemporane

TÂRGOVIȘTE
An. VIII - Nr. 2(15)
2001
ISSN 1223-9712

Colectivul de redacție:

Victor Petrescu (redactor șef), **Florin Dragomir**
(secretar de redacție), **Serghie Paraschiva**, **Cornel**
Albuleț, **Minodora Gulie** (redactori)
Mariana Briceag, **Magdalena Țapligă** (procesare
computerizată)
Daniel Dumitru Stan (tehnoredactare)

Redacția și administrația:

Str. Stelea, nr. 2

Târgoviște, Dâmbovița
0200

Tel/fax: 045/612316

Revista a fost editată la

Bibliotheca

Str. Nicolae Radian, Bl. KB2/3
Târgoviște

Tel/fax 045/212241

Tiparul: PRESTO1 S.R.L.
Târgoviște

SUMAR

TÂRGOVIȘTE – CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

Spațiul târgoviștean în vechi documente cartografice europene 3

George Coandă

Circulația tipăriturilor târgoviștene în afara granițelor țării 4

Aqnes Erich

Despre logica de la Școala Domnească din Târgoviște 6

Dr. Victor Popescu

Date noi privind familia Smarandei Gheorghiu 7

Dr. Mihai Oproriu

Alexandrina Andronescu

TRADIȚII BIBLIOTECARE DÂMBOVIȚENE

75 de ani de lectură publică în orașul Pucioasa 9

Luminița Gogișiu

Tradiție și actualitate în activitatea Bibliotecii comunale Văleni Dâmbovița 10

Aurora Oprescu

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

Succesele ca și reproșurile să le subsumăm unei încăpățănări constructive 12

Emil Vasilescu

Animația culturală în bibliotecile publice 14

Florin Dragomir

Inițierea și informarea beneficiarilor în folosirea serviciilor bibliotecii 16

Dana Iordache

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

Mass-media și literatura 18

Dr. Sultana Craia

Aspecte manageriale în biblioteca publică 19

Octavian Mihail Sachelarie

Dilemele viitorilor bibliotecari 20

Dr. Gheorqhe Buluță

PATRIMONIUM

I.C. Vissarion în publicistica dâmbovițeană 22

Victor Petrescu

După 50 de ani, despre o trudă care a durat mai bine de 50 de ani 23

Sorina Vissarion

Vissarion despre Vissarion 24

Andrada Vissarion

Carte veche românească tipărită la Târgoviște între 1712 - 1714 26

Carmen Croitoru

Mineele din colecția de carte veche românească de la Direcția
Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale 28

Elena Condrea

Carte veche în colecțiile unor mănăstiri din Târgoviște și împrejurimi 30

Sorina Niță

O lucrare mai puțin cunoscută a lui Ion Heliade Rădulescu:
„Historia Critică Universală” 32

Theodor Nicolin

Dora d’Istria 33

Ștefan Ion Ghilimescu

Societatea culturală a Liceului „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște 34

Păruan Dobrin

Un poet dâmbovițean puțin cunoscut: Cornel C. Teodorescu 35

Mihai Gabriel Popescu

Colecția de manuscrise a Bibliotecii Județene
„Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița 36

Serghie Paraschiua

TABLETĂ DE SCRITOR

Târgoviștea – a doua capitală a locurilor mele natale 38

Constantin Voicu

Apariții editoriale târgoviștene în 2001 40

Cornel Albulet

Târgoviște

CONTINUITATE CULTURALA IN TIMP

SPAȚIUL TÂRGOVIȘTEAN ÎN VECHI DOCUMENTE CARTOGRAFICE EUROPENE

Nu o dată m-am încumetat a emite ideea conform căreia a existat o *Târgoviște* înainte de *Târgoviște* și care a constituit un spațiu de geocivilizație sud-est europeană. Această cutezanță nu s-a datorat unui „patriotism local” festiv - căci un astfel de patriotism este deja fastidios -, unui *târgoviștecentrism* protocronist, ci nevoii istoricului de a proiecta un spot de lumină menit a clarifica *vechimea* și *rostul* unui loc cu relevanță majoră în destinul istoric al românilor, cuprins, de altminteri, într-o constelație de astfel de locuri existentă în orizontul carpato-danubian-nistreano-pontic.

În acest demers al meu m-au stimulat hotărâtor câteva demonstrații arheologice și cartografice. De pildă, arhitectul și arheologul târgoviștean, *Cornel Ionescu*, în săpăturile efectuate la Biserica Krețulescu, din cartierul Suseni, a descoperit urmele unor biserici de lemn din secolele II-III d.H / e.n. De bună seamă că această descoperire ar putea ține de senzational, atâta vreme cât creștinismul pe teritoriul provinciei romane Ad. Moesiam Inferiorem era abia în curs de pătrundere, iar autoritățile imperiale de stat interziceau ridicarea lăcașurilor de cult închinat lui Hristos, noua învățătură fiind stigmatizată ca „religia illicita”. Poate că lăcașurile descoperite vor fi fost însă ridicate după părăsirea definitivă a Daciei nord-dunărene de către imperiali sub dinastia Severilor.

Un alt stimul a venit dinspre unele revelații cartografice. Astfel, în harta lui *Claudius Ptolemaeus* despre Dacia (secolul II), inserată în „*Geographia Universalis*” (*Heinrichum Petrum, Basiliae, 1545*), cât și în „*Tabula Peutingeriana*”, antologată în „*Weltkarte des Castorius Genant din Peutinger, sch, tafel*” (*Konrad Miller, Verlag*

von Otto Maier, Ravensburg, 1888), am avut sentimentul de a fi surprins unele sugestii despre probabila existență a unei... *preTârgoviște* în arealul locuit de dacii piephigi.

Dacă suprapunem acum sugestiilor cartografice descoperirea extraordinară de la Biserica Krețulescu, vom obține un rezultat întru totul insolit: existența reală, în secolele II-III, a unei așezări (*preTârgoviște*) la cotul mare al Ialomiței după ieșirea din munți.

Cercetând unele informații, reunite sistematic în excelenta „*Bibliografie istorică a județului Dâmbovița*” (deocamdată în manuscrisul cercetătoarei doctor *Gabriela Nițulescu*, dar și unele hărți document de epocă de până spre sfârșitul secolului al XVII-lea, am avut o altă revelație: continuitatea - spun eu fără nici o cenzură-, a așezării (*preTârgoviște/Târgoviște*) de la cotul Ialomiței. Astfel, *Angelino Dulcerato* în harta sa („*Planisphere*”), publicată la Majorca în 1339, marchează acest spațiu ca fiind locuit, tot astfel întâlnindu-l și în celebrul „*Itinerar de la Bruges*” (1380-1390), spațiul acesta neputând fi eludat de cel ce a executat cartografic acest „itinerar” pe care sunt trasate principalele căi de pelerinaj europene și în centrul și sud-estul continentului.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea Târgoviștea este, însă, o prezență cartografică frecventă, fapt care evidențiază relevanța sa politică (era, la acel moment, capitală a Țării Românești), dar și culturală (un adevărat și recunoscut, ca atare, centru cultural de excelență).

Această prezență frecventă cartografică este dublată de frecvența unor relatări despre existența- și nu una oarecare- a orașului, călătorii străini (negustori, importante fețe eclesiale, împuterniciți cu misiuni diplomatice, oameni de cultură care i-au fost oaspeți găsindu-l, ca status politic dar și ca ținută edilitară, european). De altfel, aceste relatări, cred, au contribuit într-o mare măsură la fixarea sa pe hărți de epocă, așa cum a fost cazul relatărilor unor *Johann Schiltberger*, care, la 1396, îl descoperă în postura de capitală a Țării Românești, *Francesco della Valle*, *Petru Pellirdi* și *Balthasar Walter* (la sfârșitul veacului al XVI-lea) *Pietro Deodato Bakšić*, *Bartolemeo Locadello* sau *Paul de Alep* (pe la mijlocul veacului al XVII-lea). Din veacurile al XVI-lea și al XVII-lea avem o serie de documente cartografice

deosebit de interesante sub aspectul informației vizând Târgoviștea, și spun interesante mai ales datorită unor forme toponimice anamorfozate.

De pildă, în harta lui *Johannes Sambucus „Transilvania”*, inclusă în marele atlas „*Theatrum orbis terrarum*” (Antwerpiae, 1566), orașul e numit „*Tergoviscia*” și între paranteze „*Tervisich*”, și tot din a doua jumătate a secolului al XVI-lea ne-a rămas lucrarea cartografică „*Walachia, Servia, Bulgaria et Romania*” (autor: *Gerhard Mercator*) în care întâlnim denumirea „*Tergoveso*”. În harta lui *Nicolas Sanson, „Estats de l’Empire des turcs en Evrope et Pays circonvoisins....”* (Paris, 1655) toponimul este „*Terguifisco*” și este subliniat printr-un caracter de literă mai accentuat (aldin) față de cel folosit (petit) pentru alte localități din „*Valaquie*” (Valahia) și „*Moldavie*”, cu excepția *Sucevei* („*Soczawa*”), ambele orașe, fiind la acea dată capitale de țări românești. Cred că această evidențiere tipografică a *Târgoviștei* pe o hartă realizată în occidentul european ca,

de altfel, și frecvența prezenței sale în documentele cartografice din secolele al XVI-lea și al XVII-lea nu este întâmplătoare, faptul explicându-se prin rolul jucat în orizontul geopolitic și geocultural de acest oraș-capitală a Țării Românești în vremea unor domnii care s-au impus în atenția marilor cancelarii ale continentului prin strategii politice și militare cu ecou puternic continental: *Radu de la Afumați, Petru Cercel, Mihai Viteazul, Matei Basarab*.

Așadar, evoluția de la *preTârgoviște* la orașul capitală domnească Târgoviște, așa cum am urmărit-o în vechi documente cartografice europene, mărturisește un fapt cu valoare de revelație: istoricește orașul este mult mai vechi decât s-a crezut- și încă se mai crede- și, prin însăși această vechime, el a jucat rol de „placă turnantă” în varii ipostaze în spațiul geopolitic și de geocivilizație din centrul și sud-estul european.

George Coandă

Membru al Academiei Româno-Americane
de Arte și Științe (S.U.A)

Circulația tipăriturilor târgoviștene în afara granițelor țării

Istoria cărții și a tiparului românesc din sec. al XVI-lea s-a bucurat de o atenție deosebită din partea specialiștilor. Apariția tiparului și a cărții tipărite a marcat un salt calitativ în istoria culturii române în ansamblul ei, cărțile scoase de sub presă de Macarie, în capitala Țării Românești, Târgoviște, între anii 1508 - 1512, situând cultura românească în fruntea celor din răsăritul Europei; cărturarilor români le revine meritul ca, înaintea altor popoare și state, să deschidă drumul spre carte, spre lectură.

Macarie a pus cartea în mâna unui număr tot mai mare de cititori atât în Țările Române cât și în afara lor¹. Acest lucru ni se pare astăzi firesc pentru sec. XV - XVI, înainte de apariția tiparului când, cunoașterea de carte era un lux, pe care și-l permiteau numai cei bogați, clerul specializat ori grămăticii -căci o carte scrisă de mână era un obiect de preț, costând adesea cât un sat cu pământurile sale și cu oamenii săi².

Odată cu apariția tiparului, prețul cărții va începe să scadă în decursul timpului, ele se răspândesc în sute și mii de exemplare. Sunt păstrate ca bunuri de mare preț, exemplare din aceeași carte circulând dintr-o țară românească în alta, fiind realizate uneori adevărate tururi ale spațiului cultural românesc.

După cum s-a subliniat pe drept cuvânt, prin larga lor răspândire, „cărțile tipărite în a doua jumătate a sec. al XVI-lea au contribuit la întărirea conștiinței unității de neam în mod substanțial, datorită faptului că ele nu se adresau muntenilor, moldovenilor sau transilvănenilor separat, ci românilor, neamului românesc, în totalitatea sa”³.

Acestea nu se limitează numai la hotarele României ci le depășește, cartea românească simțindu-și prezența în toată

Peninsula Balcanică și în țările vecine României.

Cercetarea cărții românești, în contextul tiparului chirilic european, a pus în mod inevitabil și problema răspândirii ei în zonele din afara granițelor țării. Printre căile de rezolvare a acestei probleme este și aceea a studierii fondurilor de carte rară din țările vecine, slave, unde chirilica s-a dezvoltat și constituie și azi alfabetul oficial.

Astfel, s-au făcut sondaje în Bulgaria, unde au fost identificate cărțiromânești din sec. al XVI-lea. Este suficient să amintim că au fost depistate peste 40 de exemplare de cărți românești din sec.XVI, printre care numai din „Tetraevanghelul” lui Macarie, din 1512, 6 exemplare, dintre care la cel păstrat la Biblioteca Națională Chiril și Metodie din Sofia coala a doua (mai exact caietul al doilea) este tipărită pe pergament, inițialele fiind ornate de mână, ca și la exemplarul aflat la Muzeul de Artă al României⁴. Se dovedește, astfel, că Macarie a tipărit mai multe exemplare din „Tetraevanghel” pe pergament, și nu unul singur cum s-a crezut până acum. Patru din cele șase exemplare din „Tetraevanghelul” lui Macarie se găsesc la Biblioteca Națională din Sofia⁵.

Tot aici sunt două exemplare din „Imitatio Christi”(1647) și un exemplar din „Triodul-Penticostar” slavon (Târgoviște, 1649)⁶. La mănăstirea Rila din Bulgaria, a fost identificat un exemplar din „Tetraevanghelul” lui Macarie (1512)⁷.

Până nu demult nu se știa nimic, sau cel puțin în „Bibliografia Românească Veche”, nu figura exemplarul „Triodului-Penticostar” slavon tipărit de Coresi și Oprea în 1558 la Târgoviște, aflat în Bulgaria⁸, știindu-se existența doar a trei exemplare (dintre care două în București, la Biblioteca Academiei Române și altul la

Petersburg)⁹.

Cartea românească veche este bine reprezentată și în biblioteca mănăstirii Hilnar: două exemplare din „Tetraevanghelul” lui Macarie (1512) și un exemplar din „Octoihul” din 1510, după care Academia Română posedă câteva copii de la profesorul Stoica Nicolaescu.¹⁰

La Moscova și Petersburg se păstrează cele mai mari fonduri din lume de carte veche chirilică. Aici a fost identificat primul text românesc tipărit cunoscut până în prezent; au fost depistate tipărituri necunoscute sau foarte rare, din care la noi în țară nu există nici măcar un fragment. Cu excepția „Octoihului” slavon din 1510, toate tipăriturile târgoviștene se păstrează în bibliotecile din Moscova și Petersburg, cea mai mare parte din ele în mai multe exemplare.¹¹

Reține atenția în mod deosebit numărul foarte mare de exemplare păstrate din „Liturghierul” și „Tetraevanghelul” macarian. Unele din aceste exemplare, au fost așa de bine conservate, încât, pe lângă faptul că au coperta originală, se observă faptul că au fost puțin folosite, și atunci cu deosebită grijă. Aceste exemplare ale tipăriturilor târgoviștene aflate la Moscova și Petersburg conțin însemnări din care se poate reconstitui circulația lor pe teritoriul românesc dar și în alte țări vecine, în special sud-slave. De asemenea, însemnările mai oferă și unele date privind prețul cărților românești tipărite în decursul veacurilor.

Biblioteca de Stat Rusă din Moscova este cea mai bogată în tipărituri macariene: două exemplare din „Liturghierul” de la 1508 și trei exemplare din „Tetraevanghelul” de la 1512.¹²

Primul exemplar din „Liturghierul” din 1508 este complet (cu epilog), restaurat, deoarece hârtia era putrezită. Sub coperta din piele roșie s-a păstrat coperta veche de piele, de culoare maro spre negru, cu ornamentul presat (s-ar putea ca aceasta să fie chiar coperta originală din secolul al XVI-lea)¹³. Cel de-al doilea exemplar este incomplet; din el lipsesc fila 8 din caietul 6, fila 8 din caietul 15 și filele 1 și 4 din caietul 16. Prin urmare, exemplarul nu are fila cu epilogul. Filele și întreaga carte au fost restaurate. Frontispiciul de pe primul caiet este rupt la colț. Legătura actuală, în piele roșie, a fost făcută după restaurare. S-a păstrat însă și coperta de lemn originală, învelită în piele cu ornamentație presată.¹⁴

La Muzeul Central Istoric de Stat din Moscova există, de asemenea, două exemplare din „Liturghierul” din 1508. Din primul exemplar lipsesc fila 1 a primului caiet, nenumerotat, de 4 file, fila 8 din caietul 1, fila 1 din caietul 4 și caietul 7. Caietele 2-3, 5-6, 8-15 sunt complete și au câte opt file fiecare. Caietul 16 are 4 file, ca în toate exemplarele complete, inclusiv fila cu epilog. Exemplarul posedă coperta din lemn învelit cu piele cu ornament presat.¹⁵ Din cel de-al doilea exemplar lipsește complet primul caiet, nenumerotat, de 4 file; în rest, exemplarul este complet și bine conservat. Caietele de la 1 la 15 au fiecare câte 8 file, iar caietul 16 are 4 file, inclusiv epilogul. Caietele au semnatura pe fila 1 (r) și fila 8 (v), ca în toate celelalte exemplare.¹⁶

Pe baza celor trei exemplare din „Tetraevangheliarul” macarian din 1512 se poate stabili existența a două variante din această tipăritură. Primul exemplar, de la Biblioteca de Stat Rusă din Moscova, reprezintă o primă variantă. În acest exemplar, care este complet (inclusiv epilogul), lipsesc doar filele albe de la începutul și sfârșitul cărții. Coperta în lemn este învelită cu catifea verde. Pe coperta din față, la mijloc, se află o gravură în metal reprezentând răstignirea și o inscripție, care numai în parte poate fi descifrată. La colțuri sunt 4 gravuri în metal reprezentând pe cei patru evangheliști. Pe exemplar se află însemnarea (în limba rusă): „Această carte aparține Bisericii Sf. Straten din satul Olâki, uezdul Dubensk și a fost predat de mine pastorul acestei biserici protoereu Iosif Sankovski sub semnătură și număr domnului cinovnic al

domnului guvernator Petr Prusinski”¹⁷.

Cel de-al doilea exemplar din „Tetraevanghelul” este incomplet. Lipsesc filele albe de la început și sfârșit. De asemenea, nu s-au păstrat primele 6 file din caietul 1, filele 6 și 7 din caietul 2, fila 1 din caietul 28 (toate acestea sunt înlocuite cu file de manuscris), fila 8 din caietul 34, fila 1 din caietul 35. Epilogul s-a conservat integral. Pe fila 8(v) din caietul 17 se află însemnarea (în slavonă) din timpul lui Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei: „Această carte se numește Tetraevanghel a cumpărat-o robul lui Dumnezeu, Lefter și soția sa Ștefana, și a cumpărat-o de la satul Ciobârciu și a dat șapte taleri buni ca să fie pentru păcatele lui și pentru păcatele soției sale Ștefana și a familiei lui, pentru păcatele părinților lui și a dat (cartea) bisericii din satul Mălcăuți, care este hramul Arhanghelului Mihail și Gavriil și a cumpărat-o în zilele lui Gheorghe Ștefan voievod în anul 7165 (1657) luna martie, ziua

a doua”. Tot aici, după această însemnare în slavonă, urmează una în limba română: „Când au ertat Dumnezău pre Ștefania, femeia lui Lefter au fost vă leat 7165 (1657) mesița februar 26 dni. Eu popa Vasile am scris”. Însemnarea este importantă și pentru faptul că, deși tipărită la Târgoviște, se afla după un secol și jumătate de la apariție în Moldova. De asemenea pentru faptul că ne indică prețul unei cărți în a doua jumătate a secolului XVII. Coperta de lemn este învelită în piele; iar cartea restaurată¹⁸. La începutul cărții sunt legate 8 file de manuscris, iar la începutul fiecărei evanghelii sunt prezente miniaturi înfățișând pe evangheliști. Coperta din lemn este învelită în catifea verde închis, probabil din secolul al XIX - lea¹⁹.

Continuarea în numărul viitor

Agnes Erich

Universitatea „Valahia” Târgoviște

NOTE:

1. Ion Radu- Mircea. *Răspândirea cărții coresiene*, în „Valachica” nr. 10-11, Târgoviște, 1978 - 1979, p. 7.
2. Ibidem.
3. M. Dan; P. Teodor; A.Răduțiu. *Ideea de unitate a poporului român oglindită în istoriografie*, în «Anuarul Institutului de istorie și arheologie», Cluj - Napoca, XI, 1968, p. 22-23.
4. L.Demény. *Tipăriturile târgoviștene din sec. al XVI-lea în bibliotecile și muzeele din Moscova și Leningrad*, în «Studia Valachica», II, Târgoviște, 1970, p. 144-145.
5. Ștefan Godorogea. *Manuscrisele, cărți și documente românești aflate peste hotarele României*, în «Valori bibliofile...», Râmnicu Vâlcea, 1980, p. 152.
6. Ibidem.
7. M.Tomescu, op. cit., p. 33.
8. L.Demény; L.A.Demény, op. cit., p. 266.
9. B.R.V., I, p. 32.
10. Ion-Radu Mircea, op. cit., p. 11-12.
11. Ludovic Demény, op. cit., p. 145.
12. Ibidem.
13. Ibidem.
14. Ibidem.
15. Ibidem, p. 149.
16. Ibidem.
17. Ibidem.
18. Ibidem.
19. Ibidem, p. 153.

Despre logica de la Școala Domnească din Târgoviște

Se știe că în a doua parte a domniei sale, Matei Basarab, ca urmare a raialei turcești stabilită la Giurgiu, ceea ce permitea atacarea cu ușurință a Bucureștiului stabilește reședința voievodală în vechea capitală a țării. În aceste condiții Târgoviștea cunoaște o oarecare înflorire economică; se rezidește cetatea, curtea domnească, casele marilor dregători, se transferă tipografia de la Dealul și corolar firesc al acestei efervescențe se organizează școala de limbă și cultură slavă.

Primele dovezi ale existenței acestei școli se găsesc în descrierea de călătorie a călugărului rus Arsenie Suhanov prin Țările Române mărturisind că în anul 1650, luna august, el a găsit la Târgoviște la mitropolitul Ștefan pe „didascădul” ucrainean Grigore. Formațiunea sa intelectuală trebuie să fi fost foarte serioasă, deoarece Suhanov afirmă că participa și el la discuțiile teologice care aveau loc la mitropolit și la care a întâlnit și pe vestiții teologi ai bisericii răsăritene Melintie Syrogos, Balasios și Pantelimon Ligaridis. Tot Suhanov vorbește despre un student ucrainean, care învăța în această vreme la curtea marelui logofăt Udriște Năsturel¹.

Organizarea școlii de limbă și cultură slavă, la care s-a adăugat și limba și cultura latină, s-a făcut și ca urmare a interesului ca tinerii să nu mai plece la studii în Transilvania, de unde se întorceau, ca urmare a influențelor protestante asupra lor, ca dușmani ai bisericii romane.

Existența școlii de limbă și cultură slavă se dovedește documentar și din raportul misionarului Baksic din anul 1640, în care sugerează superiorilor săi întemeierea unei școli de limbă latină la Târgoviște: „Dacă sfânta congregație ar voi să trimită un profesor la Târgoviște, lucrul acesta ar fi realizarea cea mai bună ce s-ar putea face în acele părți, deoarece valahii care doresc să studieze latina merg în Transilvania printre eretici și apoi devin dușmanii cei mai mari ai bisericii romane; dacă ar exista o școală de limbă latină și slavă în același loc, atunci ei nu vor mai avea prilejul de a merge să studieze la ereticii din Transilvania².

Școala de la Târgoviște a creat o serie de specialiști autohtoni, care au prelungit existența culturii slave în Țările Române în aproape tot sec. al XVII-lea. Ei au luat treptat locul tipografilor și dascălilor aduși din afară, prin munca lor creionându-se o importantă operă didactică, dicționare și gramatici în favoarea limbii și culturii slave. *Dicționarul* ieromonahului Mardarie din Muntenia, *Lexiconul* din Codicile Sturza, căruia i-a anexat și o gramatică atât în limba slavă, cât și în limba română, al lui Grigore Crețu (dascăl la Mănăstirea Sf. Gheorghe vechi din București), *Lexiconul* lui Mihaiu scris la 1672 și traducerea din limba latină în cea slavă de către Udriște Năsturel a celebrei scrieri „*Imitatio Christi*” au contribuit la depășirea pregătirii precare a tinerilor, mărginită la textele liturgice, ridicând-o la un nivel demn de a face față curentelor protestante ale Reformei.

Matei Basarab (în 1646), sub influența lui Petru Movilă, mitropolit al Kievului, de origine română, înființează la Târgoviște o „școală” superioară de limba greacă și latină, care, după cercetările lui Victor Papacostea a funcționat între anii 1646-1650, iar după alți autori, chiar și după această dată.

În anul 1646 Pantelimon Ligaridis, invitat la Iași de Vasile Lupu, ca profesor la Colegiu, în drumul său spre Iași, a fost oprit de munteni pentru proiectul lor de școală. Curând după sosirea în Țara Românească a fost angajat de Matei Basarab ca predicator al curții, câștigând pe deplin simpatia domnului.

În linii generale Școala greacă și latină de la Târgoviște, a

fost organizată de Ligaridis și Petritis, după modelul cuprins în *Ratio studiorum*, care exprima forma cea mai avansată a vremii de organizare a învățământului în Europa. Ligaridis este de fapt cel care denumeste școala de la Târgoviște „Colegiul grec și latin”.

Prima recunoaștere din partea ierarhiei catolice din răsăritul Europei a meritelor și muncii lui Ligaridis pentru școala din capitala lui Matei Basarab este din anul 1648. Totodată aceasta este și prima știre din care aflăm că Ligaridis conducea „Școala greacă și latină” din Târgoviște³. Existența ciclului superior se constată din corespondența lui Ligaridis cu Propaganda (instituție la Constantinopol). El declară categoric, în 1650, că ținea de la sosirea în Țara Românească, „de patru ani”, catedrele de retorică și logică.

Potrivit programelor de atunci, retorica era o disciplină complexă, menită a da tineretului elementele complexe ale pregătirii intelectuale și corespunzătoare exigențelor acelor vremuri, în raport cu întocmirea statului, a bisericii și a societății.

Logica era privită ca un „instrument al filosofiei teoretice”, care învăța pe tineri cum să afle adevărul. Concepția logică exprimată în cursul său, a fost aceea a lui Teophil Corydaleu, personalitate marcantă în cultura europeană. El a fost acela care, după o întrerupere de șapte secole, restabilește contactul întrerupt între Occident și Orient. În țara noastră, prezența lui Corydaleu se demonstrează cu cele peste 200 de manuscrise ale sale, care au exercitat o benefică influență asupra învățământului logic, pe o perioadă de mai bine de 150 de ani.

Cursul ținut de Ligaridis la Târgoviște a fost unul de un nivel superior, a dat tinerilor munteni care l-au frecventat posibilitatea unei instrucții de valoare a colegiilor occidentale. O școală unde se preda un curs de logică și unul de retorică, spune Gh. Călinescu și în care limbile de predare erau, după cum a arătat Ligaridis însuși, greaca veche și latina, fiind prin acest fapt „o școală de un nivel superior”, asemenea celor mai bune colegii occidentale⁴.

În concluzie, Școala greacă și latină de la Târgoviște ilustrează o fază importantă din istoria culturii și învățământului muntean. Acum se dezvoltă și la noi curentul pentru studiile de limbă și cultură latină, paralel cu acela favorabil culturii grecești. Totodată ea reprezintă un episod al luptelor dintre reformă și contrareformă pe terenul învățământului, în țările noastre precum și al încercărilor făcute de biserica romană pentru a atrage la ideea unirii pe români⁵.

Dr. Victor Popescu

Universitatea „Valahia” Târgoviște

NOTE:

1. Panaitescu, P.P., *Cursul de Istoria Rusiei*, 1937, p.36-41
2. *Monumenta septantia historiam Slavorum meridionalium, acte Bulgariae ecclesiastica*, Zagreb, 1877, p.144
3. Călinescu, Gh., *Altre notizie sui misionaria cattolici nei paesi romeni, in Diplomatarium Italicum*, II, 1930, doc. Nr. XXII (1648), *Visita di Valachia*, p. 368.
4. Călinescu, GH., op. cit., doc. Nr. XLIII, aug. 1650, p. 396.
5. Papacostea, Victor, *Civilizație românească și civilizație balcanică*, București, Editura Eminescu, 1983, p. 278.

DATE NOI PRIVIND FAMILIA

Smarandei Gheorghiu

Personalitatea Smarandei Gheorghiu a suscitât interesul multor cercetători datorită inițiativelor pe tărâm social, politic și cultural, pe care le întreprindea scriitoarea, dar și datorită neobositelor sale căutări în domeniul literaturii și publicisticii. Nu poate fi neglijată nici activitatea sa în definirea unor forme specifice învățământului și educației în România, afirmând în același timp spiritualitatea și specificul național în lume, grija pentru cunoașterea trecutului istoric, pentru elogiarea eroilor naționali.

În rândurile ce urmează vom încerca să aducem în atenția cititorului câteva completări la biografia Smarandei Gheorghiu desprinse din însemnările de pe carte veche.

Astfel la sărbătorirea a 75 de ani de viață a scriitoarei se preciza că «părinții ei erau boieri de viță,... tatăl Niță din familia Andronescu și mama Alexandrina din familia Vlădescu, care aveau vii la mănăstirea Dealu»¹, știri preluate cu multă ușurință în toate articolele anterioare, ce se refereau la originea Smarei.²

Plecând în parte de la aceleași cunoștințe, dar fără să le coroboreze cu o documentație atentă, alți cercetători au considerat că tatăl Smarandei Gheorghiu, Niță Andronescu s-a aflat în fruntea mișcării târgoviștenilor din 1820, fiind apoi primar al orașului în 1831.³ Sărbătorind o activitate laborioasă, s-a trecut ușor cu vederea peste strămoșii din perioada anterioară, care n-au fost nicidecum «boieri de viță», ci modești târgoveți, dar plini de inițiativă, dornici de a-și depăși starea socială din care făceau parte. Subliniem acest lucru deoarece această trăsătură a caracterizat-o și pe Smaranda Gheorghiu, ea fiind mândră cu neamurile binecunoscute, Grigore Alexandrescu «a cărui nepoată se considera» și «a patriotului Vlădescu, general».

Familia Andronescu își are obârșia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, când «preotul popa Androne...» s-a căsătorit cu «Anca... fata preotului popa Vodă»,...având rudeniile sale... aici, în orașul Târgoviște, au tras pă numitul preot». «Preotu popa Androne nemernic, aflându-se într-acest oraș Târgoviștea, iar după Anca maica noastră fiind soție, tată-su numit preot cu blagoslovenia taică-său preotu având rudeniile sale de aproape aici în oraș Târgoviște, au tras pă numitul preot și mai întâi s-au aflat slujitori bisericii(i) sfântului ier(ar)h Neculae ctitor, domni Ion Mathei Basarab v(oie)v(od) ce să muta atunci în epitropia Frumoșiști, Neguțători, Zalhana, cunoscând doar o biserică neajunsă și necăutată și preot nebăgat în seamă nemiluit și că era epitropi, dar în prostime căuta să ia în cel puțin lucru ce să aducea în cinstea sfinților. Așa dar nu Dimitrie Fiștoștean bogasieru, miluindu-l cu blagoslovenie sfântul ier(ar)h Nicolae s-au fâgăduit fiind bolnav de năpraznica boală a ciumii ca să gigrăvească sfânta biserică hram(ul) sfântului Nicolae ce să numește biserică Doamnei Elini(i), cum și sorganul clopotului aderiază, au tras pă numitul preotu părintele meu la această biserică, ce era pustie, făr(ă) de a avea nici candelă de sticlă, nici alt nimic au rămas biserică, unde slujitorii să afla mai nainte cu totul pustie multă vreme,

iar biserică doamnei Elini(i) au început a înlora cu odoară, candelă de argint. Încă toți mahalagii acei biserici s-au tras cu toți la această biserică a domniei Elinii, rămăind acea biserică la venirea celor dintâi muscali din stăpânirea împărătesii Ecaterina magazie de zaharale și tocmai de la domnul Alexandru Ipsilant au rămas a sluji preoți trăgându-i mahalagii. După toate acestea din biculiș mahalagii, un Constantin Băcă pă numele său, au adaos și pă sfinții împărați Costantin și Elena au învălit biserică, au început cu [...] a să înzestra dă cele ce lipsea, să venim la sfânta biserică în ctitoria doamnei Eleni, tatăl nostru preotu, popa Androne s-au bolnăvit întâi, au răposat muma noastră Anca și făr(ă) de a mai zăbovi vreme au răposat și tatăl nostru în domnia [...]. Dar mai nainte sfârșit văzând părintelui nostru proigraf au arătat că eu sunt mai mare și sunt încărcat cu sufletili, cu toate că dintr-ale sale nu m-am împărțit au zis: «Cu pă fratele meu pop(a) Dumitru, prin mine au lăsat să ai a îngriji acest(e) biserici, mai întâi pe acest(e) doaosprezece minee, pă care primire le-au telmatisit biserici(i), apoi au făcut amvoanul bisericii cum să vede, au șindrilit toată biserică, au făcut și sfeșnicile cele mari și alte doo mici și altele pă care Dumnezeu le știe. Au răposat tânăr, fiind între cetași, când s-au întâmplat ajutor bisericii. Înzestrând biserică acel răposat jupan Dumitru Fiștestean, iar cu o prăvălie în Târg(ul) din Lăuntru, în urmă, după răposarea neamului său, Toma sin răposatu pop(a) Metea ce ași acest răposat, au lăsat biserici(i) casili(i) de la altarul bisericii, în care să afla săzători în viață, Eu, ce am hărăzit, Dumnezeu să știe, milostiv(ul) Dumnezeu, să-i pomenească și să le erte toate păcatele celor ce au aflat atât prin slujitorul tată meu, cât și în urmă. Și de acum înainte rog dar, pă preoți(i) ce sunt și care vor mai fi, să îngrijească atât pentru aceste minee, cu anul slova din biserică și cu cuvânt dă uitare sau cu nebăgare de seamă au a sa din loc în loc. Așa să aibă blagoslovenia sfântului Neculae, făcător de minuni și ajutor ca să-și dobândească nume de ctitori, amin. Nicolae Andronescu, logofăt [...] dă divan, 1834, oct(ombrie) 5»⁴.

Se pare că acesta a slujit mai întâi ca preot «bisericii sfântului ierarh Niculae, ctitor domnul Ion Mathei Basarab Voievod, ce să muta atunci în epitropia Frumoșiști».⁵

La 24 martie 1809, când popa Androne a murit, aflăm din însemnări, că slujise «... patruzeci și trei de ani» la biserică doamnei Elina, ceea ce însemna că începuse să slujească aici, la noua biserică începând din jurul anului 1766. «Cunoscând ... o biserică neajunsă și necăutată și preot nebăgat în seamă, nemiluit», socrul său și ceilalți mahalagii au antrenat pe bogasierul Dimitrie Fiștoștean, scăpat de boala ciumei să o repare, apoi «au tras pă numitul preotu la această biserică ce era pustie».⁶

Datele furnizate de însemnarea de pe cărți se coroborează cu alte însemnări și cu inscripția aflată într-un romb sculptat pe portalul bisericii unde se menționa: «Popa Androne, 7277” (1768-1769) ⁷ “Zugrăvită din nou” ...

“biserica au început a înflori cu odoară, candelile de argint, încă toți mahalagii acei biserici s-au tras cu toții la această biserică a doamnei Elinii”.⁸ Preot tânăr, dornic de a-și depăși condiția din care făcea parte, probabil cu har preoțesc, se face cunoscut și apreciat în mahala. Se străduia să găsească în permanență resurse materiale pentru diverse reparații, reușind să mențină biserica într-o stare bună.⁹

Se presupune că popa Androne a avut trei băieți: Ion sau Ioniță cunoscut sub numele de Niță, care devine proprietarul unei mari zalhanale situată între iazuri, făcând negoț cu cerșii, antrenat și în alte diferite negustorii. Acest fiu al preotului Androne s-a bucurat de prestigiu și autoritate, fiind unul dintre membrii delegației prezente la divan cu ocazia răscoalei târgoviștenilor. A fost magistrat al orașului între 1831-1834 și a fost folosit ca martor, cu prilejul multor procese ivite între orășeni, contribuind la cât mai multe hotărânicii.

Un alt fiu al preotului Androne a fost și Dumitru Andronescu, tot preot, fost paroh la biserica Sf. Nicolae Andronești, care a murit tânăr.

În jurul bisericii se învârt mulți dintre membrii familiei. Udrea Andronescu slujește “fără simbric din 1807 până în 1809”, când începe să fie renumerat, fiind apoi și “dascăl învățător la școala dascălului Negoită și fiind păzitor de sfânt erarhu Neculae”.¹⁰ În 1837 Udrea Andronescu citea însemnarea preotului Androne din aprilie 1795,¹¹ dar nu cunoaștem gradul de rudenie dintre ei datorită tăieturii cărții și lipsei scrisului.

Credem că preotul Anghel, care slujește din anul 1808 până în 1809 alături de preotul Androne și apoi în anii următori, i-a fost rudă, deoarece îl amintește de mai multe ori în însemnările sale.¹²

În prima jumătate a secolului al XIX-lea apare legenda familiei Androneștilor și biserica doamnei Elina devine biserica „Sf. Nicolae Andronești”. Ideologul acestei concepții, ce dă dovadă de multă stăruință în transpunerea ei în practică este Nicolae Andronescu, “logofăt dă divan”, care în însemnările sale din 5 octombrie 1834,¹³ a evidențiat activitatea laborioasă a părintelui său, care s-a îngrijit îndeaproape de sfântul lăcaș, reparându-l însă cu banii mahalagiilor. Tot el ruga pe noii slujitori ai bisericii “atât pentru cei mai din nainte răposați ctitori, cât și după aceia chivernisind și sporind ca și aceia ca să fiți tot una cu dînșii”.

Probabil că însuși popa Androne se considera ctitor nou încă din 1768 când săpa în piatră sub pisană domnească numele său, așa cum am amintit mai sus.

Nicolae Andronescu, care dăruia bisericii 12 minee, atrăgea atenția să nu se strămute sau să se înstrăineze pentru ca să nu se “piardă pomenirea de la această biserică, sfântul Nicolae, gonindu-l cu sabia, afurisindu-l să nu-l rabde pînă nu le va duce la loc”.

Nu cunoaștem prea multe amănunte despre familia Androneștilor. Înclinăm să credem că tatăl viitoarei scriitoare a fost fiul lui Niță Andronescu, fiul preotului Androne. De altfel prezentând o mică povestioară, Smaranda Gheorghiu menționează că o știa de la Niță Andronescu, fără însă să precizeze gradul de rudenie. Credem că tatăl său este acel N. Andronescu, care în 1868 nota pe o carte de la biserica Stelea, pe când era subprefect: “când mă aflam subprefect am servit la această sf(ântă) biserică” și semna N.

Andronescu.¹⁴

Fiiică a Târgoviștei, Smara a preluat de la înaintașii săi setea de afirmare, îndrăzneala și mândria unui neam, care se străduise să facă avere, zbătându-se cu greu să înfrunte vremurile potrivnice. A moștenit de la ei o bogată experiență de viață, care a ajutat-o să pătrundă cu ușurință pe cărările ocolite pe care a purtat-o viața.

Conf. univ. dr. *Mihai Oproiu*

Universitatea „Valahia” Târgoviște

Alexandrina Andronescu

Complexul Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște

NOTE:

1. Jubileul de 75 de ani al scriitoarei Smara, 18 sept. 1857-1932;

2. Alexandrina Andronescu, Gheorghe Bulei, Smaranda Gheorghiu - personalitate de frunte a intelectualității târgoviștene, în *Valachica*, nr. 14, Târgoviște, 1994, p. 21;

3. Petre Gheorghe Bîrlea - *O româncă spre polul nord*, București, Ed. Sport-Turism, 1988, p. 16;

4. Însemnare din 5 octombrie 1834, pe *Mineiul lunii octombrie*, Buda, 1804, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Dâmbovița, minei ce provine de la Biserica Sf. Nicolae Andronești, în Mihai Oproiu - *Inscripții și însemnări în județul Dâmbovița*, vol. V, p. 11;

5. Idem;

6. Idem;

7. Radu Gioglovan, Mihai Oproiu - *Inscripții și însemnări în județul Dâmbovița*, vol. I, Târgoviște, 1975, p. 122

8. Mihai Oproiu, *op. cit.* p. 11;

9. Constantin Băcă “un alt mahalagiu au învălit biserica, au început cu [...] a să înzeștra dă cele ce lipsea”, în Mihai Oproiu, *op. cit.* p. 11;

10. Însemnare din 1815 pe un Penticostar tipărit la București în 1768, p. 178, în Radu Gioglovan, Mihai Oproiu - *op. cit.* p. 129;

11. Ibidem, p. 134;

12. Ibidem, p. 128;

13. Mihai Oproiu, *op. cit.* p. 11;

14. Mineiul lunii decembrie, tipărit în anul 1805, la ultima filă, în Radu Gioglovan, Mihai Oproiu - *Inscripții și însemnări în județul Dâmbovița*, vol. I, Târgoviște, 1975, p. 185.

Tradiții bibliotecare dâmbovitene

75 DE ANI DE LECTURĂ PUBLICĂ ÎN ORAȘUL PUCIOASA

Monografia orașului Pucioasa (autor prof. Dumitru Stancu: Pucioasa file de monografie, R.A.A.P.S. sucursala poligrafică Bucureștii Noi, 1995) evidențiază că prima bibliotecă în localitatea noastră a fost înființată în anul 1926 pe lângă Căminul Cultural, din inițiativa unor intelectuali locali. Deținea 1541 volume și o serie de periodice. În anul 1946 sediul se mută la Școala primară mixtă.

Ca urmare a evoluției economice și sociale a orașului, cerințele de lectură devin mai insistente, fapt ce determină constituirea bibliotecii orașenești actuale în februarie 1952, aceasta funcționând ca bibliotecă raională până în decembrie 1960, cu sediul în strada Republicii, vila Vartic. Din 1961 se mută în strada Gării nr. 112, în localul fostei judecătoriai.

Spațiul în care funcționează acum biblioteca, din 19 noiembrie 1996, asigură condiții corespunzătoare desfășurării actului de lectură, dispunând de o sală pentru împrumut la domiciliu, sală de lectură, depozit de carte. La acea dată instituția noastră a primit numele academicianului Gh. N. Costescu, născut în satul Diaconesti (acum cartier al orașului), autor de manuale școlare, colaborator apropiat al lui Spiru Haret.

Disponem de un fond de peste 50.000 documente de bibliotecă (carte, periodice, audiovizuale etc). Așezarea volumelor este făcută după criteriul sistematico-alfabetic, punând la dispoziția utilizatorilor spre informare sistemul de cataloage. Numărul de utilizatori (peste 3000 anual, circa 50.000 de volume difuzate) a crescut în ultimul timp determinat în primul rând de creșterea prețurilor la noile apariții, dar și de așezarea învățământului pe alte baze, studiul individual având o pondere însemnată în pregătirea școlară. Spațiul este intens utilizat de elevii din cele două licee și cele șapte școli generale ale orașului.

Punem în valoare colecțiile bibliotecii oferindu-le pentru studiu, sesiuni de comunicări și referate etc. prin organizarea unor expoziții tematice, elaborarea unor bibliografii, a altor materiale de informare și documentare.

Participăm la reuniuni în care au loc întâlniri ale publicului cititor cu oameni de știință și cultură, se lansează noi volume ale unor scriitori locali ca: Mihai Angela Cernătești, Ecaterina Antonescu, Veronica Crăciunoiu, Ion Bratu, Dumitru Ciobanu, Valentin Ciocșan. Organizăm, de asemenea, activități specifice de popularizare a fondului de

carte existent, aniversări sau comemorări ale unor personalități, sărbătorirea unor evenimente deosebite.

Din 1996 inițiem în fiecare toamnă ZILELE BIBLIOTECII „Gh. N. Costescu”, manifestare culturală complexă, la care invităm scriitori, istorici și critici literari, editori, specialiști din învățământul superior târgoviștean, creatori de artă din orașul nostru și din afara lui. O deosebită importanță a prezentat ediția din acest an, fiind marcată de împlinirea a 75 de ani de lectură publică în Pucioasa. Printre celelalte activități desfășurate au fost evidențiate aspecte privind evoluția în timp a bibliotecii de prof. Steliana Bădoiu și scriitoarea Veronica Crăciunoiu care au lucrat în această instituție ani îndelungați. De asemenea, la propunerea scriitorului Gheorghe Gavrilă Copil, președintele Societății culturale București-Chișinău, se va înființa în oraș cenaclul literar „Prietenii cărții”.

Prin activitățile desfășurate în cadrul bibliotecii avem în vedere să dăm noi dimensiuni actului de lectură, să formăm în rândul utilizatorilor sentimentul apartenenței la o lume a adevăratelor valori ale culturii românești și universale.

Luminița Gogoiu

Responsabil Biblioteca Orașenească Pucioasa

**Tradiție și actualitate
în activitatea Bibliotecii
comunale Văleni Dâmbovița**

Comuna Văleni-Dâmbovița este așezată la marginea de nord-vest a județului Dâmbovița, la poalele Carpaților meridionali, respectiv masivul Leaota. Primele documente care atestă existența comunei sunt: pentru satul Văleni un hrisov din 1579, pentru satul Mesteacău un zăpis datat 1728.

Date semnificative despre trecutul comunei, evoluția ei în timp, sunt cuprinse în Monografia localității noastre (Editura Litera, București, 1976) elaborată de un colectiv de autori, coordonator fiind Titus Popescu. În conținutul acesteia se fac referiri și la așezămintele culturale, activități desfășurate de-a lungul anilor, personalitățile care și-au adus contribuția la înălțarea spirituală a comunei. Redăm aspecte din aceste mărturii și aprecieri privind dezvoltarea culturală, a lecturii publice.

Din procesul verbal (21.02.1921), întocmit de revizorul școlar I. Melcu, reiese că în anul 1921 se inițiază un cor pe două voci sub conducerea învățătorului Dragomir Iorgulescu urmărindu-se și înjgheburile unei biblioteci, care să împrumute cărți atât școlărilor cât și populației din comună. Ca urmare a creșterii numărului știutorilor de carte pe de o parte, cât și a dorinței sătenilor de a-și lărgi orizontul de cunoaștere pe de altă parte, în anul 1924, a fost constituit Căminul Cultural „Casa noastră”. Faptul este consemnat de revizorul școlar C. Rădulescu-Codin în procesul verbal din 15.03.1934: „Venind în comuna Văleni pentru a vedea Căminul Cultural ce a luat ființă aici, am văzut și școala de băieți unde există o mică bibliotecă sub îngrijirea învățătorului Dragomir Iorgulescu....” Deși lipsesc documentele care să ateste activitatea acestui lăcaș de cultură, în numeroasele inspecții făcute școlii se amintește despre activitatea acestuia.

De un larg ecou în comună s-a bucurat inițiativa intelectualilor aflați în vacanța de vară (1934) sub conducerea directă a prof. univ. dr. docent Iosif Gabrea, fiu al satului. Ei au organizat o universitate populară (proces verbal din

8.03.1935 al revizorului școlar C. Cotolan) în cadrul căreia s-au susținut 16 conferințe abordându-se teme ce au fost urmărite de săteni cu mult interes. Ele s-au ținut în fiecare duminică din perioada 8 iulie-23 septembrie 1934. Pe baza programului alcătuit s-au tipărit afișe de popularizare, fapt care a contribuit la atragerea multor intelectuali din satele apropiate.

La 2 mai 1937 învățătorul Victor Marinescu a convocat 39 persoane (învățători, studenți, săteni), în vederea înființării Căminului Cultural „Marele Voievod Mihai” (Arh. Stat Buc. Fund. Culturale Regale ds 25B/1937). Președintele adunării a fost învățătorul Ion Iorgulescu. S-au ales în Sfatul Căminului 15 membri dintre care 5 urmau să fie confirmați de Fundația Culturală Centrală. În perioada iunie 1937- ianuarie 1938, președinte al Căminului Cultural a fost preot Sp. Andreescu, apoi învățătorul Dragomir Iorgulescu. Ca secretar, Victor Marinescu s-a preocupat de reconstituirea averii ce a avut-o vechiul lăcaș, care funcționa într-o sală a Băncii Populare și dispunea de o bibliotecă (23 volume), cor pe patru voci și o scenă mobilă.

În perioada iunie 1939-octombrie 1941 Căminul Cultural nu a funcționat. La reluarea activității numărul membrilor era de 72, iar bibliotecă dispunea de 315 volume, un mare număr dintre acestea au fost donate de Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul”. Mai târziu ea a fost preluată de Ministerul Culturii lărgindu-și considerabil activitatea și fondul de carte. Bibliotecarii care au fost în acea perioadă (în special Manole Maria) au contribuit la dezvoltarea acestei instituții (fondul de carte a crescut la 4.000 volume). De asemenea, sub îndrumarea unui alt iubitor de cultură, învățătorul Hariton Lungu, bibliotecă a rămas un punct central al activității culturale. Pe lângă faptul că și-a mărit fondul de carte (ajungându-se la peste 7000 volume) activitățile desfășurate aici erau îndrăgite de locuitorii comunei.

Activitatea a fost impulsionată și prin înființarea la Văleni a primei societăți culturale din județul Dâmbovița, inaugurată la 16 mai 1971, având un număr de 278 membri fondatori locali și 34 membri de onoare, fii ai comunei.

În memoria populației din comuna se păstrează ca un sensibil eveniment întâlnirea cu fiii satului din luna iulie 1972, la care au fost prezenți prof. univ. dr. docent Iosif Gabrea (la 80

de ani), colonel rez. Titus Popescu, ing. Gr. Iorgulescu, I. Falculete, V.Zăbavă precum și alți cetățeni ce și-au oferit sprijinul în dezvoltarea localității noastre.

Literatură al Județului Dâmbovița, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1999). De asemenea activitatea didactică și culturală desfășurată și de alți locuitori ai comunei precum

profesorii Aurel Săvulescu, Iosif I.Vrăbiescu, Dumitru Diaconescu a fost și este mult apreciată și respectată de-a lungul anilor.

După anul 1990 se constată o continuă dezvoltare și diversificare a activității bibliotecii prin creșterea și îmbunătățirea tematică a colecțiilor de carte, periodice, alte materiale purtătoare de informații, ridicarea calității serviciilor oferite utilizatorilor, organizarea periodică a unor activități de animație culturală aniversarea unor evenimente și personalități, dezvoltarea bazei materiale pe care o deținem.

Corespunzător Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor publice aprobat prin Ordinul Ministerului Culturii, nr. 2069/1998, biblioteca își realizează atribuțiile, competențele și responsabilitățile ce îi revin iar prin implicarea, prin formele sale specifice, în problematica socială și culturală a localității este un centru de educație pentru diversele categorii socio-profesionale ale populației pe care o servește.

Disponem de 8.300 volume, iar celor peste 500 cititori le eliberăm pentru lectură circa 6.000 de publicații din toate domeniile cunoașterii umane.

Desfășurându-și activitatea sub autoritatea administrativă a Consiliului local, Primăriei, biblioteca își perfecționează demersul cultural, inițiind lunar întâlniri cu scriitori, șezători, medalioane și concursuri literare, mese rotunde, dezbateri, expoziții de carte, vitrine tematice, făcându-și cunoscut și în acest fel fondul de carte, noutățile editoriale intrate recent în colecții, iar anual organizăm „Zilele Bibliotecii” sincronizându-ne mesajul funcțional cu cel al celorlalte instituții de educație de pe raza comunei.

Printre intelectualii de frunte născuți în comună, menționez: **Sava N. Șoimescu** (14.XI.1837, Văleni Dâmbovița – 2.V.1899, București) traducător, ziarist, poet, romancier, dramaturg. După studiile liceale la București, pleacă în Italia unde obține diploma de doctor în științe politice. Este redactor la ziarul „Pressa”, colaborează cu poezii la „Convorbiri literare”, „Amicul familiei”, „Șezătoarea”, „Observatorul” (Sibiu). În 1878 îi apare volumul de poezii „Virtutea militară”, în 1883 cel de-al doilea volum „Poezii lirice” iar în 1886 tragedia în versuri „Catalina”. A scris și numeroase scenete în limba franceză. A rămas în manuscris romanul „În țară”.

Iosif Gabrea (18.VIII.1893, Văleni Dâmbovița-10.VIII.1976, București) personalitate importantă în domeniul pedagogiei, psihologiei pedagogice și legislației școlare. A contribuit la dezvoltarea științei educației, încă din anul 1921 prin publicarea unor articole în „Revista generală a învățământului”. În 1927 îi apare lucrarea „Școala creatoare” (București, Editura Casa Școalelor). Din volumele ulterioare mai menționez: „Din problemele pedagogiei românești” (1937 „Mișcarea pedagogică din România între anii 1920-1940), „Statistica și politica școlară”(1932), „Tineretul și școala românească”(1935), „Organizarea învățământului în 28 de țări”(1933). Ca omagiu pentru legăturile sale spirituale cu localitatea noastră, Școala generală din Văleni Dâmbovița îi poartă numele; **Ion Vrăbiescu** (9.III.1947, Văleni Dâmbovița – 21.V.1996, Târgoviște), poet și publicist, o lungă perioadă de timp fiind directorul Școlii „Smaranda Gheorghiu” din Târgoviște. Răpus de o boală necruțătoare în plină maturitate creatoare lasă numeroase poezii strânse postum în volumul „Crai negru” apărut la editura târgovișteană „Bibliotheca” în 1998 „Poezia sa se revendică din Barbu, Blaga, Eminescu, Bacovia, Nichita Stănescu și mai ales din Eminescu, pentru care avea un adevărat cult” (Victor Petrescu, Serghie Paraschiva: Dicționar de

Aurora Oprescu
bibliotecar

*Din viața
bibliotecilor*

ANIVERSĂRI COLEGALE

**Succesele, ca și reproșurile, să le subsumăm unei
încăpătănări constructive**

Vine o vreme când se trage linie și se face totalul. Mulți merg pe negativ, dar sunt și mai mulți care încheie bilanțuri pozitive. Unul dintre aceștia este și Victor Petrescu, directorul Bibliotecii Județene „I. H. Rădulescu” Dâmbovița. Din 1972 conduce cea mai importantă instituție de cultură județeană, care este biblioteca, cu înaltă competență și devotament. Din 1993 este cadru didactic asociat la Universitatea „Valahia” Târgoviște, doctorand în Filologie al Universității București. Redactor șef al revistei de cultură și bibliologie „Curier”. Autor a numeroase lucrări de bibliologie, istorie literară și cultură, publicistică. Editează, în colaborare, numeroase lucrări, din care amintim: „Cărți cu autograf și însemnări manuscrise”, „Lectură publică târgovișteană. Tradiții și actualitate”, „Moștenirea Văcăreștilor” și „Dicționar de literatură al județului Dâmbovița”.

La șase decenii de viață, Victor Petrescu aduce cu sine o carte de vizită reprezentativă deopotrivă pentru bibliotecar și omul de cultură. Îi dorim, pe mai departe, aceeași stăruință și succes în împlinirea tuturor proiectelor la care visează.

**Convorbire cu dl. Victor Petrescu, directorul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu”
Dâmbovița**

1. *Stimate domnule director, vă aflați într-un moment nou al existenței: de puțin timp ați schimbat, cum se spune în argou, prefixul. Adică ați împlinit o vârstă care în mod obișnuit trece omul într-o altă etapă a vieții. Este adevărat și în cazul de față?*

În existența sa, omul schimbă „prefixurile”, cum spuneți, de mai multe ori, prilej cu care încearcă să-și facă un bilanț al împlinirilor și neîmplinirilor sale, sperând de fiecare dată să realizeze mai mult.

Dar viața este făcută din nenumărate necunoscute pe care nu ai cum să le anticipezi. De aceea, este bine să păstrezi un echilibru între vis și realitate, pentru ca dezamăgirile să fie cât mai puține. Desigur că la vârsta pe care am împlinit-o, realizările ar trebui să fie cât mai aproape de ceea ce mi-am propus pentru anumite etape. Formația intelectuală actuală, cât și temperamentală este prin excelență una optimistă, îmi place să privesc în viitor, propunându-mi noi și ambițioase planuri, ceea ce mă plasează atât în mijlocul dinamicii culturale a Târgoviștei, cât și în cel al lumii bibliotecare pentru care am făcut o pasiune de-o viață.

Așa cel puțin îmi place să cred.

2. *Care sunt elementele de succes ale unei profesii integrale de bibliotecar?*

Ați pus o întrebare care nu are o rețetă prestabilită, ci doar elemente complementare de răspuns, la determinarea profesiei noastre.

În primul rând aceasta presupune, cum îmi place să le spun studenților mei în biblioteconomie, atât satisfacții profesionale de nivel superior, cât și activități făcute de cele mai multe ori fără prea multă tragere de inimă, unele inferioare pregătirii fiecăruia dintre noi, dar strict necesare. Să știi să treci peste fiecare dintre aceste etape cu detașare, cu credința că în final acestea se concretizează în mulțumirea sufletească că ai servit cât mai bine pe cel care a utilizat serviciile tale, este desigur un exercițiu de profesionalism, dar și de caracter. Din păcate, mulți colegi de-ai noștri, în special cei tineri, se acomodează foarte greu la aceste cerințe.

În altă ordine de idei aș vrea să vă contrazic, spunând că nu există o profesiune „integrală” de bibliotecar. Probabil dumneavoastră faceți trimitere la perioada trăită în bibliotecă. Aceasta nu este, după părerea mea același lucru cu integralitatea profesiei. Și știți de ce?

Pentru că noi intrăm permanent în contact cu diverși membri ai comunității, de vârste și profesii diferite. De aceea sunt situații în care bibliotecarul trebuie să aibă cunoștințe în domeniile instrucției, educației, de cultură generală sau specifice psihologiei, sociologiei, informaticii, pentru a enumera câteva din ele.

Nu credeți că viziunea despre bibliotecar care a existat și din păcate există și în zilele noastre, ar trebui să sufere modificări concepționale semnificative?

Tot în plan conceptual e util să reflectăm mai mult la

ridicarea calitativă a personalului din biblioteci fără de care demersurile noastre nu sunt concordante cerințelor, în special a celor de informare și documentare ale acestui început de mileniu. Și nu în ultimul rând, elemente de succes sunt pasiunea, spiritul constructiv, dorința de a progresa, de a fi utili, de a ne putea integra într-un colectiv în societate în general a fiecăruia dintre noi. Altfel, orice discuție pe această problemă este fără sens.

3 Dar dificultățile acesteia, ținând seama de faptul că bibliotecarul nu a fost niciodată un star?

Într-o lume care se confruntă acum, la început de mileniu, cu numeroase și grave probleme de ordin politic, social, economic, cultural sau ecologic, societatea românească resimte și ea aceste situații. La ele se adaugă altele specifice, unele depinzând exclusiv de capacitatea de a se adapta și a le găsi soluții pozitive, de moment sau în perspectivă. Dificultățile cu care se confruntă biblioteca ca instituție social-culturală a unei colectivități sunt dependente de capacitatea și posibilitățile acestei colectivități. Ne referim la cele de ordin material (cheltuieli de personal, întreținere, fonduri necesare creșterii colecțiilor s.a.), dar și la cele de ordin conceptual – perceperea de către factorii decizionali a importanței instituției pentru activitatea desfășurată. Orice disfuncționalitate în această relație afectează demersul instituțional al bibliotecii. Intervine aici capacitatea managerială a fiecăruia dintre noi sau a conducătorilor administrației locale.

O altă dificultate este cea a percepției profesiei, atât de către noi cât și de cei cu care intrăm în contact. Bibliotecarul trebuie să aibă temeinice cunoștințe profesionale, de specialitate, dar el trebuie să fie în egală măsură un om de cultură. Mă refer nu numai la cunoștințe de cultură umanistă, ci și la cultura informațională, socială în general.

Domeniul nostru fiind prin excelență conservator, se adaptează mai greu la nou, ceea ce poate constitui un impediment, dacă nu există voința de a progresa. De altfel, biblioteca modernă nu mai lucrează doar cu meseria de bibliotecar, ci conform legislației în vigoare sau în curs de finalizare (mă refer la mult așteptata și dorita Lege a bibliotecilor), ea își îmbogățește paleta cu specializări noi (cercetător, redactor, metodist, inginer sistem, analist programator, operator calcul, conservator etc.), ceea ce ne face să privim optimist dezvoltarea instituțională viitoare, fiind în concordanță cu perceperea prezentă a instituției la nivel mondial.

Aș concluziona spunând că, într-adevăr, bibliotecarul nu este star la vedere, el având acest statut în sufletul multora dintre semenii săi.

4. Ce domenii au rămas „neacoperite” și care își așteaptă realizarea în anii următori?

Am mai amintit că, între ceea ce dorim să facem și ceea ce am realizat, rămân, cum bine spuneți, multe domenii „neacoperite”.

Cu atât mai mult cu cât ținând cont de preocupările mele, ca bibliograf, istoric și critic literar sau cercetător al culturii târgoviștene, gama acestora este destul de importantă.

Referitor la domeniul biblioteconomic, consider că experiența celor care au slujit în bibliotecile românești ani în șir este importantă pentru cristalizarea teoretică a unei școli naționale, în lipsa unei școli de specialitate, cum s-a

întâmpat în ultimele decenii ale secolului trecut. Acum asistăm la traducerea unor lucrări care fac cunoscută experiențele din diverse țări, lucru benefic și remarcabil. Dar mă întreb: unde sunt lucrurile teoretice ale specialiștilor români? Se știe că școala noastră bibliologică, în timp, a avut rezultate remarcabile. Este necesar ca acestea să rămână ca o etapă a dezvoltării științei disciplinare și interdisciplinare de domeniu. Mai ales acum când școala superioară biblioteconomică se dezvoltă spectaculos în beneficiul societății.

Consider utilă o lucrare care să grupeze eventual, anual, studii, cercetări, experiențe ale unor cadre valoroase din biblioteci, indiferent de sistem. Ca o datorie morală ar fi și elaborarea unei enciclopedii a personalităților din bibliotecile noastre din ultimul secol.

Și bineînțeles, lista poate continua.

5. Faptul de a fi bibliotecar este compatibil cu a fi om de cultură. Vă considerați „pe linie” în aceea ce vă privește? Ce vă mulțumește, ce vă reproșați sau ce reproșați altora?

Nu numai că este compatibil, ci este chiar obligatoriu ca bibliotecarul, în special cel cu pregătire superioară să fie om de cultură. Cum poate el să satisfacă cererile de informare și documentare ale utilizatorilor săi de vârste și profesii diferite, fără acest statut? Cunoștințele de specialitate, cele privind sistemul automatizat, acolo unde există, se pot dobândi într-un timp relativ scurt. Noțiunile de cultură, nu. Ele se acumulează, cu eforturi continue, în timp îndelungat.

Lucrări importante privind cultura națională sau cele referitoare la spațiul comunitar în care se află biblioteca (în cazul nostru, județul Dâmbovița, Târgoviștea), trebuie cunoscute și însușite de colegii noștri, alături, bineînțeles, de lucrările de specialitate. Fără ele, în viitorul apropiat nu se va mai putea concepe o persoană care să presteze această muncă. Viața îl va scoate din rânduri, sau îi va oferi insatisfacții pe măsură.

Despre mulțumirile mele, nu pot să spun mare lucru. Ele sunt concordante efortului depus. Reproșurile fac parte din structura psihică a fiecăruia. Unele pot duce la insatisfacții în activitate sau, dimpotrivă, la o încăpățănare constructivă, utilă realizărilor viitoare. De cele mai multe ori mă regăsesc în cea de a doua situație.

După atâția ani, pot spune că o insatisfacție a mea este aceea că suntem prea modești în evaluarea activității noastre, a rolului în societate. O mai mare doză de personalitate, de responsabilitate a noastră, dar și a factorilor decizionali față de colectivitățile pe care le servim, și care au permanent nevoie de noi, este necesară și benefică.

Vă urăm la mulți ani, sănătate și împlinirea tuturor dorințelor.

Convorbire realizată de

Emil Vasilescu, Redactor șef al revistei „Biblioteca”. Apărută în nr. 11/2001

ANIMAȚIA CULTURALĂ ÎN BIBLIOTECILE PUBLICE

SESIUNEA DE STUDII ȘI COMUNICĂRI A BIBLIOTECHII JUDEȚENE „ION HELIADE RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA (5-6 DECEMBRIE 2001)

Implicată în dezvoltarea fenomenului cultural, în efectuarea și valorificarea unor cercetări proprii, precum și ale altor instituții sau oameni de cultură privind locul Târgoviștei în evoluția spiritualității românești. Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița își concretizează demersul cultural prin manifestările sale tradiționale, organizând o paletă diversă de activități de comunicare.

Sesiunea „Târgoviște – continuitate culturală” în timp s-a desfășurat pe două secțiuni: *Târgoviște-cetate a culturii românești*; *Biblioteca fundament al educației permanente*.

Reliefăm câteva din titlurile comunicărilor. La secțiunea I-a: *Stampe târgoviștene* (dr. Mihai Oproiu, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Târgoviștea în vechi documente cartografice europene* (George Coandă, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Cartea tipărită la Târgoviște și rolul ei în relațiile cu Transilvania* (dr. Gabriela Nițulescu, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște); *Dora d’Istria* (Ștefan Ion Ghilimescu, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița); *Logica în Școala*

Domnească din Târgoviște (dr. Victor Popescu, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Carte vechi târgovișteană în sec. al XVIII-lea* (Carmen Croitoru CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București); *Circulația tipăriturilor târgoviștene din secolul al XVI-lea – factor de unitate spirituală a românilor* (Agnes Erich, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Alexandru Vlahuță – dascăl și ziarist la Târgoviște* (dr. Victor Stoleru, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Biblioteca Stolnicului Constantin Cantacuzino – instituție modernă a Evului Mediu românesc* (Sorina Niță, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Evenimentele de la 1821 în opera lui Iancu Văcărescu* (Victor Petrescu, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Date noi privind biografia Smarandei Gheorghiu* (dr. Mihai Oproiu, Universitatea „Valahia” Târgoviște); *Alexandrina Andronescu, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște*; *Legăturile lui Antim Ivireanul cu cărțile de cultură dâmboviștene și vâlcene* (Costea Marinou, Râmnicu Vâlcea); *N.D. Pătrașcu – Manuscrite literare* (Pârvan Dobrin, Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale); *Un capitol mai puțin cunoscut al istoriei Târgoviștei* (Theodor Nicolin, Târgoviște); *Un poet dâmbovițean puțin cunoscut*: Cornel C. Teodorescu (prof. Mihai Gabriel Popescu, Târgoviște); *Război și pace în basmele lui I.C. Vissarion* (Lucian Grigorescu, Casa Corpului Didactic Dâmbovița); *Folclorul și cântecul de lume la Văcărești* (Gabriela Simona Ilie, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița).

La secțiunea a II-a: *Biblioteca publică între deziderat și realitate* (Victoria Stoian, Director, Ministerul Culturii și Cultelor); *Biblioteca, informare și comunicare* (dr. Sultana Craia, Universitatea „Spiru Haret” București); *Politica documentară în biblioteca publică* (dr. Gheorghe Buluță, Biblioteca Universității de Medicină București); *Bibliotecile școlare, o falsă dilemă* (Emil Vasilescu, Revista „Biblioteca”); *Biblioteca publică în dinamica vieții sociale* (Victor Petrescu, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Animația culturală în biblioteca publică* (Maria Nedelea, Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman); *Pagini despre primele biblioteci și bibliotecari din Țara*

Românească (Petre Petria, Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” Râmnicu Vâlcea); *Manuscrite ale scriitorilor dâmbovițeni în colecțiile Bibliotecii „I.H. Rădulescu” Dâmbovița* (Serghie Paraschiva, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Echivalențe în structura indicilor Clasificării Zecimale Universale. Un punct de vedere* (Cornel Albuț, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Centrele metodice în dinamica activității bibliotecilor comunale* (Florin Dragomir, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Publicitatea – componentă a marketingului de bibliotecă* (Cristina Papoe, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Bibliografia locală – constituire și utilizare* (Elena Drăgulin, Biblioteca Orășenească Moreni).

Programul a mai cuprins: lansarea volumelor: *Istoria literaturii române în date de Marin Neagu, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2001* și *I.C. Vissarion între uitare și dăinuire*, de Victor Petrescu; Ștefan Ion Ghilimescu, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2001; vernisajul expozițiilor: *Unirea-ideal de viață al națiunii române; Târgoviștea culturală în timp*.

ZILELE BIBLIOTECHII

Găești (18-19 octombrie a.c.) - Biblioteca orășenească „Aurel Iordache” s-a dovedit și cu acest prilej un bun organizator al unor activități culturale semnificative pentru comunitatea locală.

Din cuvântul de deschidere ținut de prof. Maria Dumitru, responsabilă Bibliotecii Orășenești, precum și din alocuțiunile prezentate de ing. Claudiu Popescu, viceprimarul orașului; prof. Ștefan Ion Ghilimescu, consilier, Direcția pentru Cultură și Culte a județului Dâmbovița, prof. Victor Petrescu director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” au rezultat preocupări și împliniri în dezvoltarea lecturii publice găeștene.

A urmat momentul comemorativ: „I.C. Vissarion- 50 de ani de la trecerea în neființă”. Au vorbit despre viața și activitatea scriitorului: prof. Daniela Olguța Iordache, președinta filialei Dâmbovița a Societății Naționale pentru Învățarea

Poporului Român; prof. Ștefan Ion Ghilimescu; prof. Victor Petrescu, prof. Anton Scornea, membru al Societății Naționale pentru Învățarea Poporului Român, filiala București, scriitorul Marin Ioniță. Momentul a fost încheiat cu un recital din creația lui I.C. Vissarion, prezentat de un grup de elevi ai Școlii Generale nr. 8.

Scriitorul Marin Ioniță născut pe meleaguri găeștene este cunoscut de cititorii bibliotecii prin oprele scrise și participarea la mai multe ediții ale „Zilelor bibliotecii”. De aceea s-a organizat medalionul „Marin Ioniță la 72 de ani”. A fost făcută o prezentare de către eleva Mariana Niță din cls. a XII-a G a Liceului „Vladimir Streinu”, au vorbit apoi despre personalitatea scriitorului: Daniela Olguța Iordache, scriitorul Nicolae Petrescu, criticul literar Tudor Cristea.

Au fost lansate volumele: Tudor Cristea: „Alter Ego”; Nicolae Neagu: „Doi”; Alecu Vaida Pociu: „Șansa”; Corin Bianu: „Drum fără întoarcere”, prezentările fiind făcute de scriitorii, criticii literari: Mihai Prepeliță, Victor Atanasiu, Mihai Coloșenco, Daniela Olguța Iordache. Au fost vernisate expozițiile: „Scriitori dâmbovițeni în timp” și „Din publicistica găeșteană”.

Pucioasa (22-23 noiembrie a.c.). Cea de a VI-a ediție a *Zilelor Bibliotecii* „Gh. N. Costescu” din frumoasa stațiune balneoclimaterică de pe Valea Ialomiței, la deschiderea căreia a participat, ca în fiecare an, dl. Mircea Simion, primarul orașului, a debutat cu simpozionul „Cultura dâmbovițeană în timp”. Au vorbit despre acest interesant subiect: Ștefan Ion Ghilimescu, dr. Mihai Oproiu, Universitatea „Valahia” Târgoviște, Victor Petrescu; scriitorul George Coandă, Nadia Manca, Universitatea „Valahia”, Târgoviște; Gheorghe Gavrilă Copil, scriitor, președintele Societății Culturale București-Chișinău; Ion Bratu, folclorist

Un public numeros, interesat de noi apariții editoriale a participat la lansarea sau prezentarea volumelor: *Și tot din dragoste* de Veronica Crăciunoiu, I.C. Vissarion *Între uitare și dănuire* de Victor Petrescu; Ștefan Ion Ghilimescu; *Deceneu* de Gheorghe Gavrilă Copil; *Dicționar de proverbe și zicători* de Ion Bratu; *Poezia Cetății* de Mihail I. Vlad.

În ceea ce a doua zi a avut loc momentul aniversar „75 de ani de lectură publică în orașul Pucioasa” la care și-au adus contribuția: prof. Steliana Bădoiu (timp de peste patru decenii responsabilă a acestei bibliotecii); Gabriela Diaconescu, profesor, Școala Nr. 4 Pucioasa; scriitoarea Veronica Crăciunoiu; scriitoarea Luminița Gogoiu, bibliotecar.

Au fost vernisate expozițiile: *Dialogul artelor*: sculptură în lemn (Liviu Brezcanu), grafică (Paul Cristian Ioniță); pictură pe piatră (Vasile Neaguș); *Carte cu autograf și*

scriitori din Pucioasa în colecțiile bibliotecii.

Pentru viitorii cititori copii ai bibliotecii a fost prezentat un frumos program artistic de către Grădinița nr.2 Pucioasa (director Liliana Corciova și Arcen-Ciel (director, Carmen Doda). Pentru elevi a avut loc, în pregătirea prof. Elena Danciu, un concurs de cultură generală.

Ulmi (27-28 septembrie a.c.). Cu doi ani în urmă, biblioteca comunală Ulmi a primit numele **Căpitan Andreescu**, omagiu adus celui care a fost erou al primului război mondial, mormântul său aflându-se în curtea bisericii din Ulmi. În anul 1939, Căminul Cultural poartă numele **Căpitan Andreescu**, confirmându-se preocupările culturale ale bravului ostaș. În programul său, Căminul Cultural își propunea înființarea bibliotecii. Familia Andreeștilor a contribuit la construirea unor așezăminte utile comunității: biserică, primărie, cămin cultural etc. Un urmaș al acestei familii, prof. univ. dr. Constantin Dumitrescu a donat bibliotecii comunale peste 800 volume. Aceste lucruri au fost subliniate în deschiderea activităților de ing. Nicolae Vârzaru primarul comunei Ulmi și Letiția Guță, bibliotecar.

În programul *Zilelor* s-a detașat întâlnirea cititorilor bibliotecii cu participanți la cea de a XXXIII-a ediție a Concursului Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” ce a avut loc la Târgoviște în această perioadă, respectiv: George Coandă, scriitor, Emil Vasilescu – redactor șef, revista „Biblioteca”, Mihail I. Vlad, consilier Editura „Macarie” din Târgoviște, aceștia răspunzând numeroaselor întrebări adresate de elevii Școlii Ulmi îndrumați de profesoara de limba și literatura română Maria Puchianu, privind creația literară contemporană.

S-a mai desfășurat medalionul literar „George Bacovia” (cu prilejul aniversării a 120 de ani de la nașterea poetului), concursul Cine știe câștigă „Mihai Viteazul-întregitor de neam și țară” vernisându-se și expozițiile de carte „Poezii Văcăreștine-muritorii slovei dâmbovițene”, „Istoria poporului român oglindită în literatura română”.

Răzvad (25-26 octombrie a.c.) Din activitățile organizate menționăm: Date monografice comuna Răzvad (expunere de prof. Maria Soare, Școala nr.1 Răzvad); medalion literar *Mihail Sadoveanu* (cu prilejul comemorării a 40 de ani de la moartea scriitorului) care a cuprins o evocare prezentată de Mirela Popescu, bibliotecar; dramatizare după povestirea *Moș Viscol și primăvara* interpretată de un grup de elevi pregătit de învățătoarea Virginia Iliescu, o expoziție de carte; simpozionul *Dinastia Ciorăneștilor-în literatura română*, medalionul muzical *Ciprian Porumbescu*, audiție pe disc din

cele mai frumoase creații ale compozitorului. Bibliotecarele din comunele din jurul orașului Moreni au participat și la activitățile profesionale programate de Biblioteca Județeană.

Bezdead (15-16 noiembrie a.c.) Biblioteca comunală ce poartă numele poetului *Vasile Voiculescu* (fost medic în această localitate în anul 1911) și-a inaugurat cea de a III-a ediție a Zilelor Bibliotecii în prezența prof. Victor Petrescu, directorul Bibliotecii Județene, Ștefan Ion Ghilimescu, consilier-Direcția pentru Cultură și Culte-Dâmbovița, ing. Ion Davidoiu, primarul comunei.

A avut loc o întâlnire moderată de Izabela Mortoiu, bibliotecară, cu scriitorul Gheorghe Gavrilă Copil (locuitor al comunei Bezdead) care și-a expus lucrările apărute în ultimul timp precum și proiectele viitoare. Profesorul Victor Davidoiu a prezentat volumul „*I.C. Vissarion-între uitare și dănuire*” de Victor Petrescu; Ștefan Ion Ghilimescu. S-au mai desfășurat: concursul literar „*Vasile Voiculescu în contemporaneitate*” (coordonator inv. Lidia Stoian); medalioanele literare: *Vasile Cârlova* (170 de ani de la moartea poetului); *Mihail Drumeș* (centenarul nașterii scriitorului) prezentate de Adela Călin (prof. Școala „Grigore Rădulescu”) și Izabela Mortoiu, dimineți de basm pentru copiii de la Grădinița nr.1 (educatoare Oana Dobre); expoziția de carte cu noutățile editoriale intrate în colecțiile bibliotecii în anul 2001 și cea dedicată lui I.C. Vissarion, de la a căruia moarte se împlinesc 50 de ani.

CENTRE METODICE

Tema dialogului profesional desfășurat în semestrul II al acestui an la cele șapte centre metodice ce grupează, teritorial, bibliotecile comunale din județ a fost: *Organizarea științifică a fondului de publicații. Valorificarea acestuia în relația cu utilizatorii.* În dezbaterile organizate (coordonator: Florin Dragomir, metodist Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu”), bibliotecarii s-au referit la componența și structura colecțiilor unei biblioteci publice; modalități de organizare și așezare a acestora; cotarea documentelor de bibliotecă. Un prețios suport teoretic în discuțiile purtate l-a constituit manualul de biblioteconomie „*Organizarea colecțiilor de bibliotecă*” de Marcel Ciorcan, apărut anul acesta sub egida Asociației Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România.

A fost prezentat modul de aplicare în bibliotecile publice a *Echivalențelor în structura indicilor de Clasificare Zecimală Universală* (Cornel Albuț, șef birou completare, evidență, prelucrare, catalogare,

Biblioteca Județeană „I.H.Rădulescu”), participanții primind o notă cu noile modificări în structura CZU.

Ca și în consfăturile anterioare, bibliotecarii de la bibliotecile care au găzduit asemenea întâlniri au expus preocupările și realizările obținute în atragerea la lectură a membrilor comunității locale, îndeplinirea indicatorilor biblioteconomici orientativi, compoziția utilizatorilor, structura volumelor eliberate spre lectură. De asemenea, s-a discutat asupra felului cum se colaborează cu intelectualitatea din comună, despre sprijinul material acordat de autoritățile locale pentru buna funcționare a bibliotecii.

Programul acestor schimburi de experiență a cuprins și activități de animație culturală, din care redăm:

ULMI (27 septembrie a.c., bibliotecar, Letiția Guță). Au participat bibliotecari din comunele învecinate municipiului Târgoviște- asistând la principalele activități inițiate în cadrul *Zilelor Bibliotecii*- (comentate în acest număr).

BILCIUREȘTI (16 octombrie a.c., bibliotecar, Iulian Năstăsescu). Au fost prezenți bibliotecari din centrul metodic Băleni. A avut loc medalionul literar „Nicolae Labiș”. Despre creația poetului a vorbit prof. Nicolae Nicolae. Elevii școlii din comună au susținut recitalul poetic „Lupta cu inerția”.

MOROENI (24 octombrie a.c., bibliotecar, Daniela Dicu). Bibliotecarii din comunele aflate în zona orașului Pucioasa au asistat la simpozionul desfășurat sub genericul *Dinastia Ciorăneștilor*, prilejuit de aniversarea a 90 de ani de la nașterea scriitorului Alexandru Ciorănescu și 75 de ani de la moartea poetului Ioan Ciorănescu.

Aspecte inedite despre viața și opera acestei familii de intelectuali dâmbovițeni au prezentat criticul literar Ștefan Ion Ghilimescu, consilier la Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Dâmbovița, profesorul Avram Cobianu, directorul școlii Glod. A fost vernisată o expoziție de carte și documente referitoare la familia Ciorăneștilor și s-a prezentat un recital poetic de elevi ai Școlii Moroeni pregătit de bibliotecara comunei.

RĂZVAD (25 octombrie a.c., bibliotecar, Mirela Popescu). Bibliotecarii din comunele apropiate de orașul Moreni au participat la unele activități prilejuite de *Zilele Bibliotecii*, la care ne-am referit.

COSTEȘTI DIN VALE (5 noiembrie a.c., bibliotecar, Gabriela Marinică)- Bibliotecarii din comunele vecine orașului Titu au asistat la manifestările desfășurate cu ocazia comemorării a 50 de ani de la moartea lui I.C.Vissarion, scriitor născut și înmormântat în această localitate.

În prezența unor autorități județene și locale, a unui numeros public s-au derulat următoarele activități: Tedeum în memoria scriitorului la Biserica Parohială din comună, depuneri de flori la mormântul său, dezvelirea unei plăci comemorative, simpozionul: *Neasemuitul muntean I.C.Vissarion* în cadrul căruia au prezentat comunicări profesorii. Petre Preda, Ștefan Ion Ghilimescu, Victor Petrescu, Sorina și Andrada Vissarion, (din familia scriitorului); lansarea volumului *I.C.Vissarion între uitare și dăinuire* de Victor Petrescu; Ștefan Ion Ghilimescu, (Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2001); vernisajul expoziției de carte și documente „I.C. Vissarion – 50 de ani de neuitare”.

VĂLENI-DĂMBOVIȚA (7

noiembrie a.c., bibliotecar, Aurora Oprescu). Bibliotecarii din comunele aferente centrului metodic Voinești au participat la simpozionul *Scriitorii dâmbovițeni- cititori de spiritualitate românească*, evocându-se personalitatea: poezilor Văcărești, familiei Ciorăneștilor, lui Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova, de către profesorii Victor Petrescu, Ștefan Ion Ghilimescu, Oana Lazăr și Maria Rădulescu (Școala „Iosif Gabrea” Văleni), Aurora Oprescu-bibliotecar.

Interesantă a fost și întâlnirea cu scriitorul Gheorghe Duță Micloșanu, care a prezentat texte din volumele ce i-au apărut până în prezent și proiectele sale de viitor. A urmat un recital din creația poezilor menționați și vernisarea expoziției de carte: *Scriitorii dâmbovițeni în cultura națională*.

HULUBEȘTI (29 noiembrie a.c., bibliotecar, Ofelia Stroe). Au fost prezenți bibliotecari din jurul orașului Găești. A avut loc o dimineață de basm *Scufița roșie* cu participarea unor copii și elevi de la Grădinița și Școala generală Hulubești în pregătirea educatoarei Doina Bădilă, învățătoarei Floricica Zamfir.

Un moment care a stârnit interesul și aprecierea celor prezenți a fost întâlnirea cu profesorul Radu Neacșu Ion, autor al unor studii monografice despre localitatea Hulubești, unde de altfel s-a născut și lucrează în prezent.

Grupaj realizat de

Florin Dragomir

Inițierea și informarea beneficiarilor în folosirea serviciilor bibliotecii

Într-o lume în schimbare, biblioteca publică își caută noile sale temeuri de existență. Din bogata literatură de specialitate care abordează o astfel de problemă se desprinde- ca o idee majoră- funcția constructivă a bibliotecii. Lumea de mâine, ca de altfel și lumea prezentă sau cea trecută, sunt rezultatul opțiunilor oamenilor în raport cu nivelul de cunoaștere a acelor lumi, a modului de apreciere și acțiune a acestora.

Biblioteca publică, prin care înțelegem acel edificiu de cultură unde regăsim în forma esențializată întregul tezaur cultural al umanității, adică orizonturile cunoașterii valorilor și sistemelor de acțiune umană sintetizată în informații, este astăzi tocmai acea instituție prin care ne putem racorda la lumea trecută, prezentă dar și cea viitoare.

În practica fiecărei bibliotecii a existat întotdeauna preocuparea pentru informarea beneficiarilor săi, fie difuză

și neorganizată, fie raționalizată prin faptul că oferă câteva instrumente de informare, mai mult sau mai puțin adaptate la nivelul de cercetare.

Dar, în marea majoritate a bibliotecilor, mai ales în cele mici și mijlocii, sursele de informare se limitează la cataloagele alfabetice și sistematice pe fișe, sau numai la catalogul alfabetic, la expunerea cărților în rafturi cu acces liber, la câteva lucrări bibliografice.

Acest tip de informare constituie echipamentul minim al oricărei biblioteci și face parte din formația tradițională a fiecărui specialist. Nu se poate spune însă că instrumentele de informare asupra colecțiilor (cataloagele) și instrumentele de informare generală (lucrările de referință) pot fi utilizate de beneficiari fără intermedierea bibliotecarului deoarece numai un număr mic de cititori sunt pregătiți pentru asemenea operațiuni. În consecință, în teorie și în fapt, deschiderea

lărgită a bibliotecii către totalitatea publicului potențial dintr-o localitate a făcut ca problema informării beneficiarilor să se pună altfel. Programul fiecărei biblioteci trebuie să țină seama de problemele informării și să prevadă, pe termen lung, organizarea serviciilor sale și dotarea cu mijloacele necesare unui serviciu cât mai bun, pentru toate categoriile socio-profesionale ale populației din localitatea respectivă.

Astăzi, bibliotecile se găsesc în fața unui public nou care trebuie informat mai larg, mai diferențiat și mai exigent. Pentru aceasta, biblioteca trebuie înainte de toate să dispună de toate datele necesare cunoașterii temeinice a totalității publicului potențial, a viitorilor săi utilizatori. Din cunoașterea globală a mediului în care își desfășoară aceștia activitatea bibliotecarul trage învățămintele necesare pentru practica profilului profesional, psihologic, intelectual, economic și social al utilizatorilor cu care va trebui să cultive relații de colaborare. Datele statistice necesare se obțin de la primărie, direcțiile de statistică, de la instituțiile de învățământ etc. În funcție de concluziile la care s-a ajuns, bibliotecarul își va construi o strategie informațională pentru public și-și va alege metodele și tehnicile cele mai adecvate.

Programul general de informare va cuprinde, cel puțin, patru obiective:

a) Informarea întregii populații din localitatea respectivă despre existența bibliotecii și despre serviciile pe care le asigură. Această informare se face printr-o publicitate adaptată caracterului particular al unui serviciu cu scop non-profit;

b) Asigurarea accesului tuturor beneficiarilor la serviciile și la totalitatea documentelor pe care le oferă biblioteca, prin amenajarea adecvată a spațiului, prin prelucrarea și organizarea conform regulilor biblioteconomice a colecțiilor;

c) Asigurarea serviciilor de referință pentru toți beneficiarii cu personal calificat care să poată răspunde direct la întrebările lor, să-i poată iniția și ghida în folosirea instrumentelor de informare și documentare;

d) Constituirea propriului sistem de informare bibliografică și documentară (cataloage, bibliografii, lucrări de referință, ghiduri etc.) precum și a Centrului de Informare Comunitară, cu ajutorul cărora beneficiarul își va alege lectura, va aprofunda temele de cercetare și documentare, va cunoaște activitățile organizate sau difuzate prin bibliotecă.

În afară de grija pentru primirea beneficiarilor, organizarea serviciilor de referințe, bibliotecarii trebuie să-și înscrie permanent în programele lor activități de inițiere și formare a beneficiarilor pentru utilizarea instrumentelor de informare specifice bibliotecii, pentru a-și alege singuri documentele de care au nevoie.

Importanța serviciilor de primire a publicului la bibliotecă este incontestabilă. În acest moment, mai ales cei care pășesc pentru prima oară în bibliotecă sunt, de obicei, stânjeniți și încearcă o rețineră firească pentru că nu cunosc rezultatul normelor și prevederile relațiilor bibliotecii cu utilizatorii. Pentru cei mai mulți acest prim contact este hotărâtor în aprecierea bibliotecii și a personalului ei. Desigur este vorba de o apreciere cu caracter subiectiv conturată pe baza impresiei imediate, dar cu implicații psihologice de durată. Iată de ce ni se cere să fim extrem de atenți cu noul intrat pe ușa bibliotecii, și, prin întreaga comportare, prin

documentele informative ce le oferim să confirmăm acestuia impresia că e binevenit, ba chiar că era așteptat și că biblioteca își oferă serviciile în baza unui contract mutual, care nu-l obligă pe utilizator decât în limita respectării intereselor generale manifestate de ceilalți cititori ai bibliotecii. În acest sens îi sunt prezentate obligațiile și drepturile stabilite de regulamentul bibliotecii, formalitățile de înscriere, orarul, tehnica cercetării cataloagelor, structura colecțiilor, raftul liber, sala de lectură, fondul de referință etc.

Dificultățile pe care le resimt beneficiarii izvorăsc din insuficiența cunoaștere a resurselor bibliotecii și chiar dintr-o ignorare aproape totală a instrumentelor de informare care sunt *cataloagele în sistem tradițional sau informatizat*. Aceste dificultăți sunt cu atât mai jenante cu cât ele nu sunt întotdeauna exprimate clar, și mai ales când utilizatorul se află în fața unei mari colecții de documente cu acces liber. Unii beneficiari resping ideea de a fi ajutați de către bibliotecar, din rațiuni de ordin psihologic sau cultural. Uneori, calitatea primirii reușește să-i atenueze timiditatea sau prejudecățile, alteleori însă ea nu ajunge pentru a-l elibera pe beneficiar de toate inhibițiile. De aceea bibliotecarul trebuie să acționeze în planuri progresive și complementare cu scopul de a-l obișnui să știe să-și formuleze cererea fără să fie permanent asistat, respectându-i personalitatea și autonomia de mișcare și alegere.

Scopul acțiunilor de formare care pot lua forme diverse este, în primul rând, de a-i familiariza pe beneficiari cu biblioteca, să le permită să circule liber, să știe să folosească toate serviciile oferite de bibliotecă și să cunoască bine colecțiile bibliotecii prin intermediul cataloagelor, deoarece, în acel moment, de la raftul liber cartea căutată poate să fie împrumutată.

Acțiunile de inițiere și formare a utilizatorilor se fac în cadrul fiecărei secții din bibliotecă. Fie că cititorul se află în secția cu acces liber la raft sau în sălile de lectură bibliotecarul are obligația de a-l informa cu privire la toate serviciile ce i le oferă biblioteca (începând cu explicarea tehnicii folosirii cataloagelor tradiționale, căutarea în sistem automatizat a informațiilor dorite, sfatul de lectură sau informații succinte cu privire la colecțiile bibliotecii). Activitățile bibliotecii vor folosi la descoperirea cărții ca un mijloc de a ajuta indivizii să se cunoască mai bine și să comunice mai bine.

În toate domeniile în care este chemat să acționeze, la nivelul informării sau formării copiilor, tinerilor sau adulților, bibliotecarul apare ca un mediator între carte și utilizator, ca liant al dezvoltării persoanei umane în toate actele și momentele vieții cotidiene.

Toate metodele și tehnicile pe care le folosește bibliotecarul au drept scop, inițierea cititorului în așa fel încât el, cititorul, să învețe să se descurce singur fără a mai fi nevoie de asistență permanentă.

Activă și constructivă în metodele folosite, dovedindu-și utilitatea serviciilor sale, atentă la noile interese și nevoi ce se ivesc în comunitatea servită, la noile categorii de utilizatori cărora le sunt necesare lucrări de un anumit tip sau la evoluția concepției asupra activităților de loisir, pe care colecțiile și serviciile trebuie să le aibă în vedere, așa trebuie să fie biblioteca publică.

Daniela Iordache

bibliotecar, Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu”

Demers bibliotecar modern

MASS-MEDIA ȘI LITERATURA

Există, în acest moment, sentimentul că în România nu se mai citește ca în urmă cu 15-20 de ani. Într-adevăr, prețul prohibitiv al cărților – prohibitiv și pentru biblioteci, nu numai pentru familii – descurajează unele categorii, iar copiii din familiile cu venituri mici nu mai sunt obișnuiți cu cartea.

Pe de altă parte, pentru generațiile crescute în preajma televizorului și pentru cele conectate la Internet din adolescență, obiectul carte nu mai este interesant din cauza unor alternative audio-vizuale mai atractive, care cer mai puțin efort.

Experimentul unui grup de studenți care au încercat să citească basme copiilor internați într-un spital bucureștean a arătat că aceștia din urmă nu mai au răbdare să asculte o lectură continuă, nesusținută de imagini. Ei au acceptat greu poveștile românești tradiționale, dar au apreciat rezumatele unor romane pentru adulți (*Dune* de Franck Herbert și *Alchimistul* de Paola Coelho) fiind mai interesați de o sinteză narativă concentrată. Iată deci că psihologia publicului viitor se schimbă. Copiii cunosc poveștile lui Charles Perrault, dar în versiunile oferite de cinematograful (desene animate sau filme cu actori.) Publicul general manifestă o anume nevoie de fantezie și ficțiune, dar în forme noi, chiar dacă ele păstrează structura narativă a basmului. Este reprezentativ în acest sens fenomenul *Harry Potter*. Istoriile neconvenționale ale băiețelului-vrăjitor au avut un succes extraordinar. Ceea ce a amplificat însă voga acestei suite de romane a fost ecranizarea. Filmul poate accentua interesul publicului pentru literatură în mult mai mare măsură decât orice altceva. Același lucru s-a întâmplat cu ciclul *Stăpânul inelelor* de J.R.R. Tolkien.

Ecranizarea a făcut să crească vânzarea cărții, inclusiv în România, în pofida prețurilor foarte mari (mai ales la ultimul volum). Mijloacele de comunicare în masă-cinematograful, televiziunea și mai nou Internet fac pe de o parte concurență cărții, dar pe de altă parte vehiculează informații care stimulează

lectura. Numărul de ordinul zecilor (și sutelor) de site-uri în Internet consacrate cărților și personajelor din *Harry Potter* și *Stăpânul inelelor* arată constituirea unor comunități supra-naționale de cititori pasionați, interesați să schimbe impresii despre ceea ce citesc.

Însăși răspândirea unei mode literare de anvergură, la nivel planetar, indică modificări esențiale în practica lecturii. În cadrul acestor tendințe globale, atenția tinerilor se îndreaptă spre alte creații decât cele tradiționale și naționale.

Obișnuiți deja să caute informația în enciclopedii electronice și Internet, în materie de literatură pot găsi orice, mai puțin informații despre literatura română, ai cărei autori lipsesc din aceste mijloace de informare pentru că nimeni nu se arată interesat să furnizeze această informație acolo unde se colectează ea. Iar enciclopedii electronice despre literatură sau care să includă și literatură, la noi nu se realizează. Și totuși mass-media reprezintă un extraordinar instrument pentru stimularea lecturii. La noi însă, pentru tinerii captivați de televiziunile și publicațiile comerciale, oamenii de litere (dar și artiștii și savanții) sunt practic invizibili. Publicul află despre ei ceva de obicei când vreunul este sărbătorit la o vârstă înaintată sau când moare. Și atunci află lucruri sumare. *Radio-România-Cultural*, care informează și despre literatură, este un post ascultat numai de vârstnici. Tinerii urmăresc numai radioul și televiziunea comercială, care nu numai că nu-i ajută să evolueze intelectual, dar le și coboară nivelul oferindu-le numai modele stupide. Categoria tinerilor care citesc și care prețuiesc literatura este într-adevăr în scădere. Pentru publicul viitorului se întrevede o prăpastie ce va separa (separă de pe acum) elitele, reduse numeric, de ceilalți, care trăiesc, din punct de vedere intelectual, sub posibilități.

Dr. *Sultana Craia*

Universitatea „Spiru Haret” București

ASPECTE MANAGERIALE ÎN BIBLIOTECA PUBLICĂ

Perioada de tranziție pe care o parcurge societatea românească a afectat și managementul, pe toate palierele sale de manifestare. Reforma managerială este, în opinia tuturor, o condiție esențială a schimbării (în bine) a mediului economic românesc care a ales, cel puțin teoretic și declarativ, calea unei economii de piață.

Aceste mutații, de multe ori greoaie și ineficiente, s-au resimțit și la nivelul managementului cultural, în special. Provoacă la care a fost supusă biblioteca publică, din punct de vedere managerial, în cei 11 ani de tranziție, au fost atât externe, cât și interne. Enumerăm câteva dintre ele:

- din punct de vedere economic, entuziasmul de după 1990 s-a dovedit nerealist, biblioteca publică, ca instituție culturală, găsindu-se în situația de a primi din ce în ce mai puține fonduri, aceasta în condițiile în care prețul cărților a crescut în progresie geometrică;

- pe fondul libertății de expresie și al dezvoltării sistemului de învățământ, inclusiv cel universitar particular, au crescut și s-au diversificat semnificativ necesitățile și interesele de lectură, utilizatorii sau, mai nou, clienții bibliotecilor publice, devenind un „consumator” de cultură cu totul nou; astfel managementul de bibliotecă a trebuit să-și transforme din mers structura serviciilor de bibliotecă, structura programului de activitate și politicile de completare și îmbogățire a colecțiilor, precum și politica de personal și de resurse umane;

- după câțiva ani în care numărul de utilizatori a scăzut (motivul fiind apariția pe piață a numeroase alte medii de informare), biblioteca publică, cel puțin la nivel urban, a avut surpriza plăcută a unui număr record de „clienți”, situație care a generat și generează multe probleme greu de rezolvat: spațiile insuficiente, personal insuficient, fonduri care nu pot acoperi nici pe departe „setea” de cunoaștere și programele manageriale de dezvoltare a unei instituții de cultură cu impact din ce în ce mai ridicat în societatea românească contemporană;

- se remarcă o insuficiență colaborare, la nivel managerial, între bibliotecile publice și cele școlare, un caz special fiind cel al bibliotecilor universitare, aceasta pe fondul unei „căderi” libere a bibliotecilor școlare care, din lipsa fondurilor de finanțare, dar și a dezinteresului pentru această instituție, nu-și pot onora nici pe departe funcțiile pe care le au; în ceea ce privește sistemul de învățământ universitar, acesta s-a dezvoltat foarte mult apărând numeroase facultăți noi. Acest fenomen nu s-a corelat însă și cu constituirea unor biblioteci puternice care să poată satisface nevoile de informare și pregătire ale unui număr ridicat de studenți. Această situație este prezentă și la nivelul multor universități particulare, De aici și „presiunea” asupra bibliotecilor publice, în special asupra celor județene care au fost puse în situația de a deservi o mulțime de elevi și studenți;

- la nivel de management de bibliotecă județeană, una din funcțiile sale este aceea de

îndrumare metodică pentru bibliotecile municipale, orașenești și comunale, aceasta în condițiile în care aproape jumătate din populația României trăiește (încă) în mediul rural, un mediu de foarte multe ori sărac și sărăcit spiritual; în multe județe, prin eforturile și decizia unor oameni de bine, s-a reușit ca bibliotecile comunale să supraviețuiască, iar bibliotecarii comunali să fie încadrați cu normă întreagă; în ultimul timp însă, sunt din ce în ce mai multe situațiile în care bibliotecile comunale sunt afectate ca instituții culturale, iar bibliotecarii sunt considerați ca niște „mici” funcționari ai primăriilor, oameni „buni la toate”; astfel, sunt cazuri în care directorii de biblioteci județene trebuind să intervină, într-un context în care unele primării și consilii locale nu realizează importanța socială a bibliotecilor publice; la aceste probleme se adaugă și proasta finanțare a bibliotecilor comune, autoadministrarea localităților ducând la o și mai acută criză financiară în domeniul culturii;

- în condițiile în care majoritatea populației României este săracă, iar costul cărților, al celorlalte mijloace de informare, este în continuă creștere, bibliotecile publice joacă un rol de protecție socială la nivelul comunităților pe care le servesc; în cazul bibliotecilor județene, al managementului specific lor, această situație duce la probleme foarte greu de rezolvat: bibliotecile au profil enciclopedic, dar trebuie urmărit un program, o politică de dezvoltare a colecțiilor strict corelată cu necesitățile de lectură ale utilizatorilor reali și ale celor potențiali; pe fondul unor fonduri insuficiente, trebuie să alegi: mai multe titluri colecționate, în mai puține exemplare sau mai puține titluri, în mai multe exemplare? Pentru rezolvarea unor asemenea probleme este necesară o discuție amplă privind rolul sponsorizării

actului de cultură, al posibilităților pe care biblioteca publică le are la îndemână pentru a reuși strângerea unor fonduri din efectuarea unor servicii specifice către utilizatori privați cu posibilități financiare. Această discuție, incipientă însă, a suscitat numeroase controverse, dar cred că ea ar trebui continuată.

- Managementul de bibliotecă întâmpină multe greutăți și din cauza unui vid legislativ în materie. Nu există încă o lege a bibliotecilor, eforturile unor bibliotecari cu mare experiență la nivel național nematerializându-se încă într-o lege promulgativă. Există încă foarte multe ambiguități în definirea profesiei de bibliotecar, a statutului său social.

Din punctul de vedere al contextului extern, managementul de bibliotecă a trebuit să acționeze în perspectiva integrării României în Uniunea Europeană. Acest lucru a dus la probleme dificil de rezolvat la nivel național: trecerea la o nouă

statistică de bibliotecă, reconsiderarea funcțiilor bibliotecii publice, realizarea unor sisteme informaționale care să tindă spre performanțele celor europene. Din acest punct de vedere, datorită faptului că nu a existat o politică coerentă de dezvoltare la nivelul național, dar și rezistențelor de tot felul din interiorul managementului de bibliotecă, s-a ajuns la nivele de dotare și de dezvoltare inegale între biblioteci publice de același rang.

Managementul românesc de bibliotecă a reușit să atingă un anumit nivel de organizare (profesionistă), prin activitatea Asociației Naționale a Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România. Această asociație profesională a reușit să deruleze programe la nivel național în domeniul informatizării, al legislației de bibliotecă, al pregătirii profesionale, al învățământului de specialitate. Este însă de dorit, în acest context, o mult mai fructuoasă

colaborare cu asociația bibliotecarilor din învățământul românesc, în fond interesele profesiei fiind aceleași.

Desigur, managementul de bibliotecă este confruntat cu numeroase alte probleme, pe care nu le-am enumerat aici. Consider însă că bibliotecile publice românești sunt pe un drum bun, având competențele profesionale necesare pentru a reuși racordarea acestor instituții la dezvoltarea comunităților pe care le servesc.

Conducerea unei biblioteci publice trebuie să devină un act de decizie profesionist, într-o lume în care transformările sunt foarte rapide și care tinde spre o globalizare în care vom putea rămâne originali în măsura în care specificul național se va racorda armonios la o Europă unită.

Octavian Mihail Sachelarie

Dir. adj. Biblioteca Județeană
Argeș

DILEMELE VIITORILOR BIBLIOTECARI

Învățământul românesc traversează, ca de altfel întreaga societate românească, o perioadă de transformări, determinate pe de o parte de schimbarea regimului politic și încercările de trecere la o economie de piață, pe de altă parte de schimbările de mentalitate pe care le determină societatea informațională. Intrarea într-o altă vârstă a lumii românești are ca urmare apariția unor generații de intelectuali diferite de cele precedente. Deschiderea către Occident a României și accesul tinerei generații la alte surse și mijloace de informare, modifică percepția acesteia asupra culturii, relațiilor umane și statutului profesional.

Mai multe anchete recente asupra unui număr relativ reprezentativ de subiecți, studenți și absolvenți ai Secției de Bibliologie și Știința Informării de la Facultatea de Litere din Universitatea București, relevă opțiunile acestora și direcțiile asupra cărora trebuie reflectat pentru o mai nuanțată adevare a procesului de învățământ („*În dialog cu absolvenții Secției de Bibliologie și Știința Informării și ai Colegiului de Biblioteconomie din Universitatea București*”, în „*Buletin ABIR*”, vol. 8, nr. 4, 1997; „*Specialist în bibliologie și știința informării?*”, în „*Biblioteca*”, nr. 8, 1998; „*Către ce carieră te îndrepti?*”, în „*Refugiu*”, nr. 2, 1998, revistă editată de Asociația Tinerilor Bibliologi).

Preocupat de problematica acestor anchete, ca și de unele puncte de vedere exprimate de studenți, propun unele reflecții pe marginea unui chestionar personal distribuit studenților din mai mulți ani de studiu ai Secției de Bibliologie și Știința Informării din Facultatea de Litere a Universității din București. Întrebările au vizat motivul alegerii facultății, orizontul de așteptare, forma și programa de învățământ, sursele de satisfacție/insatisfacție, atractivitatea diverselor discipline, abilitățile dobândite în procesul de învățământ, tipul de viitoare carieră.

Analizând răspunsurile primite se impune o primă observație: deși programa de învățământ conform căreia s-au format în liceu subiecții nu s-a modificat substanțial după 1989, elevii au evoluat într-un climat diferit de cel dinainte. Consumându-și adolescența într-o atmosferă lipsită de constrângeri, sub impactul unei explozii a mass-media, modelați îndeosebi de audio-vizual și în mai redusă măsură de cultura scrisă, subiecții au o mentalitate diferențiată în raport cu absolvenții de liceu dinainte de 1989. Față de această realitate învățământul bibliologic de specialitate trebuie să se adapteze pentru a-și spori eficacitatea și atractivitatea.

Demersul nostru a urmărit în primul rând să constate

dacă subiecții au o motivație clară a opțiunii lor pentru viitoarea carieră profesională și, deci, pentru facultatea/secția aleasă. Conform răspunsurilor, scopul alegerii a fost **formația intelectuală**, abia în al doilea rând situându-se motivația socială – nevoia de a obține o diplomă, deci asigurarea unui loc de muncă – și în ultimul rând considerentele de ordin material, știut fiind faptul că meseriile la care deschide accesul, azi, o facultate cu profil umanist, nu asigură satisfacție financiară.

Răspunsurile trebuie privite cu oarecare rezervă, dată fiind componenta psiho-socială a anchetei. „Formația intelectuală” reprezintă o motivație onorabilă din punctul de vedere al subiecților, dar răspunsurile nu se susțin prin activitatea lor școlară și extrașcolară (studenții nu citează bibliografie pentru seminarii, obligând la transformarea în cursuri sau monolog, nu citează reviste de cultură, nu participă la evenimente culturale – expoziții, conferințe ș.a.). Constatările făcute la seminarii și examene indică tendința de mistificare subconștientă a subiecților, care admit prestigiul culturii și răspund ținând cont de nevoia unei diplome care să permită accesul la un loc de muncă dacă nu bine plătit, cel puțin nu foarte stresant și cu oarecare „cotă”.

Ancheta noastră a încercat să identifice orizontul de așteptare al subiecților. Dacă aceștia ar fi răspuns că nu aveau un asemenea orizont ar fi însemnat să se recunoască prea puțin informați. Cum o asemenea recunoaștere este dezagreabilă, majoritatea (80%) au răspuns că aveau un orizont de așteptare și doar 20% au răspuns că nu, sau nu prea, ceea ce este mai plauzibil.

Întrebările privind adecvarea învățământului la nevoile de formare pe care le resimt subiecții arată că mai puțin de 50% consideră structura și programa satisfăcătoare, iar 50% ar dori o ameliorare. Deși motivațiile sunt sumare, ele permit concluzia că studenții sperau să primească o mai mare varietate de cunoștințe, cu o orientare mai clară către cultura generală – ceea ce este corect – dat fiind că bibliotecarii documentariști și redactorii au nevoie de un orizont intelectual mai larg.

S-a observat că sursele de insatisfacție sunt mai ales încărcarea programului, aglomerarea unui mare număr de ore și de ferestre. Într-adevăr, dacă până în 1989 săptămâna de studiu era de șase zile, iar durata formației universitare de cinci ani, în noua formulă s-a trecut la patru ani de studiu și la o săptămână de cinci sau chiar patru zile, ceea ce a produs creșterea numărului de ore de curs și seminar dintr-o zi. Acest lucru scurtează timpul disponibil pentru studiul individual, de mare importanță în formarea universitară, și furnizează subiecților scuze pentru volumul redus al lecturilor pentru seminar și de interes personal.

Subiecții care consideră că programa nu este adecvată scopului propus pentru formare nu au putut motiva impresia, ceea ce arată că ei resimt confuz această realitate, dar că neavând o privire de ansamblu, nu pot preciza sursele concrete de insatisfacție.

Pe de altă parte, absența sau duritatea referirilor la lipsa de calitate și igienă a spațiilor Universității, indică obișnuința subiecților de a accepta ca fiind normală o ambianță aflată sub orice standard. Considerând firească această stare de lucruri, subiecții se complac în ea, nefăcând nici o încercare de ameliorare prin demersuri organizate sau prin efortul personal de a reduce lipsa de igienă și estetică a spațiilor de învățământ și sanitare. Fenomenul arată că viitorii profesioniști au exigențe foarte modeste, deci că nu vor putea contribui la ameliorarea ambianței din locurile unde vor lucra,

acceptând-o cu resemnare sau neconștientizând degradarea acestora. Din punctul de vedere al eficienței formei de învățământ, în raport cu psihologia și tipul de percepție al subiecților, se observă predilecția pentru activitatea practică, pentru vizualizare, exemplu concret și experiența directă. Subiecții consideră, în ordinea importanței mai utilă practica, urmată de seminar și de curs. Numai 10% plasează cursurile pe primul loc.

Fiind crescuți sub impactul unei civilizații a audio-vizualului, în marginea Galaxiei Gutenberg, subiecții asimilează mai ușor ceea ce li se prezintă în formula vizitelor în bibliotecă. Totuși, deși ei consideră seminarul o formă mai atractivă și mai eficientă de formare, frecvența și participarea efectivă, slaba pregătire sau lipsa totală a pregătirii pentru seminar contrazice rezultatele anchetei, relevând opțiunea ca fiind mai curând formală. Astfel, invitați la diverse biblioteci pentru a li se prezenta la fața locului servicii și instrumente de informare, studenții au participat în număr redus, dovedind că interesul pentru activitatea „practică” este în realitate la fel de scăzut ca și acela pentru cursuri, multe dintre ele înregistrate mecanic sau secvențial. Încercând să releve atractivitatea unor discipline, ancheta a evidențiat un interes sporit pentru utilizarea calculatorului (ceea ce confirmă parțial opțiunea pentru activitatea practică) și pentru istoria culturii. În privința abilităților pe care speră să le dobândească, subiecții nu au opțiuni speciale, răspunsurile fiind foarte generale.

Același fenomen s-a înregistrat cu privire la cariera viitoare. Specificul acestei categorii de vârstă face ca posibilitățile de anticipare să fie limitate, iar viitorul să fie înțeles ca ceva foarte îndepărtat și vag. Neinformați și încă prea puțin preocupați de grija zilei de mâine, subiecții nu au răspuns ori au răspuns imprecis la întrebarea ce încerca să stabilească ce carieră speră să facă. Simptomatic este faptul că doar 10% au desemnat ferm cariera de bibliotecar ca o viitoare carieră profesională.

În fine, chestionați asupra calităților pe care le pretind bibliotecarilor, ca utilizatori și ca viitori profesioniști, subiecții s-au referit mai ales la ceea ce ține de comportament (amabilitate, diplomație, rapiditate) și în foarte mică măsură la competență și profesionalism. Ancheta a evidențiat necesitatea unei informări a subiecților în legătură cu carierele profesionale către care îi îndreaptă formația lor, precum și oportunitatea unei flexibilități a programei, acordându-se un loc mai important posibilităților de opțiune și largirii ofertei de formare în direcția culturii generale. Se mai relevă importanța exemplificării utilității disciplinelor mai puțin atractive, mai „tehnice” și a rolului lor în formarea „specialiștilor în bibliologie și știința informării”.

Mentalitatea și comportamentul viitorilor bibliotecari nu sunt diferite de acelea ale studenților de la alte facultăți cu profil umanist. Soluțiile nu pot fi artificiale și nu pot fi găsite decât prin încercarea de înțelegere a cauzelor profunde. Primul pas spre căutarea unor remedii este însă conștientizarea adevărului, chiar dacă sau tocmai pentru că el nu este convenabil. Pe de altă parte, ameliorarea nu poate veni de la o persoană sau un grup restrâns, ci trebuie să facă obiectul unei reflecții colective, la nivelul tuturor instituțiilor interesate.

Dr. Gheorghe Buluță

Director, Biblioteca Universității de Medicină
și Farmacie București

PATRIMONIUM

La împlinirea unei jumătăți de veac de la trecerea în neființă a lui I.C. Vissarion, scriitor muntean aproape uitat, născut pe meleaguri dâmbovițene, redăm în paginile revistei câteva opinii ce privesc personalitatea celui care a prezentat cu multă măiestrie în opera sa satul românesc.

I. C. VISSARION ÎN PUBLICISTICA DÂMBOVIȚEANĂ

I.C. Vissarion a colaborat cu reportaje, articole cu caracter științific sau creații ale sale - nuvele, povestiri, poezii, teatru, fragmente de roman - la numeroase reviste și ziare ale vremii. Printre ele se află și cele târgoviștene „Graiul Dâmboviței” și „Ancheta”.

În „Graiul Dâmboviței”, an XV, nr. 7, 8 și 9-10, 1937, va publica, în trei numere consecutive, piesa în trei acte „Ghiță Cătămușă” și „Păunașul Codrilor”. Revăzută mai târziu, o va intitula „Ochi negri”. Din aceasta va publica două acte în revista „Țărănismul”. Nemulțumit de ceea ce realizase, preconiza dezvoltarea ei în cinci acte sau transformarea în roman, lucrări pe care nu le-a mai realizat. Atmosfera idilică „în marginea satului și într-o poiană ce se pierde într-o pădure deluroasă plină de fagi”. Din biserică „ies și intră femei și copii, flăcăi și fete, oameni de toate vârstele, cu ouă roșii în mâini”. Fetele și flăcăii sunt „în port românesc ca în județele Dâmbovița și Muscel, fetele cu ii și vâlnice, flăcăii cu cămăși p-afară cu mânică largă”.

Preoțul, în predica sa amintește că „pe locurile astea s-a prăsit neamul nostru și a trăit, de când nici munții nu crescuseră!... Acum munții au ajuns cu vârfurile dincolo de noi!... Nădejdie în Dumnezeu frații mei, că multe au venit peste neamul nostru și au trecut”.

Lupta dintre amăuți și săteni, este motivul de a afirma credința omului în perenitatea neamului românesc pe aceste meleaguri: „Multe mai pot să vie și o să treacă, iar noi vom rămâne!... Al nostru e pământul acesta! Bisericile noastre își au temeliiile zidite pe oasele strămoșilor noștri!... Turlele lor de sufletele strămoșilor sunt ținute sus spre slavă”.

O colaborare fructuoasă, la ziarul „Ancheta” este izvorâtă dintr-o statornică prietenie cu directorul publicației târgoviștene I.G. Vasiliu. Aici semnează amintiri despre I.G. Duca „Cutremurele prieteniei mele cu I.G. Duca” (29 iulie și 13 august 1937), povestirile „Nădrăvanul” (dec. 1937), „Trei domnișoare și un bilet nevizat...” (15 feb. 1943), fragment din „Uitarea cea mare” (13 sept. 1939) sau „O lege de desagregare” (13 dec. 1937).

Cea mai interesantă colaborare la acest ziar este confesiunea sa „Spovedanie scârșnită”. Este un strigăt de indignare față de faptul că preocupările sale științifice nu au nici un sprijin concret din partea celor „care azi plesnesc de îmbuibare” și se gândesc ce s-ar „întâmpla când se vor sfârși zăcămintele de petrol...”.

Ideea fundamentală ce l-a călăuzit o viață este că „Forța naturală, care se desfășoară pe imensitatea mărilor și a oceanelor sub formă de valuri este uriașă”.

Caută „prietenia” oamenilor politici, „ca prin ei să fac ceva”, deoarece „eu n-am bani să-mi fac miniaturile, ca să dovedesc și celor mai tâmpiți dintre tâmpiți că aparatele mele vor umbla și vor aduce foloasele despre care vorbesc”.

În final își justifică gestul de a publica „această năvală de indignare într-un ziar de județ, care nu ajunge sub ochii magnaților banilor”.

Socotește că aceste ziare sunt mai puțin partizane politice, se străduiesc să reprezinte și „interesele mari ale omenirii”, prietenul său Jean Vasiliu, i-a pus la dispoziție 3, 4 coloane pentru „strigătul” său. Cu toată dezamăgirea trăită, încrederea în țara sa este de o remarcabilă noblețe sufletească: „Țin însă la țara asta, în care pentru prima oară soarele și-a-ngropat razele în ochii mei. Țiu la frații ăștia țărani, cu care m-am jucat, m-am înjurat și m-am bătut, și a căror viață simplă dar grea am trăit-o și-o trăiesc”.

Un alt moment al său în publicistica dâmbovițeană este considerat apariția revistei „Steluța”, o „revistă literară, științifică și sociologică”, cu sediul la Costești-Vale, născută din ambiția de a o edita. A avut o apariție scurtă, doar 12 numere, între 1 mai 1932 și martie-aprilie 1933, din cauză că „nu e sprijinită de nici un partid politic și de nici un om politic”. Speranța sa era ca „bunii români s-o sprijine”, sau cei care „au citit Steluța să stăruie de prieten să se aboneze”, ceea ce s-a dovedit un lucru iluzoriu.

Primul număr este în întregime scris de Vissarion. În „către cititoare și cititori” afirma: „am voit să-ți spui ce simt că e frumos, ce judec că e drept, ce-nțeleg că e adevărat și

ce observ că poate fi fapt nou și de folos tuturor”. Numerele viitoare se bucură de colaborările lui Gala Galaction, Al. T. Stamatiad, Vasile Militaru sau ale unor învățători sau publiciști anonimi din mediul rural.

Problematica țărănească este predominantă. Referindu-se la întâmplările de la 1907, în „Nepotrivire de vremuri” (nr. 4, 1 aug. 1932) sublinia: „nu am uitat nimic, căci suferințele se scriu nu numai pe trupul vărgat de vânătași și cu brazde colorate de sânge, ci se scriu parcă și undeva în masa extrem de fluidă și imponderabilă a sufletului. Dar vremea de-acum e vreme grozavă, când se cere iar oameni de sacrificiu, iar martiri, iar eroi”.

Este însetat de dreptate, de spirit mai uman. În „Jena dizlocării ideilor fixate” (nr. 2, 1 iunie 1932), este convins „că știința fără morală e o primejdie de moarte iar morală fără știință e o nenorocire”.

În „Definiții simple” (nr. 7, 1 noiembrie 1932), afirmă că „Libertatea are legi firești, cărora trebuie să se supuiе cel ce vrea să trăiască liber. Libertatea fără legi nu poate exista... Libertatea nu înseamnă neregulă, dezordine, dezmaț social,

harababură, dezlănțuire de patimă și de bestialități”.

În „Datoriile de război” (nr. 7, 1 noiembrie 1932), face o caracterizare de o mare actualitate a acestui flagel al omenirii: „Oricum o fi socotit războiul, război între armate, între diplomați sau între capitaliști, el este, în primul rând, o manifestare de sălbăticie”. Profetic, afirmă în ultimul număr al „Steluței” că el „poate izbucni oricând. Trebuie doar să ne obișnuim cu neprevăzutul, cu ideea războiului, și să ne simțim gata oricând să-nfruntăm orice pericol”.

Soluția este dată tot de Vissarion. Dorința sa este „să le dau oamenilor [forțele naturii, n.n.], ca să nu mai moară de foame, și să nu mai aibă motive să facă revoluții și războaie. Vreau pacea pe pământ și între oameni bună înfrățire” (*Puteri noi, uriașe*, nr. 9-10, ian.-feb. 1933).

Autorul lui „Ber-Căciulă” și al atâtor altor frumuseți, își aduce contribuția, cu pagini valoroase, vizionare, la îmbogățirea publicisticii dâmbovițene.

Victor Petrescu

DUPĂ 50 DE ANI, DESPRE O TRUDĂ CARE A DURAT MAI BINE DE 50 DE ANI

Totdeauna mi s-a părut un demers dificil încercarea de-a reconstitui profilul unei personalități, iar „tehnica puzzle” implică (avantaj sau dezavantaj?) o suprapunere de subiectivități: a constructorului și a beneficiarului. Și, dacă mai adaugi și o distanță de o jumătate de veac, cât a trecut de când personalitatea „a plecat să mai moară puțin”, vorba poetului, efortul de-a te menține cât mai aproape de adevăr, este cu atât mai considerabil.

În afară de un anume folclor care se țese în jurul marilor spirite ce nu trec inutil pe acest pământ, și care (folclor) se confundă uneori cu realitatea, ba pătrunde chiar și în irefutabilele tomuri de exegeză literară, ar mai trebui depășit și handicapul transpus de geniul popular în zicătoarea „A nu vedea pădurea de copaci” sau (viceversa, nene Iancule!), a uita că o mulțime de copaci alcătuiesc pădurea... că fiecare vede în cel din fața lui **CE** și **CÂT** poate el, sau cât vrea el, mi-a fost probat recent: am cunoscut o octogenară concitadină, doamna Florica Georgescu, care mi-a relatat despre o întâlnire a dumneaei cu scriitorul I.C. Vissarion, acum mai bine de 60 de ani, în satul unde aceasta își are rădăcinile, Uliești. Doamna Georgescu îl descrie pe Vissarion: „...Era un bărbat înalt, voinic, frumos!... Purta o pălărie imensă și-o geantă pe potrivă și mesteca-n aer cu-n baston...”. Ei bine, după cum reiese cel puțin din livretul militar al scriitorului, acesta era „înalt” de 1,64 m! „Înălțimea” sa a fost sugerată doamnei Georgescu de cealaltă statură, e clar! Fiecare pricepe din lume și din oameni atât cât îl țin „băierile minții și-ale sufletului”, cum ar zice, poate, scriitorul...

Felia de timp în care bunicul meu a plecat dintre ai lui, s-a șters la un interval de câțiva ani ca felia de timp în care

eu am venit între ai lui (și-ai mei!), în aceeași casă ascunsă într-un cot al pârâului Răstoaca și umbrită de o rămășiță de pădure... Nu l-am cunoscut ca om și poate tocmai de aceea am încercat să-l descopăr și iar să-l descopăr, să-l adun și să-l refac din miile de pagini tipărite, din miile rămase netipărite, din fotografii, din scrisori, din obiectele ce i-au aparținut, din povestirile celor ce l-au cunoscut... și încă nu știu cât de bine am „dibuit” această personalitate completă și complexă, cu lumini și umbre, cu bune și rele, cu măriri și micimi... așa cum ne-a lăsat Dumnezeu pe toți, de altfel!

Între Vissarion cel în stare să scrie zi și noapte mii și mii de pagini de literatură autentică; cel în stare să umple caiete cu visele lui, ale familiei sau ale sătenilor, într-o încercare susținută de-a găsi vreo legătură între lumea aceasta și „lumea cealaltă”, de după moarte; cel în stare să înaripeze caii de grajd sau caii putere pentru a crea basmul SF [« când domnul profesor universitar Dimitrie Gusti mi-a spus „să-mi scrii niște basme care n-au mai fost tipărite și n-au mai fost povestite”, am înțeles să scriu niște basme noi. Le-am scris. Cititorii lor vor judeca. Dar oricum va fi judecata, ele vor dura mai mult ca ea »], cel în stare să frizeze imposibilul prin invențiile sale, să caute „Energie mecanică din mediul în care ne găsim” – și Vissarion omul, cel care-și cultiva pământul, își creștea cei zece copii, sau ținea loc de învățător, folclor, scrib, sfătuitor pentru consătenii săi, există, cu siguranță, o punte – rămâne doar să o aflăm...

Ceea ce mă uimește pe mine la această impresionantă personalitate este amestecul insolit de conservatorism și modernism: un om care se încapățânează să rămână acolo în satul lui, să semene grâu, să-și repare boșca și cotețele, să mai pună o proptea raftului de cărți pentru a nu se dărâma,

omul care se relaxa ori își chema muza cântând la drâmbă, omul acesta este autorul care-l crează pe Agerul-Pământului, eroul principal din basmul cu același nume, care se luptă cu zmeii ce dețin aparate de zbor construite de ei înșiși și au palate echipate cu o tehnică absolut necunoscută: captatoare de energie de la vulcani, sisteme de asigurare a pazei și securității palatului pe bază de laser, traducători de voce cu servomecanisme aferente, televiziune cu circuit închis, sistem de ventilație și aer condiționat, ascensoare etc. – dar pe care îi învinge, desigur!

Între a-și nota rețete de murături ori alifie împotriva bubelor dulci, și calcule matematice de nivel superior sau experimente și formule chimice, fizice – se pare că pentru Vissarion nu există nici o diferență.

Omul care umbla îmbrăcat în straiul tradițional țărănesc și de multe ori „țărmocea” noroiul curții desculț, până la baltă, este același care ține conferințe cu săli pline-ochi și este printre cei dintâi oameni de cultură prezenți la Radiodifuziune. Mult timp a avut rubrică permanentă în cadrul emisiunii „Ora satului” – după ce a pășit pentru prima oară în studiourile din strada Berthelot în ziua de 7 oct. 1929, adus de Felix Aderca, care scrie despre Vissarion că este „unul din cei mai buni, dacă nu singurul povestitor popular din literatura română de azi”. (În „Radio și Radiofonia” – nr. 60 din 1929).

Scriitorul se vedește un bun cunoscător al transmisiei la distanță, a terminologiei de specialitate și-ncearcă să-i facă și pe țărani lui de-acasă să-nțeleagă cum și de unde le vorbește el: „*Vă rog să-mi dați ascultare să stăm puțin de vorbă la... radio. Eu să zic de-aici ce-o zice, iar dv. să ascultați d-acolo, dar ce-ți răspunde dv. de p-acolo eu să n-auz deloc p-aici. Dar bucurați-vă, n-o să fie mereu așa. O să vie vremea curând – curând când aparatele d-aici și cele de p-acolo or avea niște... radiovizoare – ca să nu le zic tele-vizoare, fiindcă tele înseamnă sârmă, și cuvântul s-ar traduce vedere pe sârmă, ceea ce nu e cazul, deci radiovizoare, prin mijlocirea căror ne-om vedea cu toții. Ba atunci o să puteți face și-ntrebări și o să primiți și răspunsuri*” – prima conferință – 1929.

Același Vissarion care nu se dă strămutat din satul lui și care nu concepe să trăiască altfel decât moșii și strămoșii lui, cochetează și cu cinematografia: unul dintre primele filme românești este turnat după „**Legenda celor două cruci**”, povestire ce-i aparține – și nu era decât 1925...

Despre scriitorul, vizionarul, omul Vissarion se pot spune multe. Literatura lui ar merita o retipărire și poate chiar o exegeză adecvată.

A dorit să i se scrie pe cruce următorul epitaf: „**AICI MI S-A OPRIT CORPUL – NU ȘTIU UNDE SUFLETUL?**”. Poate spiritul lui, de-acolo de unde va fi fiind – iată, de 50 de ani! – mai așteaptă încă mâna, ochiul, urechea, mintea și sufletul care să-i pătrundă truda, cazna pe care singur și-a ales-o pentru mai mult de 50 de ani...

Dar, în aceeași măsură important, *neputința de-a vorbi frumos despre cineva se poate înlocui, simplu, cu puțința de-a tăcea frumos...*

Prof. Sorina Vissarion

VISSARION DESPRE VISSARION

Acum câțva timp, când am fost rugată să scriu „ceva” despre străbunicul meu, m-am aflat în situația de a nu ști CE anume să scriu. Pentru că îmi era și încă îmi este greu să iau ceva atât de profund înrădăcinat în mine, cum e această legătură și să-l scriu pe hârtie, ca să fie citit de atâția ochi. Dar am descoperit că nu e nevoie decât să-mi rememorez copilăria și să caut acolo unde stă sursa tuturor amintirilor: în casa în care m-am născut.

Am avut norocul de a veni pe lume în locul unde a trăit și a scris I.C. Vissarion. M-am născut într-o casă plină de cărți, am copilărit printre cărți, am fost crescută să le iubesc și să le respect.

Primele cărți de care am luat cunoștință au fost cele ale scriitorului, atât cele personale, cât și cele (multe) cumpărate de el.

Petreceam ore în șir printre manuscrise și tomuri, unele din care nu înțelegeam prea multe, priveam fascinată fotografii, scrisori, mărturii ale și despre scriitor.

Dar asta, puțin mai târziu, la vârsta când se cristalizase în mine sentimentul de a fi „Vissarion”. Copil fiind, nu găseam nimic neobișnuit în faptul că eu nu citeam basme și povești ale altor scriitori, ci pe cele care aparțineau unui scriitor care purta același nume ca și mine. Vedeam acest lucru ca fiind la fel de firesc ca și simplul gest de a deschide o ușă și de a intra într-o cameră, (de fapt, într-o lume) alcătuită din volume, manuscrise îngălbenite, instrumente chimice, foi de tutun uscat și scrisori. Cu acea profunzime inocentă – vai, pierdută! – îmi creasem o realitate vie, mișcătoare, din imagini statice, din cuvinte, din amintiri ale celorlalți. Personajele mele preferate erau Ber-Căciulă, Zapis Împărat, Florica, Nenea Iancu... Trăiam în acea lume semi-fantastică, în care se împletea figura lui „tataie Iancu”, din fotografia mare din camera lui cu aventurile și întâmplările fericite ale unei copilării absolute.

Mai târziu, eram prin clasa a IV-a, s-a produs în mine acea conștientizare a faptului de a fi strănepoata lui I.C. Vissarion, bruscă, și într-un fel, brutală, pentru că îmi invada și îmi descoperea unul dintre cele mai frumoase „secrete”. Există în manualul de limbă română al clasei a IV-a o povestire ce aparținea lui Vissarion, numită „Plăvanii”. Aproape că nu vroiam să ajungem la ea, fiindcă trăiam sentimentul acut al unei deposedări. În momentul când doamna învățătoare l-a prezentat pe scriitor și apoi legătura mea de rudenie cu el, abia atunci am înțeles că eu, și nimeni alta, sunt strănepoata lui I.C. Vissarion, care este scriitor, și care înceta să fie „tataie Iancu”, devenind, pur și simplu, scriitorul I.C. Vissarion.

Mult mai târziu am început să studiez în mod conștient opera sa. În adolescență cred că am citit studii și referințe critice și tot atunci am început să înțeleg scrierile sale cu spiritul critic și obiectiv al celui pasionat de cuvântul scris. Abia în acea perioadă am înțeles ce a însemnat, în ce a avut ea mai important, existența lui Vissarion: studiu autodidact, muncă enormă, și toate acestea aparținând „grecului” născut dintr-un tată venit din Salonic și dintr-o mamă țărăncă româncă, și care, fără a avea ani îndelungați de școală,

ajunsesse să învețe și limba franceză în așa fel încât putea citi cărți de astronomie, de fizică, de chimie. Apoi am descoperit și am fost uimită de studiile, de calculele sale (în domeniile străine de natura mea interioară) ale fizicii, matematicii, de însemnările și combinațiile de substanțe chimice pentru uzul medical al celor în mijlocul cărora trăia.

Vissarion a fost, fără îndoială, un om care „a văzut idei”. Dacă ar fi numai scrierile sale, și cele literare, și cele cu caracter științific, și tot ar fi de ajuns pentru a stabili coordonatele unei personalități cu o minte scăpărătoare. Dar preocupările sale includeau studii tehnice pentru construcția diverselor aparate de zbor, experiențe chimice, concretizate în povestirile cu iz științifico-fantastic. Tot ceea ce imaginația sa debordantă crea, se răsfrângea ca într-o oglindă în ceea ce scria. Știu, din amintirile bunicului meu, Octav Vissarion, fiul cel mic al scriitorului, că acesta își petrece majoritatea

timpului în camera sa, citind, scriind atunci când avea vreo conferință la radio sau când nu își vizita celebrii lui prieteni, la București.

Cu asemenea moștenire spirituală, cu asemenea „povară” teribil de plăcută, a unui strămoș ingenios și extrem de original, cum ar trebui să se simtă un urmaș, pentru a putea fi sigur că nu a impietat cu nimic memoria cemelei de mult uscate pe foile îngălbenite? Nu există nici un fel de cod de „purtare corectă” pentru cel ce încearcă să acorde respectul meritat unei opere unice în felul ei, dar care este nevoit să trăiască zilnic o realitate haotică și aberantă. Singura salvare poate fi aceea de a redescoperi și de a reedita ceea ce Vissarion le-a lăsat generațiilor de după.

Andrada Vissarion

CARTE VECHĂ ROMÂNEASCĂ TIPĂRITĂ LA TÂRGOVIȘTE ÎNTRE 1712-1714

Toată lumea cunoaște importanța culturală deosebită a vechii cetăți de scaun. Noi, pentru început, ne-am oprit asupra unei perioade scurte, dar cu atât mai deosebite. Pentru a înțelege contextul cultural trebuie percepută situația istorică a Țării Românești și starea celorlalte tipografii din Țările Române.

În această perioadă domnitor în Țara Românească a fost Constantin Brâncoveanu, strălucit diplomat și om de cultură. Brâncoveanu a continuat politica tradițională a voievozilor români, susținând, material și moral, Biserica Ortodoxă, prin construirea de lăcașuri de cult, înzestrarea lor cu danii, tipărirea cărților de învățătură creștină în tipografiile de la Râmnic și Târgoviște. După cum se știe, în 1714 a fost mazilit, în august 1714 fiind executat la Poartă împreună cu fiii săi și cu boierul Ianache Văcărescu.

Cu sprijinul îndeosebi al Mitropolitului Antim Ivireanul, a deschis tipografia la Buzău, București, Târgoviște, Snagov, Râmnic, unde s-au tipărit, conform unei statistici, 49 de cărți în limba greacă și 39 în limba română.

Astfel, *Tipografia Domnească București* și-a început activitatea în anul 1687 cu 27 de titluri. În perioada 1712-1714 nu a scos decât un document: **Hrisovul lui Ștefan Cantacuzino pentru scutirea preoților de dăjdi**, reprezentând o foaie volantă în limba română.

Tipografia Mitropoliei București nu a funcționat în această perioadă. În 1709 apare un **Ceaslov** tipărit de Gheorghe Radovici, tipograful de la Târgoviște, sub patronajul Mitropolitului Antim Ivireanul. Și-a reluat activitatea în 1715.

Tipografia de la Mănăstirea Sfântul Sava, care primește mai târziu numele de «Tipografia Școlii Văcăreștilor» este pomenită abia din martie 1715.

În *Tipografia din Buzău* au fost imprimate 21 de cărți în perioada 1678-1716, dar nici una între 1712-1714.

În *Tipografia domnească de la Snagov* apar 14 lucrări, ultima, un Liturghier, în 1701. Materialul tipografic de aici își va urma proprietarul, pe Antim Ivireanul, la București și Râmnic.

La 16 martie 1705 Antim Ivireanul a fost ales episcop al Râmnicului. Prima tipografie de la Râmnic a funcționat după 16 martie 1705, cel care a creat această nouă tiparniță fiind Antim Ivireanul. În cei 3 ani de funcționare a acesteia au fost imprimate 10 lucrări.

Antim Ivireanul, sprijinitor al ortodoxiei, se bucura de

încrederea domnului. În acest context frumoasa tipografie domnească de la Buzău va rămâne fără comenzi după 1704.

Tipografia Sfântului Mormânt de la Iași a funcționat începând din anul 1682. Aici au fost tipărite 10 cărți din care 7 în perioada 1682-1698 și trei în perioada 1712-1715. Singurul titlu scos între perioada 1712-1714 a fost **Sinopsis**, în 1714.

Tipografia de la Blaj - Existența unei tipografii românești în această perioadă la Blaj nu a fost consemnată.

Tipografia de la Sas-Sebeș era pentru foarte scurt timp, la sfârșitul secolului 17, un centru tipografic românesc, scoțând o singură lucrare cunoscută de noi, în 1683, **Sicriul de aur**.

Tipografia Mitropoliei de la Bălgrad își încheie activitatea la 1702 și, o dată cu ea, pentru românii din Transilvania, timp de câteva decenii, a lipsit activitatea tipografică românească, singurele cărți românești provenind din Moldova și Țara Românească.

În acest context, la 28 ianuarie 1708 Antim Ivireanul este ales Mitropolitul Țării Românești. Își continuă preocupările de întărire a ortodoxiei și a culturii pentru aceasta fiind necesară o nouă tipografie.

Tiparnița, pusă în funcțiune la Târgoviște, este una mare, foarte bine utilată. În intervalul 1709-1715, cu o întrerupere în 1711 și începutul lui 1712, când evenimentele politice legate de confruntarea ruso-turcă l-au prins și pe Mitropolitul Antim Ivireanul de o manieră ce a contribuit la încordarea

relațiilor sale cu domnitorul Constantin Brâncoveanu, s-au imprimat 21 de lucrări.

Comparând producția de carte a tipografiilor din cele trei țări românești, în cei trei ani 1712-1714, observăm că cea de la Târgoviște a deținut supremația: 2 titluri în 1712, 6 titluri în 1713, 4 titluri în 1714 dintr-un total de 14 apărute în această perioadă. Un alt titlu, **Sinopsis**, a fost scos la Iași în 1714, iar un altul, în fapt un act domnesc, **Hrisovul lui Ștefan Cantacuzino pentru scutirea preoților de dăjdi**, la București, tot în 1714 (după cum am arătat mai sus).

Meritul Tipografiei târgoviștene în această perioadă nu constă doar în numărul mare de tipărituri scoase ci și în originalitatea lor: prime ediții, impunerea limbii române ca limbă predominantă a cărților.

Astfel, **Octoiul** apărut în 1712 este prima ediție completă în limba română. S-au păstrat până în prezent circa 48 de exemplare (date parțiale) care se află în 18 județe din

toate regiunile țării: Moldova, Ardeal, Muntenia. Se observă, deci, puternica răspândire a acestui **Octoih** și de aici importanța pe care a avut-o în epocă.

Un alt titlu apărut la Târgoviște în 1712, **Rugăciuni în toate zilele săptămânii**, este prima ediție, cea de a doua fiind tipărită la București abia în 1747. Un exemplar se găsește, conform Danielei Poenaru, în Biblioteca Academiei.

În următorul an, 1713, primul titlu consemnat la Târgoviște este **Alexandria** citată de Del Chiaro în „*Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*”, Venezia, 1718, fără să arate anul și locul tipăririi, specificând doar că este în limba valahă. Ion Bianu o identifică ca loc de apariție.

Catavasierul din 1713 este o ediție trilingvă, slavonește-românește-grecește căreia îi urmează cel din 1714 în limba română. Cel din 1713 este tipărit doar cu negru, cu 17 (uneori și 18) rânduri pe pagină, formatul în octavo (14x10 cm), paginile nenumerotate sunt împărțite în 17 caiete de câte 8 foi. Deci ar avea cca 136 foi, ținând cont că exemplarului descris în BRV îi lipsește foaia de titlu.

Catavasierul de la 1714 are 138 f. nenumerotate, tipărit cu negru și roșu, cu 19 rânduri pe pagină, încadrate în chenar tipografic. Ediția din 1713 are următorul cuprins, conform BRV: catavasiile, cu indicații tipiconale în limba română și textul în limba slavă, sinaxarul, rânduiala utreniei, tot în slavonește și românește (tipicul); urmează apoi aceleași catavasi în grecește, în ultimele foi se găsesc „rânduielele sfintei liturghii”. Cea din 1714 are pe verso-ul titlului următoarea însemnare “de câte să află într-acest Catavasiariu:

„Catavasiile toate de preste tot anul, cu hvalitele, cu troparele și cu condacele, slavele și troparele și condacele la sărbătorile cele mari.

Rânduiala cântărilor câte trebuiesc la utrene.

Cântările câte să cântă la câte trele Liturghiile și cu alte răspunsuri.

Polyeleulu, cu Psalmii izbrani și cu pripelele la toate praznicile, cântările cele veselitoare. Irmoasele care să cântă la anafără și la masă.

Podobiile toate ale tuturor glasurilor.

Paraclisulu Preciștii și prevelicu.

Pashalia, de acum până în 29 de ani.”

Deci, comparându-le, deducem că ediția din 1714 este mai bogată. Este interesantă studiarea directă prin compararea exemplarelor.

În **Catavasierul** din 1713 prefața este scrisă de Gheorghe Tipograful, închinată Mitropolitului Antim Ivireanul, în care acesta explică motivul tipăririi: «pentru ca cei ce vor vrea să cânte, să nu cânte cântece curvești și drăcești, ci să cânte, catavasi și irmoasele acestea.»

În ediția din 1714 prefața este scrisă de Ieromonahul Filotei fiind adresată norodului Țării Românești cu bucurie și satisfacție că s-au tălmăcit pentru prima oară pe românește.

Tot în 1713, anul cel mai prolific pentru tipografia de la Târgoviște, apar și **Liturghiile**, pe pagina de titlu

specificându-se că sunt „întii tipărite”. Dan Bădără, susține că este ediția a doua după aceea de la Râmnic din 1706.

Ediția de la Râmnic din 1706 este concepută din 2 lucrări, **Liturghier** și **Molitvenic**. Ambele lucrări reprezintă primele traduceri integrale în românește, de către Antim Ivireanul, ale celor două titluri de carte din limba greacă.

Xilogravura „Sf. Vasile”, semnată de „Dimitrios” este preluată din placa împrumutată și utilizată la Snagov în **Liturghier greco-arab**, 1701, și în **Liturghierul** de la Buzău din 1702.

Aceeași gravură apare și în **Liturghierul** din 1713 de la Târgoviște, tipărit cu cheltuiala mitropolitului Antim Ivireanul. Se cunosc 45 de exemplare din toate zonele țării.

În „Bibliografia Românească Veche” la poziția 164/1 Bianu descrie un **Molitvenic** tipărit la Târgoviște, tipărit cu negru și roșu. Dan Râpă-Buicliu consemnează că la Biblioteca Muzeului Unirii de la Alba Iulia există un exemplar care are ultima filă imprimată p. 496 și concluzionează că un

exemplar complet trebuie să fi avut [3]f., 496 p. (numerotate). În baza de date a Institutului de Memorie Culturală sunt înregistrate 5 exemplare din care unul, de la Muzeul Național Bruckental Sibiu pare a fi un exemplar complet, [3], 496 p.

În „Bibliografia Românească Veche”, volumul IV, la capitolul „Adăugiri” poziția 49 este semnalat un **Evhologhion** de la Târgoviște din 1713. Un exemplar îl citează Nicolae Iorga în *Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene* (vol. II, București, 1906, p. 8), ca fiind expus cu prilejul expoziției de la Sibiu din 1905.

Un alt exemplar este semnalat de A. Sacerdoțeanu în *Inscripții și însemnări din Costești-Vâlcea*, (în *Bulet. Com. Monum. Istorice*, XXVIII, 1935, p. 10), ca existent la biserica din comuna Păpușa (Vâlcea).

Se cunosc până acum 14 exemplare (baza de date CIMEC) și presupunem că de fapt coexistă exemplarele din două ediții elaborate în același an. Sunt în curs cercetările pe exemplare complete de la Biblioteca Academiei, Biblioteca Muzeului Alba-Iulia, Biblioteca Națională cât și la ceilalți deținători.

Un alt titlu apărut în primă ediție la Târgoviște, în 1713, în română, este lucrarea **Pilde Filosofești**.

Modelul a fost identificat de Alexandru Duțu, ca fiind lucrarea franceză „*Les bons mots et les maximes des Orientaux*”, Paris 1694, A. Galland.

Tot în primă ediție sunt și **Maximele filosofice** din 1713, tipărite în grecește. De menționat că, la baza ediției stă traducerea modelului (*Les bons mots et les maximes des Orientaux...*, Paris, 1694, A. Galland), efectuată din italiană în greacă medie, de către Ion Avramios, predicatorul Curții Domnești.

În cartea **Pilde filosofești** prefețele către voievodul Constantin Brâncoveanu și către cititori sunt semnate de Manu Apostol care este editorul comercial al cărții.

La Maxime filosofice avem tot două prefețe, una către voevodul Constantin Brâncoveanu, și alta către cititori, semnate de același Manu Apostol și având conținut asemănător celor de la Pilde filosofesti.

În următorul an, 1714, s-au publicat 6 titluri din care 4 la Târgoviște. **Hrisovul lui Ștefan Cantacuzino pentru abrogarea văcărîtului**, foaie volantă tipărită, cu negru și roșu, în 60 de rânduri, format în folio (60x45 cm), cu pecetea domnitorului în ceară roșie, precum și **Hrisovul lui Ștefan Cantacuzino pentru scutirea preoților de dăjdi**, la București în due (41x31 cm) cu pecete în ceară roșie aplicată.

Capete de poruncă, 1714, ediția I, arată Dan Râpă-Buicliu, este prima carte care conține dispoziții canonice și juridice, cuprinzând în același timp primul formular diplomatic oficial privind redactarea testamentelor și actelor dotale, scris în românește, care a fost aplicat în întreaga societate românească, reprezentând o etapă pentru formarea vorbirii juridice românești, afirmând că „*Antim Ivireanu a acordat o importanță deosebită Capetelor de poruncă stabilind expres pentru preoți responsabilitatea păstrării lucrării, pierderea exemplarului aducând preotului trecerea în rândul țaranilor birnici*”.

Aceasta este de fapt o primă pedeapsă atestată pentru pierderea unei cărți.

Tot în 1714 apare la Târgoviște un Ceaslov în redactare slavonă și română.

Toate titlurile consemnate în 1712 și 1713 sunt în timpul domnitorului Constantin Brâncoveanu iar cele din 1714 sunt în zilele lui Ștefan Cantacuzino Voievod. Toate au fost tipărite cu cheltuiala, sub patronajul Mitropolitului Antim Ivireanu, de tipograful Gheorghe Radovici.

Concluzionăm afirmând că între 1712-1714, tipografia de la Târgoviște a deținut supremația, aproape toate titlurile distingându-se fie prin faptul că reprezintă o primă ediție, sau că au fost pentru prima dată publicate în românește, Târgoviștea redevenind un important centru tipografic.

Carmen Croitoru

CIMEC București

NOTE:

1. Biahu, Ioan, Hodoș, Nerva: *Bibliografia Românească Veche: 1508-1830*, tomul II, București, 1910
2. Simonescu, Dan: *Bibliografia Românească Veche: 1508-1830*, tomul IV, București, 1943
3. Poenaru, Daniela: *Contribuții la Bibliografia Românească Veche*, Târgoviște, 1973
4. Râpă-Buicliu, Dan: *Bibliografia Românească Veche: Additamenta I: (1536-1830)*, Galați, 2000

MINEELE DIN COLECȚIA DE CARTE VECHĂ ROMÂNEASCĂ DE LA DIRECȚIA JUDEȚEANĂ DÂMBOVIȚA A ARHIVELOR NAȚIONALE

Colecția de carte veche românească de la Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale s-a format de-a lungul anilor prin achiziții, donații și preluări de la persoane fizice, instituții, organizații de cult cuprinzând un însemnat număr de tipărituri cu caracter laic sau religios din secolele XVI-XVIII și începutul secolului al XIX-lea, apărute la Târgoviște, Brașov, Râmnicu-Vâlcea, Sibiu, București, Buzău, Pesta, Viena.

Printre tipăriturile de valoare existente în cadrul colecției amintim: „*Molitvenicul*” apărut la Târgoviște în 1651, un exemplar din „*Îndreptarea legii*” 1652, „*Apostolul*”, apărut la Buzău în 1704, cartea lui Nicodim Greceanu „*Învățăături de multe științe folositoare*” apărută la Sibiu în 1811 și mineele care fac obiectul intervenției noastre.

Prima traducere din limba greacă în limba română a mineelor este a eruditului episcop al Râmnicului, Chesarie, căruia îi datorăm și tipărirea, până la sfârșitul vieții sale, a șase din seria celor douăsprezece minee ce au văzut lumina tiparului la Râmnicu Vâlcea în tipografia episcopală. Importanța mineelor tipărite sub îngrijirea lui Chesarie de la Râmnic rezidă în special datorită conținutului predosloviilor, ele fiind adevărate monumente ale conștiinței de neam, de continuitate și de unitate ale poporului nostru.

Predoslovia oferă episcopului de Râmnic prilejul de a face adânci incursiuni în istoria poporului român, de a susține cu tărie ideea unității și continuității acestui popor în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Prin ideile sale, Chesarie este unul dintre acei cărturari care și-au pus pana în slujba neamului lor într-o perioadă (credem că nu întâmplător) când, peste Carpați, reprezentanții Școlii Ardelene începeau apriga lor luptă pentru scoaterea la lumină a adevărului despre români.

În această colecție se păstrează un număr de zece exemplare din mineele apărute în perioada 1778-1780 la Râmnicu-Vâlcea și alte patru exemplare din mineele apărute în anii 1804—1805 la Buda.

Mineele din „seria vâlceană”, sunt de formatul 31x21 cm, legate în coperti de lemn, îmbrăcate în piele și au un număr de pagini variind între 135-255.

Exemplarul din Mineiul lunii octombrie tipărit la Râmnicu-Vâlcea în anul 1778 sub îngrijirea lui Chesarie are 255 de file, este legat în coperti de lemn, îmbrăcate în piele, lipsind foaia de titlu iar pe versoul copertii din față și pe ultima filă conține însemnări fără importanță.

Mineiul lunii noiembrie apărut tot în 1780 sub îngrijirea aceluiași episcop Chesarie și tipărit în tipografia episcopiei de popa Constantin și de Dimitrie Mihai Popovici tipograful este bine conservat, are 207 file. La

sfârșitul textului tipărit există o însemnare făcută la 27 noiembrie 1787 (7296) de popa Stan din Cornești în care menționează numele ieromonahului Rafail de la mănăstirea Hurezi.

Un alt minei din „seria vâlceană” este cel al lunii ianuarie, apărut în 1779. Se află într-o stare mediocră de conservare, purtând pe versoul copertilor două însemnări: pe cel din față o însemnare făcută de Ioniță Șerban, la 1864, iar pe cel din spate o alta din 7 decembrie 1880, făcută de cântărețul Sava Popescu de la biserica din Cornești, județul Dâmbovița.

Mineitul lunii februarie este desprins din copertă și are lipsă foaia de titlu. Pe versoul copertii din față există o însemnare din care reiese că tipăritura a aparținut Chivei logofeteasă din satul Cornești.

Ultimul din seria celor tipărite de Chesarie, Mineitul lunii martie, apărut tot în 1779, are lipsă copertile, câteva file fiind deteriorate. Pe filele de început și sfârșit există însemnări făcute de preoții Ioan și I. Ștefănescu din Cornești. Cartea este tipărită de preoții Constantin Tipograful și Constantin Mihailovici.

Mineitul lunii aprilie, primul din seria celor apărute sub îngrijirea lui Filaret, succesorul lui Chesarie în scaunul episcopal, a apărut în anul 1780. Exemplarul este mediu conservat, unele file fiind deteriorate. Cartea cuprinde pe versoul primei file o însemnare din 6 aprilie 1819 (fragment dintr-o cazanie), iar pe versoul penultimei file o altă însemnare făcută de logofătul Stan din Cornești prin care atesta că tipăritura aparține fostului mare vistier Greceanu.

Mineitul lunii iunie este în stare bună și conține mai multe însemnări: pe versoul foii de titlu o mențiune referitoare la războiul ruso-româno-turc din 1877-1878, Cucerirea independenței; pe manșeta inferioară a filelor predosloviei și pe primele două file numerotate o altă mențiune prin care se atestă că tipăritura este a bisericii Sf. Voivozi din Târgoviște; la sfârșitul textului se află o însemnare, din 14 iunie 1782, făcută la Târgoviște.

Din Mineitul lunii august, tipărit tot în 1780, se păstrează două exemplare. Primul are copertile deteriorate, legătura ruptă și un număr mare de file cu marginile rupte.

Cartea conține un număr mare de însemnări: pe foaia de titlu o însemnare din 1790 din care rezultă că tipăritura se află în posesia bisericii Sf. Ioan din Târgoviște; pe prima filă a predosloviei și pe filele 1-19 ale textului (manșeta inferioară) o însemnare din ianuarie 1838 care atestă că tipăritura prisosind bisericii Sf. Ioan din Târgoviște a fost dată de răposatul popa Răducanu bisericii Sf. Voivozi din același oraș; pe manșeta superioară a primei file o însemnare ce consemnează victoria bulgarilor asupra turcilor în 1913, intrarea României în război și dobândirea Cadrilaterului; pe versoul ultimei file și pe versoul copertii din spate mai multe însemnări printre care cea a lui Stan Copilul grămatic la biserica Sf. Vineri din anul 1788 și a lui Dinu logofăt din Târgoviște.

Celălalt exemplar al Mineiului lunii august are de asemenea câteva file deteriorate. Prezintă însemnări pe versoul copertii din față și pe prima filă din care rezultă că tipăritura aparținea la 1830 bisericii din satul Cornești.

Ultimului exemplar dintre mineele tipărite la

Râmnicu-Vâlcea, cel al lunii septembrie, îi lipsesc foaia de titlu și ultima filă. Cartea conține însemnări pe versoul copertii din față și manșeta inferioară a celei de-a doua file din care rezultă că a aparținut preotului Stan de la biserica Cornești.

În anii 1804-1805 au apărut la Buda într-o a doua ediție cele douăsprezece minee traduse de Chesarie și Filaret. Mineele au fost tipărite în Tipografia crăiască a Universității din Pesta.

Din ediția budapestană se păstrează patru exemplare de formatul 37x24 cm, legate în piele și în general bine conservate.

Mineitul lunii octombrie conține mai multe însemnări: pe versoul primei file o însemnare din 1 iunie 1891, prin care Ștefan Ionescu atestă numirea sa în funcția de paraclicer cu o leafă de 300 lei pe an; pe versoul foii de titlu logofătul de divan Nicolae Andronescu din Târgoviște, consemnează la 5 octombrie 1834, câteva interesante episoade din istoricul bisericii Sf. Nicolae, refacerea și înzestrarea bisericii cu cărți, odoare, o prăvălie, case; transformarea acesteia de către soldații rușii în depozit de alimente, în timpul împărătesei Ecaterina; la sfârșitul textului o însemnare din 30 octombrie 1835 asupra donației a 13 minee în valoare de 120 lei făcută de Dimitrie Andronescu către biserica Sf. Nicolae.

Mineitul lunii februarie are următoarele însemnări:

- pe versoul foii de titlu cea din iunie 1813, care atestă daniile făcute de Dumitru Bogasianu Fiștățeanu și de către popa Androne bisericii Sf. Nicolae Andronești din Târgoviște (prăvălie, odoare, case, cărți de cult);

- pe versoul ultimei file tipărite două însemnări: prima din 20 ianuarie 1836 prin care Constantin Matei atesta începutul Sărindarului Anicăi Răduleasca; a doua, din octombrie 1833 prin care Constantin Matei atesta primirea simbriei de la biserica Sf. Nicolae.

Mineitul lunii martie, are ca însemnări: pe versoul foii de titlu, cea din martie 1814, prin care se atestă dania făcută bisericii Sf. Nicolae Andronești din Târgoviște de Dimitrie Bogasianu Fiștățeanu.

Mineitul lunii aprilie:

- pe prima filă, la 1845, numirea lui Teodorsin Andrei Bogasianu ca slujitor al bisericii Sf. Voivozi; 16 aprilie 1851, plecarea armatelor țariste din Târgoviște – consemnată de același slujitor Teodorsin Andrei Bogasianu; în 1821, atestarea răscumpărării a patru minee „jefuite în timpul răzmeriței” și dăruirea lor bisericii Sf. Voivozi din Târgoviște;

- pe versoul primei file: două însemnări ale preotului Ioan Constantinescu din 1888 aprilie 28, privitoare la construcția bisericii Sf. Voivozi de către bunicul lui Ioan Eliade Rădulescu și numirea preotului la aceasta biserica;

- pe versoul foii de titlu: proclamarea regatului;

- pe ultima filă și pe versoul copertii din spate însemnări fără importanță.

Aceste tipărituri vâlcene atestă larga lor circulație în spațiul românesc, aducându-se date prețioase asupra vieții religioase dar și sociale a Târgoviștei.

Prof. Elena Condrea

Carte veche în colecțiile unor mănăstiri din Târgoviște și împrejurimi

Interesante pentru istoria bibliotecilor din România, încă nevalorificate la adevărata valoare din punct de vedere documentar, sunt colecțiile de cărți, manuscrise și hrisoave deținute de mănăstirile și bisericile din țară.

În mănăstiri, călugării și preoții păstrau cu grijă hrisoavele, zapisele de vânzare-cumpărare, hotărnicile, actele de proprietate. Aproape toate păstrau condici în care erau trecute documentele referitoare la proprietățile mănăstirilor, inclusiv cărți.

Prezentăm pe scurt câteva colecții mănăstirești, așa cum rezultă din cataografiile păstrate în arhivele din țară.

Colecții mănăstirești și bisericesti din Târgoviște și împrejurimi

În bisericile și mănăstirile din Târgoviște și împrejurimi existau numeroase cărți tipărite, manuscrise, hrisoave despre care avem vești prin însemnările păstrate pe unele din ele ce au ajuns până în zilele noastre. Cumpărarea unor cărți reprezenta un efort financiar deloc neglijabil, în astfel de acțiuni implicându-se de obicei toată obștea. Cărțile erau în majoritate de cult dar și de învățământ, adeseori pe lângă biserică existau «adevurate» școli mai ales pentru grămăticii și dieci. În multe lăcașuri cărțile erau atât de numeroase încât putem vorbi de adevărate biblioteci, păstrate «în gardirob¹» sau în «lada de zestre²» așa cum aflăm despre unele dintre ele. „Într-o țară care au fost teatrul războaielor și mulțimea jăfuiturilor, hoți care neconținut au alergat nepopriți spre jefuire³» este de mirare cum de s-au mai păstrat atâtea cărți ce au ajuns până în zilele noastre, probabil prin grija și efortul unora, precum jupân Gheorghe, Nicolae Papazoglu sau Constantin duhovnicul, de a le ascunde din calea năvălitorilor, răscumpăra sau cumpăra.

Biserica Domnească din Târgoviște deține un molitvenic din 1545, o evanghelie din 1693, una din 1682 precum și două evanghelii care intrau în posesia mănăstirii la 1777 și 1792.

Biserica Lemnului avea între colecțiile sale două Cazanii tipărite la Buzău, în 1834, un Ceaslov, tipărit la Brașov, în 1835, un Kiriadromion tipărit la Buzău în 1839, cartea „Puține cuvinte din cele multe ale lui Ioan Gură de Aur», tipărită la București, în 1827 și o alta tipărită în Episcopia Buzăului în 1833 numită „Împărțirea de grâu a Sfântului Ioan Gură de Aur».

Mitropolia Târgoviște număra între colecțiile sale o evanghelie de la 1601, un triptic de la 1612, două liturghii vechi cu însemnări din 1787 și 1837, o evanghelie cu însemnare din 1823, un minei pe luna mai tipărit în 1780, un pomelnic de la 1695, un pomelnic din 1697, un prolog pe lunile ianuarie-aprilie din 24 iunie 1625 „Prologarul care este alcătuit din aceste trei cărți și care formează sfânta adunare (colecțiune) de peste tot anul, acesta cuprinde patru luni: luna ianuarie, luna februarie, luna martie și luna aprilie...»⁴.

Biserica Oboru Vechi posedă un Pentacostarion

cumpărat și dăruit de popa Constandin ot Ludești sin Ghinea (logofăt), două Ceasloave tipărite în 1817, un triod din 1833 tipărit la mănăstirea Neamțului și două Psaltiri din 1835.

Biserica Sfântul Dimitrie Buzinca deține un apostol din 1704 și, dintr-o însemnare, aflăm că a existat o carte din 1815, ce nu se mai află la biserică.

La Biserica Sfântu Gheorghe se afla un Penticostar din 1768, azi dispărut, din care aflăm despre stricăciunile făcute «de «oștile străine» la anul 1821, când s-au spart toate bisericile din Târgoviște „fără numai sfânta Mitropolie și biserica Tîrgului»⁵ și „s-au prădat de averile lor și făcându-le grajdul de cai... și toate cărțile bisericesti unile le-au luat, altele sfărîmîndu-le cu totul.»⁶ Biserica mai deține o evanghelie tipărită în 1869.

Biserica Sfântul Ion Botezătorul deține două evanghelii tipărite la 1697. Un octoih tipărit la București în 1774 dăruit de banul Ianache Hrisoscoleu împreună „cu icoane, cu cărți, cu veșminte și cu toate cele trebuincioase de slujbă...»⁷ și un penticostar tipărit la 1768, dăruit la 1793 de clucerul Grigorașcu Hrisoscoleu păstrat actualmente la mănăstirea Stelea.

Biserica Sfântul Nicolae Andronești număra în colecția sa un triod tipărit la București în 1767, un penticostar tipărit în 1768 la București, un molitvenic, un penticostar de la București din 1793, o evanghelie datată 1794 de la Râmnic, un apostol tipărit la București în 1784, 12 minee, un apostol și o carte azi dispărută ce au însemnări privind jaful săvârșit de turci la 1821, o cazanie tipărită la Râmnic în 1792, minee apărute la Buda în 1805 (se păstrează cele pe luna februarie, octombrie, noiembrie), o carte, în prezent dispărută, cu o însemnare din 1834, un triod de la București în 1837, o cazanie apărută la București în 1858 și alte două cazanii fără dată, un molitvenic tipărit la Buda în 1805, un penticostar și un pomelnic, ambele de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Biserica Sf. Nicolae Simuleasa posedă un penticostar datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea și mineele, tipărite la Buda în 1805, pe lunile: februarie, martie, mai, iunie, noiembrie.

La Biserica Sfinții Voievozi din Târgoviște cărțile se păstrează actualmente într-o ladă de zestre din 1849, în colecție aflându-se: un apostol din 1704 tipărit la Buzău, un penticostar din 1703, mineele lunilor iunie și august din 1780, cartea „Cuvântările lui Ioan Gură de Aur», un triod din 1798, un penticostar din 1783, apărut la București, un octoih cu o însemnare din 1804, un molitvenic din 1811, mineele lunilor februarie, aprilie, iulie, de la Buda din 1805, mineiul lunii noiembrie din 1908, mineiul lunii iunie, tipărit în 1910, o cazanie din 1834, un sinaxar, fără anul tipăririi, un minei al lunii octombrie cu o însemnare din 1838, un liturghier tipărit la Sibiu în 1814, un penticostar din 1703, trei psaltiri, un octoih tipărit la Buda în 1846, o evanghelie de la 1812, un antologhion din 1786, cartea «Dumnezeestile liturghii» tipărită în 1887, un liturghier din 1887, o cazanie fără dată.

Biserica Stelea deține 14 cărți, între care: un triod din

1682 apărut la Viena, un octoih tipărit la București în 1774, un pentecostar din în 1768, un chiriadromion de la 1839, un pentecostar tipărit la 1778, un apostol din 1836 tipărit la Iași, cartea „Canoanele sinoadelor» din 1844, mineiul lunii decembrie apărut la Buda în 1805, un fost minei al bisericii astăzi dispărut, mineele lunilor octombrie și noiembrie din 1804, mineiul lunii octombrie din 1754 de la Veneția, un evhologhion (1737) și un manuscris azi dispărut.

Biserica Stolnicului deținea un apostol din 1704 și un vivlion al lunii martie tipărit în 1675.

La **Biserica Târgului** se păstrează o colecție de cărți bisericești datând din secolele XVIII-XIX, după cum urmează: mineele lunilor ianuarie, februarie, martie și decembrie tipărite la Râmnic în 1779, mineiul lunii august din 1780 fi pomelnicul bisericii scris la 1823 de episcopul Ioan Tănăsescu.

Colecții de cărți bisericești din secolele XVIII-XIX se păstrează și în bisericile din **Aninoasa** (un triod din 1816), **Viforâta** (mineiul lunii noiembrie, fără dată fi cartea „Viețile sfinților tipărită la București în 1835) și **Doicești** (o carte cu o însemnare din 1802, o evanghelie din 1742, un manuscris fără dată, în prezent dispărut, pe care cea mai veche însemnare data din 1799) și mănăstirile **Viforâta**, **Gorgota** și **Dealu**.

Mănăstirea Viforâta deținea în colecțiile sale: un pentecostar cu o însemnare din 1736 și un altul cu o însemnare din 1756, un antologhion cumpărat în 1766, o carte dispărută cu o însemnare din 1750, cartea „Cuvinte puține ale părinților noștri: Vasile cel Mare și Grigore» tipărită în 1826, o cazanie de la București din 1742, o carte „cuprinzătoare de viețile sfinților apostoli, ierarhi, mucenici și cuvioși...»⁸ azi dispărută, cu o însemnare din 1807, o psaltire ce nu mai există, un molitvenic din 1794, un manuscris psaltic „compus de Ghelasie ieropsalt în anul 1843»⁹ și transcris „de Barbu seminarist din școala seminarului...»¹⁰ în anul 1844, o carte „ce să numește Dorothei»¹¹ dăruită mănăstirii în 1846, azi dispărută, un molitvenic tipărit în 1794, o carte, ce nu mai există, cu o însemnare din 1747, biblia lui Șaguna adusă de la Sibiu (dispărută), „Viețile sfinților” din 1810, de la Neamț, un molitvenic cu o însemnare din 1879, un antologhion de cântări bisericești, un minei, o carte „viețile sfinților pe luna decembrie” din 1835.

Mănăstirea Dealu poseda: o evanghelie tipărită în 1682 la București (azi dispărută), o evanghelie în limba greacă din 1773, pomelnicele ctitorilor sfintei Mănăstiri Dealu, din 1721 și 1761.

Colecția de carte bisericească veche de la **Mănăstirea Gorgota** cuprindea, conform unei catagrafii realizată la 1823, 21 de cărți românești (2 evanghelii, un apostol, un triod, un octoih, 12 minee, un ceaslov, o liturghie, un pentecostar și o psaltire), 23 de cărți grecești (între care o evanghelie, 2 apostole, un molitvenic, 2 triode), două pentecostare, o antologhie pe 12 luni, două minee vechi (scrise de mână), două psaltiri, trei orologon vechi (unul scris de mână), un minei vechi, un sinaxar, o carte mică de învățătură, o carte „Pistion orthodoxiesc»¹², o carte mică, jumătate de molitvenic, o carte mică „latinească și muscălească».¹³

O altă catagrafie a mănăstirii Gorgota din 1847, azi dispărută, consemna existența a 21 de cărți românești, 19

cărți grecești precum și a altor „hrisoave și sineturi și alte hârtii atingătoare de moșiile și interesurile mănăstirii»¹⁴ și anume: 21 de hrisoave, 87 de sineturi (16 pentru moșia Aninani „ce-i zice acum Valea Lungă»¹⁵, 12 pentru moșia Dragodana, 6 pentru moșia Nucet, 17 pentru moșia Târbăceni, azi Crivina, 9 pentru moșia Dârvari, Ilfov, 6 sineturi pentru muntele Oboarele, 5 pentru sineturile hănișorului din București, 16 sineturi de stăpânirea morii și a unei case în Târgoviște).

Catagrafia mai menționează și alte hârtii ale mănăstirii, după cum urmează: 11 hrisoave ale foștilor domni după vremi și o carte a Divanului Țării Românești, 12 bucăți hârtii vechi (inclusiv un hrisov sârbesc al lui Radu vodă din 1651, nedescifrat), un hrisov sârbesc al lui Ioan Radu voievod din 1620, un contract din 1845. Tot aici sunt inventariate și „lucrările ce s-au găsit făcute de fostul igum. arhim. Dorotei»¹⁶ printre care: o evanghelie grecească cu scoarțe de piele roșie, o liturghie grecească, un octoih grecesc, un orologhion și «10 cărți. Istoria Radului vvd. de la A fumați»¹⁷.

Existența acestor lucrări, păstrate cu pioșenie de lăcașurile religioase tâgoviștene, aduc date importante privind viața socială și religioasă, dar și despre vicisitudinile epocii medievale românești. Totodată, existența unora tipărite în alte centre din Țara Românească sau din afara granițelor confirmă intensă circulație în spațiul românesc și importanța Târgoviștei ca centru politic, administrativ sau religios.

Sorina Niță

Universitatea „Valahia” Târgoviște

NOTE:

1. Oproiu, Mihai; Dobrin, Pârvan. *Târgoviște: orașul și împrejurimile sale între 1821-1918*, vol. II. Târgoviște: Bibliotheca, 2001, p. 329.
2. Gioglovan, Radu; Oproiu, Mihai. *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, vol. I. Târgoviște: Muzeul județean, 1975, p. 156.
3. Oproiu, Mihai; Dobrin, Pârvan, *op. cit.*, p. 328.
4. Gioglovan, Radu; Oproiu, Mihai, *op. cit.*, p. 76.
5. Ibidem, p. 113.
6. Ibidem, p. 113-114.
7. Ibidem, p. 182.
8. Ibidem, p. 279.
9. Ibidem, p. 280.
10. Ibidem, p. 280.
11. Ibidem, p. 280.
12. Ibidem, p. 302.
13. Ibidem, p. 302.
14. Ibidem, p. 305.
15. Ibidem, p. 306.
16. Ibidem, p. 312.
17. Ibidem, p. 312.

O lucrare mai puțin cunoscută a lui Ion Heliade Rădulescu: „*Historia Critică Universală*”

Anul 2002 constituie, pentru toți românii dar mai ales pentru târgovișteni, prilej de aniversare a celui ce a fost Ion Heliade Rădulescu, născut în 1802, în Cetatea de Scaun a Târgoviștei. El reprezintă în istoria, nu numai culturală, a Țării Românești (și, după unirea celor două principate și a României), o importantă personalitate deschizătoare de drumuri, în mai toate domeniile vieții politice și sociale a românilor.

Fruntaș al revoluției de la 1848, întâiul președinte al Societății Academice (Academia Română), *autorul primului manual de gramatică românească*, poet, prozator, traducător, întemeietorul *Curierului românesc*, dar și al lucrărilor **Echilibru între antiteze** sau **Spiritul și materia**, unde abordează autodidact și eclectic-teme filosofice. Și, menită celor din orașul de pe malul Ialomiței, fosta capitală a Valachiei, a scris poezia **O noapte pe ruinile Târgoviștei**.

În aceste note sumare pe marginea aniversării respective nu vom stăruia asupra tuturor titlurilor de lucrări rămase de la Ion Heliade Rădulescu ci vom face prezentarea doar a unei cărți mai puțin cunoscute, mai ales că a fost publicată postum, și având o caracteristică ieșită din comun, după cum se va vedea în continuare.

Este vorba de „*Historia Critică Universală*” care a apărut în 1892 (la două decenii după stingerea din viață a autorului), în două volume. De remarcat că pe volumul I s-a menționat ca an al apariției 1893. Ambele au văzut lumina tiparului la „Typografia statului”.

Marea ciudățenie de care se izbește cititorul acestei lucrări este aceea că Ion Heliade Rădulescu a încercat să „italienizeze” limbajul românesc (și școala latinistă din Transilvania încercase, tot fără succes, să inspire limbii noastre un caracter latinizant)

Redăm mai jos un fragment pentru a se vedea cum înțelegea autorul să-și scrie opera:

Quine vorbesce historie ă dator a vorbi adevăr ți a nu face fabule, ă dator a dice lucrurile pe numele lor ți daqua Dumnedeu este Adevăr, quine sunt mai aprârpe de Dumnedeu sau cu Dumnedeu într' ênții, făcătorii de legende, fabuliștii cu rea credință sau istoricii cu bună credință? Quei que facu din Dumnedeu o coppie a omului

sau quei que din quô omul este o coppie de pe Dumnedeu?

George Călinescu, în a sa „Istorie a literaturii române de la origini până în prezent” scria următoarele: „Probabil, fiindcă nu știa latinește, [(Heliade) n.n.] devine italianist. Socoti că limba română și cea italiană nu sunt decât „dialecte” ale unei limbi” după ce dă unele amănunte cu privire la încercările de italianizare a limbii, arătând că, deși unele

aspecte ale acestor încercări sunt pur și simplu grotești, George Călinescu remarcă și unele efecte pozitive și anume introducerea unor neologisme, ce au rămas în limba noastră (curios e faptul că nu e amintit titlul lucrării la care ne referim).

Un fapt deosebit pe care l-am remarcat într-unul din volumele lucrării este acela că Ion Heliade Rădulescu publica o traducere a Legilor lui Manu (când tratează istoria Indiei vechi) și un fragment de text (pe care îl redăm în forma acceptabilă și inteligibilă de azi) observând unele ce ne duc cu gândul la Eminescu.

Iată textul:

„Lumea aceasta era cufundată în întuneric, nepriceput de minte, lipsită d'orice semn după care să fie cunoscută, neputând fi descoperită de pricepere, nici revelată de înțelepciune, semăna cu totul abandonată somnului”

Eminescu, în Scrisoarea I-a, a scris următoarele versuri:

*„La nceput, pe când fința nu era, nici nefința,
Pe când totul era lipsă de viață ș voință,
Când nu s-ascundea nimic, deși tot era ascuns,
Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns,
Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?
N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă”*

Nu se știe dacă Eminescu, care, era preocupat de istoria veche, de sanscrită, să fi găsit undeva o traducere a Legilor lui Manu, peste care se aplecase și Ion Heliade Rădulescu (cartea acestuia a apărut după moartea poetului), dar oricum se întrevăd unele idei ce se aseamănă în cele două texte la care ne referim „*Historia Critică Universală*” este o lucrare al cărui conținut este discutabil, însă nu poate fi trecută cu vederea, cel puțin pentru caracterul inedit al limbajului folosit.

Theodor Nicolin

DORA D'ISTRIA

«Mult e bună
 Mult e blândă
 Mult e dulce porumbița
 Și o cheamă Elenița
 De-i vedea-o, n-o mai uiți'
 (Ion Heliade Rădulescu)

Una dintre cele mai celebre femei ale secolului al XIX-lea, pe care Cezar Bolliac nu ezita să o considere «cel mai mare autor român», al cărei pseudonim literar poate el singur exprima constanța iubirii față de pământurile scăldate de anticul Istru, provine ca și Elena Văcărescu, Martha Bibescu sau Anna de Noailles dintr-o veche familie de boieri români despre a cărei ascendență ilustră (domnitori, dregători și urmași) am avut posibilitatea să scriu pe larg cu altă ocazie.

Cea care avea să-și semneze prima carte (*Viața monastică în Biserica Orientală*, Paris, 1855) cu pseudonimul DORA D'ISTRIA, pe numele adevărat. Elena Ghica, s-a născut în 1828 în familia marelui ban Dimitrie Ghica (fratele domnitorului Alexandru Ghica) și a Caterinei Faca, femeie renumită pentru frumusețea și cultura sa. Elena Ghica (Dora d'Istria) este așadar soră bună cu bunicul scriitorului Ion Ghica - Scarlat Dimitrie Ghica -, iar faptul că este mai mică decât acesta cu doi ani nu e deloc nefiresc într-o familie unde în mod obișnuit femeile aduceau pe lume câte 7-8 copii, ba chiar și zece.

Neobosita cercetătoare a istoriei și genealogiilor vechilor familii boierești de la noi, am numit-o pe Georgeta Filitti (rudă de altfel cu scriitoarea), notează în articolul: **O femeie neobișnuită: Dora d' Istria** (Magazin Istoric, 1997) că părinții prințesei «și-au crescut cei șase copii (!!) după moda Apusului, cu grija pentru dezvoltarea atât a sufletului cât și a trupului. Până la zece ani, Elena învățase nouă limbi (s.n.) cânta, picta, înota cu voinicie și participa la partidele de vânătoare (!)». Într-adevăr se cunosc mărturiile ale epocii (G.G. Papadopol) care certifică înzestrarea ieșită din comun a Elenei Ghica, viitoarea mare campioană a unor strânse relații de prietenie și conlucrare cu unii dintre marii scriitori și oameni politici ai vremii (Ion Heliade Rădulescu, George Barițiu, Radu Ionescu, Edgar Quinet, Giuseppe Garibaldi, Angelo de Gubernatis, Paulo Mantagazza, A. Wolf, Enrico Panzacchi etc).

Ion Heliade Rădulescu, cu care autoarea a întreținut toată viața o bogată corespondență, atât în țară cât și în străinătate, se poate spune că i-a fost Elenei Ghica primul și cel mai prețios profesor. El a însoțit-o alături de Caterina Faca într-o lungă călătorie pe bătrânul Danubiu, de la Giurgiu la Viena, în 1842. Venerat de tânăra prințesă, Ion Heliade Rădulescu i-a transmis tinerei admiratoare, care promitea de pe atunci să devină o personalitate remarcabilă dar și o frumusețe neobișnuită, poate cel mai înalt și mai prețios sentiment: iubirea de patrie. «Copil fiind, scrie Dora d'Istria, stam lângă mama și ascultam, cu inima bătând, pe Eliade Rădulescu, rostind poemele sale, ascultând numai vocea lui și privind cu ochii spiritului fantasmale uriașe rechemate de imaginația lui creatoare. Am păstrat amintirea acestor clipe

prețioase și nu degeaba; ele m-au învățat dragostea de libertate și cultul pentru tot ce este mare și sfânt, iubirea de patrie, în armonie cu iubirea de omenire (s.n.)».

După o căsătorie cu principele rus Alexandr Massalski, desfăcută în urma unui incident «de opinie», în timpul războiului Crimeei (când prințesa româncă își arată deschis chiar în cercurile cele mai înalte ale palatului simpatia pentru puterile occidentale!), Dora d' Istria, care își urmase soțul la Petersburg, se stabilește în Elveția (1855). Din perioada șederii aici a rămas cu reputația nici astăzi dezmințită de prima femeie alpinist care s-a încumetat să escaladeze Alpii elvețieni și care a înfipt (pe piscul Moench) tricolorul «cu numele brodat al Țării Românești (G. Filitti)». De altfel, Dora d'Istria a scris pe larg despre aceasta ispravă închinată fraților români, în cartea *Elveția germană și ascensiunea pe Moench*. Din Elveția, unde își găsisse liniștea și lucra metodic, Dora d'Istria îi scria lui Ion Heliade Rădulescu, aflat în exil la Paris, cuvinte de încurajare, îmbărbătându-l să nu-și piardă speranța în timpul care singur va decide cine este învingător în cazul său.

Preocupările Dorei d'Istria au fost dintotdeauna extrem de diverse. Cu deosebire în deceniul șase al secolului al XIX-lea, colaborând asiduu la *Revue des deux mondes* (periodic atât de prețuit, ne amintim, și de Titu Maiorescu) ea atacă chestiuni de etnografie și folclor, filozofie, politică; tot aici, în premieră, dezbate nu o dată teme sensibile în epocă privind condiția femeii. Dora d'Istria este considerată până astăzi, grație cărților *Femeile în Occident*, *Femeile în Orient* și *O femeie despre femei*, dar și unui activism adesea insurgent, una dintre cele mai importante «feministe» ale timpului său, și nu numai. Situându-se fără echivoc dincolo de prejudecățile comune pe care le presupune apartenența aristocratică, Dora d'Istria a dedicat timp și eforturi constante operei de emancipare a femeii, dezideratului eliberării ei din corsetul constrângerilor care i-au scindat personalitatea și i-au îngrădit libertatea, cel mai de preț bun pe care și-l poate dori o femeie.

Dora d'Istria nu și-a uitat nici o clipă în străinătate, acaparată de atâtea preocupări, neamul său și țara sa. În 1859, publica în franceză studiul *La nationalité roumaine d'apres les chants populaires* în care încearcă să definească sufletul neamului românesc, așa cum îl conservă cântecele sale populare atât de îndrăgite de cercetătorii romantici în frunte cu Vasile Alecsandri și Alecu Russo. Cu sentimentul iubirii de țară și neam, Dora d'Istria devine în a doua jumătate a secolului al XIX-lea cea mai înfocată susținătoare a ideii federalizării Balcanilor. Atașată acestui scop prințesa întreține o susținută corespondență cu Giuseppe Garibaldi pe care încearcă să-l convingă să sprijine unirea românilor, bulgarilor, sârbilor, grecilor și albanezilor într-o formă statală de cooperare politică și administrativă ce le-ar fi dat posibilitatea afirmării mai pregnante în concertul celorlalte neamuri. «Influența îndreptățită pe care o exercitați asupra opiniei publice, îi scria Dora d'Istria marelui om politic, poate contribui din plin a face populară cauza albanezilor, ca și a tuturor creștinilor acestei peninsule orientale. Ar fi bine să ne gândim că nu e departe ziua când, de la culmile Carpaților la Tărmurile Mării Egee, steagul principelui român Mihai Viteazul ca și cele ale lui Caragheorghie, Scandenberg și Canaris vor fâlfâi liber peste frumoasele ținuturi unde acești

vajnici patrioți și-au vărsat sângele și că, în sfârșit, va fi îngăduit românilor, sârbilor, bulgarilor, albanezilor și grecilor să coopereze cu alte neamuri la bunăstarea și progresul speței umane». Pentru cauza albanezilor (dar mai ales a macedo și istro-românilor) principesa a scris câteva studii în perioada stabilirii reședinței sale din Italia, la Florența, preocupându-se în mod special de altminteri de *albanezii din Romania*, interes justificat desigur și de originile bine știute ale Ghiculeștilor, atitudine extrem de productivă care va conduce la tipărirea, în 1872, a *Istoriei principilor Ghica în secolele a XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea*, lucrare precedată de studiul din 1863, *Excursions en Roumélie et en Morée*, dedicat fratelui bunicului său, voievodului Grigore al III-lea Ghica al Moldovei, cel care spun cronicile că a preferat să fie ucis de turci decât să cedeze Bucovina Austriei. În aceeași sferă de preocupări ale scriitoarei se pot circumscrie și prenumăra și nenumăratele sale studii și abordări despre istoria grecilor (*Istorie despre naționalitatea elenă, Insurecția cretană, Naționalitatea elenă în cântecele populare, Clefții în Grecia modernă* etc.), merit pentru care statul grec o va răsplăti cu ordine și medalii, neconținând să o laude și să o preamărească chiar și astăzi. Nu același lucru s-ar putea spune însă și despre statul român (și atunci să ne mai mirăm de paradoxala disidență românească din străinătate?!) stat

care n-a făcut și nu întreprinde aproape nimic pentru ca opera scriitoarei, rămasă în afara oricărui dicționar ori istorie a literaturii române, să fie cunoscută și prețuită cum ar merita-o din plin. «Dora d'Istria, scrie Nicolae Iorga în *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, I-III, 1907-1909, nu trebuie uitată cum a făcut-o atâta vreme incapacitatea atâtor generații de a citi, a înțelege și a respecta o inteligență multilaterală, îndreptată către toate marile întrebări ale timpului». Cu atât mai mult astăzi, opera Dorei d'Istria ar trebui tradusă integral și editată cu cât cuprinde nenumărate informații și referințe prețioase la istoria, geografia, psihologia și obiceiurile neamului românesc din interiorul și din afara granițelor României; conține sugestii bogate și atestă **avant la lettre** vocația comunitară a românilor și a celorlalte neamuri din Balcani. Dar poate că, dincolo de toate aceste considerente ce nu mai pot fi ignorate, și de atâtea altele asupra cărora nu ne-am propus să zăbovim acum, ar trebui să facem mai mult pentru restituirea de drept culturii române a operei acestui strălucit ambasador itinerant al României peste hotare în secolul al XIX-lea, pentru că, așa cum scria Paolo Mantagazza, «*prin opera ei a ridicat atât de sus numele pe care i l-a dat tatăl ei și patria care i-a dat leagăn.*»

Ștefan Ion Ghilimescu

Societatea culturală a Liceului „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște

Instituție de învățământ de mare prestigiu, liceul târgoviștean „Ienăchiță Văcărescu” a patronat, în decursul activității sale, nenumărate activități extrașcolare, un loc central fiind deținut de cele cu caracter cultural.

La 24 octombrie 1946, din inițiativa unui grup de cadre didactice având în frunte pe directorul Constantin M. Drăgulescu și a unui mare număr de elevi, a luat ființă, în cadrul unei adunări ținute în amfiteatrul liceului, *Societatea culturală „Ienăchiță Văcărescu”*.

Societatea își propunea să activeze pe tărâmul literaturii, artei și științei, să asigure festivaluri artistice, concerte, spectacole de teatru și conferințe, contribuind astfel la ridicarea culturală a orașului Târgoviște.

În cadrul ședinței inaugurale au fost alese două comitete: unul pentru ciclul superior și altul pentru ciclul inferior, ambele aflate sub președinția lui Mircea Cazacu. În comitetul pentru ciclul superior îl întâlnim, ca vicepreședinte, pe scriitorul de mai târziu Mircea Horia Simionescu și ca ajutor de secretar pe viitorul artist plastic Bogdan Stih.

Ca îndrumători au fost aleși profesorii col. Alexe Tomescu pentru secția literară și Aurel Ciocârdia pentru secția științifică. Prima ședință a secției literare a *Societății* a avut loc la 13 noiembrie 1946 în prezența unor invitați

de la Liceul de fete „Carabella” și de la alte instituții de învățământ ale orașului.

În cadrul ei a fost prezentată lucrarea lui Mircea Cazacu „*Alexandru Vlahuță poet și prozator social*”, printre conferențieri numărându-se și Mircea Horia Simionescu.

Întrunirile Societății nu se țineau regulat, având loc cel puțin, odată pe lună. În cadrul acestora se prezentau recitaluri de poezie, reprezentații teatrale scurte, monologuri. Erau însoțite de spectacole muzicale conduse de orchestra liceului dirijată de Mircea Horia Simionescu cuprinzând recitalului de muzică clasică, solo voce, arii populare.

De altfel, o activitate laborioasă au desfășurat-o Mircea Horia Simionescu și Ștefan Stroe, care, alături de alți elevi prezentau lucrări literare sau recitau din propria creație. Mircea Horia Simionescu s-a remarcat prin activitățile de critică literară dar și prin recitaluri din propriile creații, în cadrul ședinței din 20 februarie 1947 recitând poeziile „*Dimineți*” și „*Imperiu*”, după ce, cu o săptămână în urmă prezentase lucrarea „*Sculptorul Constantin Brâncuși*”. Animatorul secției a fost profesorul colonel Alexe Tomescu.

În activitatea Societății devine tot mai pregnant amestecul politicului, activitățile sale începând a fi legate cele ale ARLUS-lui, iar manifestările culturale sunt impuse din afară, în sprijinul prietenei de conjunctură româno-sovietice. Cu toate greutățile cauzate de ingerința politicului, ea își continuă activitatea și în anul școlar 1947/1948 transformându-se în „*Societatea culturală și sportivă a Liceului Ienăchiță Văcărescu*”, sub președinția lui Mircea Horia Simionescu.

Prima ședință a mării societăți are loc la 21 oct. 1947 în cadrul căreia se hotărăște realizarea unei reviste proprii, la care urmează să colaboreze, printre alții, Ștefan Stroe, Mircea Horia Simionescu, N. Cernescu, Tache Apostol.

Secția sportivă condusă de Constantin Nicolescu, organiza numeroase activități specifice: întreceri de atletism, meciuri de fotbal, volei și ping pong, partide de șah. În luna decembrie a anului 1947, probabil pentru ultima oară, are loc un festival al datinilor de Crăciun, în cadrul căruia a fost prezentat un program de colinde interpretate de corul mixt dirijat de profesoara Ecaterina Roșca. A fost de asemenea prezentată feeria muzicală „*Vis de Crăciun*” avându-l ca autor pe elevul Ștefan Stroe.

Un moment important în viața Societății îl constituie înființarea, la 7 februarie 1948, a unui cnaclu literar. Elevul Mircea Horia Simionescu făcea propunerea ca acest cnaclu să aibă un caracter independent, iar dezbaterile să fie libere, ceea ce, trebuie să recunoaștem, era de nerealizat atunci.

Cnaclul avea un număr de 52 de membri, profesori și elevi, printre care Constantin M. Drăgulescu, directorul liceului, profesorii Iancu Stroescu și Ion Calboreanu, Mircea Horia Simionescu și alții. Acesta a prezentat o introducere la un curs propriu de astronomie și a recitat două din poeziile sale: „*Iubire devastată*” și „*Dizolvare*”.

La 21 februarie 1948 are loc o nouă ședință de lectură cu participarea și a elevilor de la celelalte școli din Târgoviște având ca temă suprarealismul. Profesorul pensionar Iancu Stroescu a citit din schițele sale „*Cât de cât*” și „*Adi Otto Boening*”, iar Mircea Horia Simionescu a prezentat „*Pagini de jurnal*”, a recitat poeziile „*Calm cosmic*” și „*Pastorală de la miezul nopții*”. A polemizat cu Ștefan Stroe și Traian Dobrescu pe tema suprarealismului. Viitorul scriitor, compara acest curent cu clasicismul, socotea libertinajul rimei și al ritmului în vers ca recomandabile pentru realizarea expresiei și comunicarea sentimentelor, în dauna formelor fixe.

La ședința din 29 februarie 1948 consacrată serbării patronului spiritual al liceului participau și cântărețe de la Radiodifuziunea română: Măia Braia și Nuna Nicky cu piese muzicale.

Activitatea Societății devine tot mai formală și aservită politicului, echipele artistice ale acesteia fiind obligate să participe, la solicitarea sindicatelor¹, în campania electorală din județul Dâmbovița.

Păruan Dobrin

Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale

NOTĂ

1. Informațiile folosite la întocmirea articolului de față au fost obținute din cercetarea registrului de procese-verbale ale Societății Culturale „Ienăchiță Văcărescu”, de la Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale, dos. 28-1946/1948, filele 1-53.

Un poet dâmbovițean puțin cunoscut: Cornel C. Teodorescu

A văzut lumina zilei în anul 1924 în satul Râu Alb, comuna Bărbulețu, ca fiu al unor distinși învățători: Elena și Constantin Teodorescu.

Tatăl său, un vrednic cercetător în domeniul pomiculturii, a creat diferite soiuri de pomi în mica sa pepinieră din grădina casei, dăruind cu multă bunăvoință sâtenilor puieți ce au rezultat din cercetările sale.

Învățătorul Constantin Teodorescu a fost un dascăl de marcă al satului dar și un vrednic inventator ale cărui preocupări vizau: simplificarea alfabetului limbii române; studii privind descoperirea „perpetuum mobile”, a unei biciclete zburătoare; a unui cazan de fabricat țuică înzestrat cu componente simple de recuperare a căldurii; a unui cuptor pentru uscat prunele pe bază de vid, ș.a., brevetați în perioada anilor 1924-1939, menționate în „Enciclopedia invențiilor tehnice” de ing. Nicolae P. Constantinescu.

În această atmosferă didactico-inventică a crescut Cornel, care după terminarea școlii primare în sat, absolvă cursurile Liceului „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște, promoția 1944.

Atras de miracolul științei, termină printre primii Institutul Politehnic din Iași, specializându-se în construcții de electrocentrale.

Este încadrat la o întreprindere din București, făcându-se repede cunoscut prin realizările tehnice. În timpul liber participă la întâlnirile unor oameni cu preocupări literare. Din anul 1964 este prezent la lucrările cnaclului „Ion Creangă” din Capitală, al cărui președinte de onoare era prof. univ. dr. Dan Smântănescu. Aici se vor întâlni poeți, prozatori ca: Radu Mihai Papae, Petre Paulescu, Alexandru Aurel Ionescu, Nicolae Ghițescu și alți colaboratori la diverse reviste precum și la caietele cnaclului cu numele de „Izvodiri literare”.

Corneliu C. Teodorescu va debuta cu un volum de poezii în anul 1981, cu titlul: „*Freamătul gândului*” tipărit de Societatea literară „Relief românesc”.

În poeziile din acest volum își manifestă nostalgia față de satul natal, dragostea și respectul pentru învățătorul său, pentru prietenii copilăriei sau cei din liceu, față de părinți, de frumusețile plaiurilor dâmbovițene, respectul ce-l poartă eroilor patriei, manifestând și regretul pentru trecerea timpului, a îmbătrânirii omului. Poeziile: *Dor de satul natal*, *Chemarea*, *Reîntinerire*, *Amintirea mamei*, *Promoția 1944*, *În codru* sunt numai câteva titluri din volumul amintit.

El acordă cuvintelor valoarea pe care o cuprind

în înțelesul lor direct. Ca și tatăl său, a fost inventator recunoscut, om de știință, lista lucrărilor publicate cuprinzând inovații, idei de raționalizare în sistemul energetic național. În anul 1986 Cenaclul literar „Ion Creangă” publică un volum antologic: „Izvodiri literare” din colectivul redacțional făcând parte și Cornel Teodorescu. În el publică câteva poezii, printre care și cea intitulată „Satul natal” pe care o redăm: „Pășesc cu tâmple argintate/ Pe-aceleași ulițe din sat,/ Și-mi retrăiesc copilăria/ Din anii ce s-au scuturat./ Păduri pe creste mari de dealuri./ Plantații cu pomi fructiferi;/ Privesc spre-aceleași cer albastru/ Copilăria mea de ieri./ Prin centrul satului, din vreme,/ Ca o panglică de argint,/ Străbate Râul Alb alene,/ În matca-i

veche neclintit/ În apa sa cea cristalină/ Mă văd copil, ca în trecut.../ Desculț, cu pantaloni sumeși/ Un fost pescar neîntrecut.”

Tatăl său, recăsătorit cu una din urmașele industriașului Stan Rizescu, în comuna Brănești, încetează din viață în urma căderii dintr-un pom (în octombrie 1985). O stranie coincidență, Cornel, la opt ani de la decesul tatălui, va împărtăși aceeași soartă, decedând în urma unei căderi dintr-un pom.

Alături de realizările în domeniul științific, deși puțin cunoscut în lirica ultimelor decenii, numele său se adaugă aceluia care au vibrat la marile probleme ale existenței umane.

Mihai Gabriel Popescu

COLECȚIA DE MANUSCRISE A BIBLIOTECII JUDEȚENE „ION HELIADE RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA

Bibliotecile, ca păstrătoare în timp ale civilizației scrise, sunt legate indisolubil de viața cărții, de evoluția spirituală a societății umane. Ele au fost și sunt antrenate într-un proces complex de organizare și diversificare a lecturii în scopul unei mai bune valorificări a colecțiilor de care dispun.

Cartea și biblioteca, tezaur ale cunoașterii umane și mesagere ale transmiterii cunoștințelor de la o generație la alta au constituit întotdeauna o atentă preocupare pentru generațiile de bibliotecari.

Târgoviștea cu trecutul ei dramatic și glorios, păstrează în așezămintele sale prețioase comori de fapte și aduceri aminte. Aici s-a zămislit prima carte tipărită în Țara Românească, tot aici au adăugat ce au avut mai bun la tezaurul spiritualității românești personalități marcante ca: Udriște Năsturel, Constantin Cantacuzino, generația Văcăreștilor, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Ion Ghica, Ion Alexandru Brătescu-Voinești, Ion Luca Caragiale, pentru a numi doar pe cei-mai reprezentativi dintre ei.

Biblioteca Județeană a cunoscut un neîntrerupt proces al organizării lecturii publice, etape definitorii, care au dus la diversificarea serviciilor secțiilor și colecțiilor. Oferim astăzi peste 300.000 unități de bibliotecă (cărți, periodice, manuscrise, CD-uri, documente grafice și audio-vizuale).

Eforturile noastre au fost materializate prin înființarea unei secții de Colecții speciale, unde pe lângă cartea rară, de valoare bibliofilă, sunt teaurizate alte documente (vederi, fotografii, grafică de carte, ex-libris, sigilografie, iconografie, microfилme ș.a.). Un loc aparte îl ocupă fondul scriitorilor dâmbovițeni și colecția de manuscrise, aceasta din urmă cuprinzând peste 1500 unități de la 350 personalități românești, clasice și contemporane. Făcând o trecere în revistă a colecției constatăm că avem următoarele tipuri de

manuscrise:

1. *Cărți în manuscris* – 2 volume (800 pagini) traduse de Alexandru Iacobescu din literatura germană;

2. *Manuscrise literare propriu-zise* (poezii, articole, eseuri, pagini de proză), unele inedite, altele publicate de-a lungul timpului. În această categorie se constituie cele ale unor scriitori reprezentativi ai literaturii române: Alexandru Philippide, Miron Radu Paraschivescu, Ion Barbu, Ion Minulescu, Ionel Teodoreanu, George Bacovia, Gala Galaction, Geo Bogza, Vasile Militaru, Marin Preda, Emil Botta, Gib Mihăiescu, Dimitrie Stelaru, Ion Marin Sadoveanu și mulți alții. Acestea au fost achiziționate de la personalități dâmbovițene care au avut relații de colaborare sau prietenie cu aceștia.

O atenție deosebită am acordat și acordăm achiziționării de însemnări manuscrise, alte documente de la scriitorii dâmbovițeni contemporani sau personalități locale.

În anul 1999 prof. Victor Petrescu și Serghe Parschiva, au tipărit un „Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508 – 1998” ocazie cu care am îmbogățit colecția cu multe asemenea materiale manuscrise întregind fișa bibliografică a fiecărei personalități dâmbovițene, care alături de cărți vor constitui „Fondul scriitorilor dâmbovițeni”.

Dintre personalitățile dâmbovițene reprezentate în colecția noastră, enumerăm: Radu Petrescu – 5 articole pe diverse teme despre Târgoviștea culturală și o scrisoare către Teodor Balș; Matei Alexandrescu – 8 epigrame inedite și 6 scrisori din perioada 1960 – 1970, către Jean Vasiliu; Radu Cosmin – 3 scrisori către Jean Vasiliu scrise de la București și Pucioasa; I.D. Pietrari – 6 poezii scrise între anii 1960 – 1970 și 2 scrisori de interes cultural dâmbovițean către Jean Vasiliu; Vasile Florescu – 6 scrisori către Biblioteca Județeană însoțite și de borderourile (adnotate și ele) cu

cărțile donate Bibliotecii Județene, precum și 2 pagini autobiografice inedite cu rugămintea de a le face publice după moartea autorului; George Păun, Ștefania Stâncă (55 poezii) și alte documente personale; Mircea Horia Simionescu; Daniel Drăgan; George Izbășescu; Nicolae Neagu; Constantin Manolescu; George Coandă; Alexandru Mircescu; Marin Bucur; Lazăr Dinescu („Dicționar literar - manuscris”) ș.a.

Punerea în valoare a acestor documente s-a făcut prin tipărirea unor lucrări cum ar fi „Scrisori către I.G. Vasiliu” apărută în anul 2000, la Editura „Bibliotheca” din Târgoviște în curs de finalizare fiind „Scrisori către Theodor Balș”, precum și prin alte forme ca: publicarea unor fragmente de proză, poezii, manuscrise în revistele locale și centrale, prin activități de animație culturală specifice bibliotecii.

3. O categorie aparte o reprezintă *corespondența purtată între scriitori și redacțiile unor reviste literare, între scriitorii din țară sau între Biblioteca Județeană și diverse personalități*. Dintre aceștia: Ion Minulescu, Liviu Rebreanu, Radu Tudoran, N.D. Cocea, Constantin Noica, Dan Simionescu, Iorgu Iordan, Tudor Mușatescu, Perpessicius, I.E. Torouțiu, Șerban Cioculescu, G. M. Vlădescu, Alexandru Rosetti, Laurențiu Fulga, Agatha Grigorescu-Bacovia, Alexandru Ciorănescu, Alexandru Piru, Octav Dessila, Geo Bogza, Eugen Simion, Tudor Arghezi, Marin Preda ș.a.

Deosebit de importante sunt scrisorile trimise de Radu Cosmin, Radu Petrescu, Matei Alexandrescu, I.D. Pietrari, George Păun, Liviu Rebreanu, care fac o trecere în revistă a vieții spirituale a Târgoviștei de-a lungul timpului, o evocare nostalgică a unor întâlniri ale autorilor cu publicul târgoviștean.

4. *Însemnările, dedicațiile autografe înscrise pe cărți poștale, cărți de vizită, fotografii* sunt relevante pentru relațiile dintre scriitori, pentru viața spirituală a epocii, pentru modul cum era apreciată cartea și biblioteca.

Asemenea însemnări avem de la: Matei Alexandrescu, Ury Benador, Liviu Rebreanu, Mircea Damian, Laurențiu Fulga, Mircea Străinu, Ion Petrovici, Octav Sargețiu, Eugen Relgis, G.M. Vlădescu, Cicerone Theodorescu, Sașa Pană, Nicolae Crevedia, Ion Pas, Eugen Lovinescu, Virgil Carianopol ș.a.

Valoarea acestei colecții dă posibilitatea unei investigații privind evoluția culturală târgovișteană și nu numai, cunoașterea de către cercetători și publicul larg a contribuției unor instituții, asociații, societăți literare, oameni de cultură la menținerea unui eferescent climat cultural și la perpetuarea acestuia în timp.

Serghie Paraschiua

Ca profesor și obștean, născut chiar în satul a
nume de ai însemni pe standardul de tală, țin să
felicit pentru gândul bun pe care l ai de a
cântăria județului și de ai chema la luptă pentru
luminarea satelor.

Dumnezeu să vă dea împlință!

Cu bune salutări N. Carțigian

În ramii pot însensul stăpân pe Univers
Și tu vor, voința unei din omă în Nțez!

Ion Minulescu

Dacă acceptați propunerea mea, în caz anuntati-mă
telegrafic sau mai degrabă telefonic. Numărul meu
de telefon: 1441, sunt întotdeauna scurs la 1 și în
după opt karo. Cu cele mai bune sentimente,

Tudor Teodorcanu

Rog să se vadă și să se revadă conecțura.

Întreaga pozie va fi înconjurată de
chemarul obșnuit, cu dișul Popeșului obișnuit.

T. Arghezi

Tabletă de scriitor

Târgoviștea – a doua capitală
a locurilor mele natale...

Obişnuiesc nespus de mult să mă uit în urmă. Merg ce merg și mă uit în urmă. Tot mi se pare ca am pierdut ceva. Tot mi se pare ca am pierdut-o pe mama...., că mama a rămas în urmă.

Și tot privind în urma mea, alături de mama stă tot trecutul acestui oraș în aerul proaspăt al Bucegilor, îmbogățit cu mirăasma florilor de măr și al florilor de salcâm, mireasmă pe care o aduceam, venind cu mama de mână, din satul meu Mânjina, sat așezat pe valea dulce a apelor Râului – Alb.

Și, ca-ntr-o curgere perpetuă, o mamă, nu contează care, dar o mamă cu copilul ei de mână, poate povesti, dar întotdeauna poate povesti și altora, cât de necesară a fost și este Târgoviștea mea, orașul meu străvechi, în viața celor de aici și-n viața celor din jur până dincolo de piatra înălțată a Carpaților.

Și tot uitându-mă în urmă aș vrea să călătoresc peste munții cei înalți și peste ape, să văd și eu Florența, să stau pe o bancă, într-un parc, și să cumpănesc cu gândul meu dacă mai este un loc așa de drag inimii mele cum este Târgoviștea.

Mircea Horia Simionescu exclama: „Târgoviștea mea e o Florență valahă!”. O fi! exclam și eu... Dar a mea, nu? ... De ce numai a lui și a mea, nu?

Aș da glas primelor emoții, primelor sentimente, dar mă rușinez în fața măreției, a magnificului Turn al Chindiei, și-n fața depozitelor de timp, de soare roditor și de ploii care sunt ruinurile. Căci ce pot fi aceste ruini decât capodoperele de artă ale timpului, ale soarelui și ale ploilor, iar cântecul meu, mângâietor și cald ca o mătase a sufletului, adie și foșnește la poalele domoale ale Dealului.

Între cele două hotare de neclintit, cel al Ialomiței și cel al Dâmboviței, stă copilăria mea de om sărman, o reședință a țăranului liber, strâns legat cu invizibile fire de pământul care adăpostește de veacuri pe moșii și strămoșii mei.

M-am oprit de mână cu mama, în fața meșterului tipograf Macarie, apoi în fața lui Coresi, meșter și el, tipograf, Coresie din Cucuteni, pentru că și ei au găsit în acest oraș o capitală, o a doua capitală a renașterii locului natal.

Neagoe Basarab, vulturul Basarabilor, și-a întins aripile sale ocrotitoare și peste acest pământ, peste cronici și istorii, și în clipele de răgaz cărturăresc și-a așternut sufletul lui basarab, de român, pe pajiștea viitorului Vasile Cârlova, și pe livejuri și-a înălțat turla noii capitale, o cupolă istorică de talie europeană.

De-a lungul strămtelor ulicioare ale Târgoviștei de altădată, în umbra scumpelor ruini, casă lângă casă și biserică lângă biserică, între albastrele dealuri care închideau între culmile lor istoria seculară a orașului meu, era prezentă marea familie a Văcăreștilor.

Serpentinele șoselei care urcă spre Mănăstirea Dealu parcă, picătură cu picătură, curg din sufletul meu și acolo, sus, în cuibul de vultur al luceafărului, stau ochii Viteazului ca doi pui care așteaptă, așteaptă... generațiile care vin, orașul întreg și colinele nordice ale Târgoviștei cu satele lor care poartă nume dintre cele mai frumoase, adevărate icoane sonore coborâte din cărțile de odinioară și iar înălțându-se

până la așezările din stele și din veacuri nenumărate.

De cele mai multe ori nu pot să-mi închipui cu ce unelte au lucrat înaintașii noștri târgovișteni pentru a ne lăsa nouă moștenire aceste mărturii legate de puntea de veacuri a Dealului peste care trec zilnic care încărcate cu amintiri, cu frunze și ploi străvechi de dragoste și de dor față de acest pământ umezit de lacrimile atâtor mame, câte au fost, și cred că vor mai fi, să nască oameni de talia lui Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Vlad Încetul sau de talia doamnelor de taină care au vegheat zi și noapte la leagănul pruncilor lor, să nu le fure nimeni crucea și spada, de pe alte meleaguri.

În anul 1499, Radul cel Mare întărea legătura dintre cei din cer, cei mai vii locuitori ai veșniciei noastre, și cei de pe pământ, adică cei vii, dând la iveală silueta creștină a bisericii Sfântului Nicolae-loc sfânt de mănăstire, o concurență de stiluri îngemănate într-un specific aparte, toate ducând la zidirea unui nou stil, cel brâncovenesc. Această siluetă de arhitectură creștină avea să se înobileze cu silueta unui cap fără de trup, capul de unire Mihai Viteazul, pe la anul 1601 mi se pare...

În sfânta încăpere a acestui univers, a capului fără de trup, stă un neam întreg de daci și de romani, de geto-daci, de traco-daci, un neam de munți, de dealuri și de câmpii care ne-a fost și încă ne va fi pe această parte a planetei, dar și poporul meu cel din viitor care coboară pe coloana fără de sfârșit a ființei noastre, în prezent, cu gândul că trecutul îi dă iar o stare de viitor. Capul voievodului este și trecutul, și prezentul, și viitorul, pentru că în acest cap, ca-ntr-o sămânță, stă imaginea noastră, dar și fotografia cerească a viitorului.

Destule mărturii materiale și spirituale zac sub oglinda veșnică a Ialomiței și cu reflexele apelor sale vorbește în fiecare zi soarelui, iar soarele ne vorbește nouă, de parcă am fi nu copiii lui, ci urmașii urmașilor lui.

Trecând peste Ialomița, drumul spre Mănăstire, ca o domoală verticalitate șerpuită de undirile veșnice ale spiritului nostru național duce, clipă de clipă, și anotimp după anotimp, adolescența soarelui răsărind spre azurul ceresc al ochilor celui care încă nu și-a găsit nici în moarte odihna cea veșnică.

Pentru că acești ochi sunt încă o poartă de intrare a oștirilor române către mândra și curata Grădină a Maicii Domnului, unde tronează Triunghiul de Aur al Românilor; triunghiul spațiului mioritic: Țara Românească, Moldova și Ardealul.

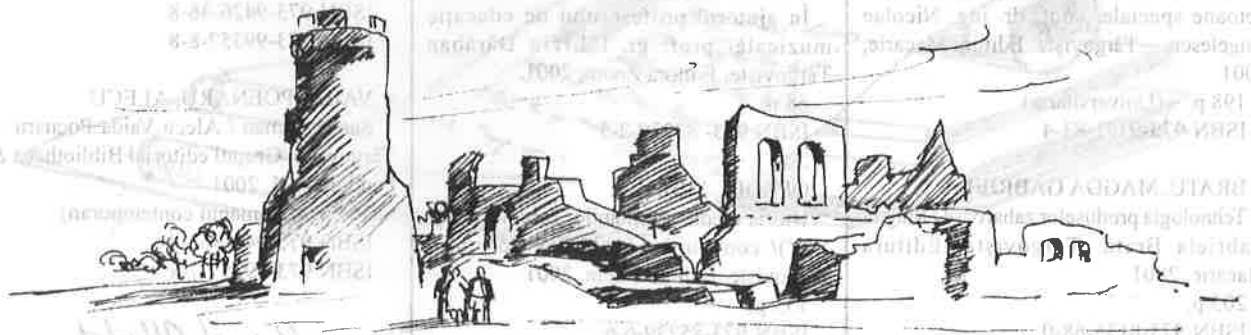
În fiecare zi aerul Târgoviștei mă răsfață ca pe un copil, de mână cu mama lui.

Privesc mereu în urmă să n-o pierd pe mama. Pe mama mea, Maria satului natal, prima capitală a ființei mele.

În clopote simfonia spațiilor depărtate prinde contur și bronzul începe să curgă pe umerii de iarbă ai Dealului.

Aici muzica sferelor are cel mai odihnitor sens. Aici cred că m-am născut și eu, în cea de-a doua capitală a locurilor mele natale.

Constantin Voicu

Apariții editoriale târgoviștene în 2001

Editura Bibliotheca

CERCEL, TIBERIU
Cugetări existențiale: maxime și aforisme/
Tiberiu Cercel.-Târgoviște: Editura
Bibliotheca, 2001

280 p. - (Sapientia)
ISBN 973-9426-77-8

MAREȘ, PETRE
Filosofie / prof. univ.dr. Petre Mareș-
Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2001
300 p. - (Universitaria)
ISBN 973-9426-80-8

MAREȘ, PETRE
Tratat de politologie / prof. univ.dr. Petre
Mareș- Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2001
308 p. - (Universitaria)
ISBN 973-9426-81-6

NEAGU, MARIN
Istoria literaturii române în date/ Marin
Neagu. - Târgoviște: Editura Bibliotheca,
2001.
256 p. - (Schola)
ISBN 973-9426-76-x

NEGULESCU, VICTOR
Din durerile României: greșelile
trecutului ne avertizează / gral. div. (r) Vic-
tor Negulescu.- Târgoviște: Editura
Bibliotheca, 2001.
224 p. - (Historia)
ISBN 973 -9426-71-9

POPESCU, CONSTANȚA
Economie: note de curs/ Constanța
Popescu. - Târgoviște: Editura Bibliotheca,
2001.
240 p. - (Universitaria)
ISBN 973-9426-66-2

Editura Macarie

ANGELESCU, NICOLAE
Materii de rezistență la coroziune:
betoane speciale/ conf. dr. ing. Nicolae
Angelescu. - Târgoviște: Editura Macarie,
2001
198 p. - (Universitaria)
ISBN 973-9391-83-4

BRATU, MAGDA GABRIELA
Tehnologia produselor zaharoase / Magda
Gabriela Bratu. Târgoviște. Editura
Macarie, 2001
205 p.
ISBN 973-8135-68-0

CRĂCIUNOIU, VERONICA
Și tot din dragoste: sonete/Veronica
Crăciunoiu.- Târgoviște. Editura Macarie,
2001
100 p. - (Poesis)
ISBN 973-8335-71-0

DIMA, DUMITRU GABRIEL
Fizica: probleme rezolvate de electricitate
și magnetism/ Dumitru Gabriel Dima: -
Târgoviște: Editura Macarie, 2001
305 p.
ISBN 973-9391-69-9

POPA, CONSTANTIN D.
Metodica rezolvării aplicațiilor la obiectul
Forajul sondelor / Constantin D. Popa.
Târgoviște. Editura Macarie, 2001
185 p. - (Didactica)
ISBN 973-9391-93-1

SABĂU, IOAN
Atletism: tehnică și metodică de învățare
rapidă/ Ioan Sabău, Elena Sabău, Constantin
Pehoiu.- Târgoviște. Editura Macarie, 2001
180 p. (Universitaria)
ISBN 973 -8135-51-6

STANCIU, ION
Istoria modernă a românilor/ Ion Stanciu;
Iulian Oncescu. - Târgoviște: Editura
Macarie, 2001
Vol. 1: 290 p. (Universitaria)
ISBN 973-9391-32-x

Editura ORAJ

PĂUN, COSTICĂ
Aparate meteorologice. Hărți
climatologice. Coduri sinoptice/ Costică
Păun.- Târgoviște: Editura Oraj, 2001.
166 p.; ilustr.
ISBN 973 -85502-0-3

Editura Zoom

DĂRĂBAN, LIVIU
În ajutorul profesorului de educație
muzicală/ prof. gr. I Liviu Dărăban
Târgoviște: Editura Zoom, 2001,
68 p.
ISBN 973- 85239-2-3

OPROIU, MIHAI
Istoria medie a românilor (secolul VIII-
XIV)/ conf. univ. dr. Mihai Oproiu. -
Târgoviște. Editura Zoom, 2001
133 p.
ISBN 973-85239-6-6

OPROIU, MIHAI; PÂRVAN, DOBRIN
Paleografia chirilică/ Mihai Oproiu;
Pârvan Dobrin; Târgoviște: Editura Zoom,
2001.
91 p.
ISBN 973-85239-1-5

POPOVICI, DRAGOMIR
Istoria universală veche: note de curs/
Dragomir Popovici. - Târgoviște: Editura
Zoom, 2001
182 p.
ISBN 973-85239-4-x

TEODORESCU, ION; POPESCU
ȘTEFAN
Albania de la Zogu la Enver Hoshia/ Ion
Teodorescu, Ștefan Popescu. - Târgoviște:
Editura Zoom, 2001
130 p.
ISBN 973-85239-0-7

Grup editorial Bibliotheca & Pandora-M

GEORGE, ALEXANDRU
Dimineața devreme: roman/ Alexandru
George. Târgoviște: Grupul editorial
Bibliotheca & Pandora - M, 2001
156 p. - (Romanul contemporan)
ISBN 973-9426-64-6
ISBN 973 -99357-5-3

GEORGE, ALEXANDRU
În trecut, văzând, reflectând/ Alexandru
George. - Târgoviște: Grupul editorial
Bibliotheca & Pandora - M, 2001
208 p.- (Schola)
ISBN 973-9426-72-7
ISBN 973-99357-5-6

IORDACHE, AUREL
Gura Humorului: studiu și antologie de
umor românesc/ Aurel Iordache. -
Târgoviște: Grupul editorial Bibliotheca &
Pandora - M, 2001
140 p. - (Antologia)
ISBN 973-9426-46-8
ISBN 973-99357-8-8

VAIDA POENARU, ALECU
Șansa: roman / Alecu Vaida Poenaru. -
Târgoviște: Grupul editorial Bibliotheca &
Pandora - M, 2001
364 p. - (Romanul contemporan)
ISBN 973-9426-65-4
ISBN 973-99357-7-x

Cornel Albulet

COLECȚIILE DE DOCUMENTE ALE BIBLIOTECII JUDEȚENE

„ION HELIADE RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA

I. DOCUMENTE GRAFICE

1. CARTE:

- bibliofilă
- cu autograf
- de la diverși donatori
- cărți cu ex-libris

2. PERIODICE ȘI SERIALE

- românești și străine
- microformate cu presa dâmbovițeană între 1878 – 1950
- fondul „Societății Române de Bibliofilie”

3. MANUSCRISE

- literare
- corespondență
- dedicații și alte însemnări

II. DOCUMENTE AUDIO-VIZUALE

1. DOCUMENTE VIZUALE

- hărți și planuri
- documente iconografice
- a. originale (picturi)
- b. imprimate (gravuri, stampe, cărți poștale

ilustrate, ilustrație de carte, linogravuri, grafică)

- reproduceri
- a. fotografii
- b. diapozitive
- c. diafilme

2. DOCUMENTE AUDITIVE

- discuri
- casete audio
- cd-uri audio

3. DOCUMENTE AUDIO-VIZUALE

- casete video
- cd-uri

III. ALTE TIPURI DE DOCUMENTE

- sigilografie
- ex-libris – românești și străine
- maximafilie

IV. DEPOZIT LEGAL

V. PRODUSE INFORMATICE EDUCATIONALE ȘI CULTURALE

Omagiu în piatră și bronz

Ienăchiță Văcărescu

Ion Heliade Rădulescu

Grigore Alexandrescu

Vasile Cârlova